

**ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΟ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ**

Του
Πέτρου Εμμανουήλ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υποβάλλεται
στο καθηγητικό σώμα για την μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων
απόκτησης του μεταπτυχιακού τίτλου του Μεταπτυχιακού Προγράμματος
«Οργάνωση και Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων» του Τμήματος
Οργάνωσης και Διαχείρισης του Παν/μίου Πελοποννήσου στην κατεύθυνση
«Οργάνωση και διαχείριση προγραμμάτων βελτίωσης υγείας».

Σπάρτη
2011

Εγκεκριμένο από το Καθηγητικό σώμα:

1ος Επιβλέπων: Κωνσταντίνος Μουντάκης, Καθηγητής

2ος Επιβλέπων: Βασιλική Αυγερινού, Επίκουρος Καθηγήτρια

3ος Επιβλέπων: Παντελής Κωνσταντινάκος, Επίκουρος Καθηγητής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εμμανουήλ Πέτρου: Ανάλυση συμβάντων βίας και οικονομικών ποινών στο ελληνικό ποδόσφαιρο

(Με την επίβλεψη της κ. Βασιλικής Αυγερινού, Επίκουρου Καθηγήτριας)

Οι βιαιότητες των φιλάθλων – οπαδών κατά τις αθλητικές συναντήσεις είναι το ουσιαστικό πρόβλημα της βίας των γηπέδων που κατά τα τελευταία 30 χρόνια έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις σε όλες τις χώρες του κόσμου. Ο χουλιγκανισμός έπαψε να είναι κυρίως Αγγλικό πρόβλημα αλλά αφορά όλες εκείνες τις χώρες του κόσμου όπου παίζεται οργανωμένα το ποδόσφαιρο (Dunning, 1999). Στην Ελλάδα, από το 1979 και έπειτα, που το ποδόσφαιρο έγινε επαγγελματικό, άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους τα πρώτα σημάδια βίας στα ελληνικά γήπεδα. Την τελευταία όμως 20 χρόνια η βία στα γήπεδα έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις. Τα γήπεδα μετά τους αγώνες θυμίζουν συχνά βομβαρδισμένα τοπία και οι ομάδες αναγκάζονται να πληρώνουν υπέρογκα ποσά όχι μόνο για την κατασκευή των γηπέδων αλλά και για τις τιμωρίες που επιδικάζουν οι αθλητικοί δικαστές. Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι αρχικά να μελετήσει τα συμβάντα βίας που δημιουργούν οι χούλιγκανς μέσα στο γήπεδο και στη συνέχεια να παρουσιάσει και αναλύσει τις οικονομικές ποινές που επιβάλλονται στις ομάδες από την αθλητική δικαιοσύνη. Η συλλογή των δεδομένων έγινε από την ανάλυση των αθλητικών δικαστικών αποφάσεων των ομάδων της Α' Εθνικής για την περίοδο 1986-2009. Τα δεδομένα αναλύθηκαν με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS, εφαρμόζοντας τις μεθοδολογίες της περιγραφικής στατιστικής και της παραγοντικής ανάλυσης. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας επιβεβαίωσαν παλιότερες υποθέσεις αναφορικά με τα υψηλά κόστη των ομάδων από τις τιμωρίες και την αναποτελεσματικότητα της αθλητικής δικαιοσύνης.

Λέξεις κλειδιά: χουλιγκανισμός, αθλητική δικαιοσύνη, τιμωρίες, ποδοσφαιρική βία

ABSTRACT

Emmanuel Petrou: Analysis of incidents of violence and economic sanctions in Greek football

(With the supervision of Ms. Vassiliki Avgerinou, Assistant Professor)

Violence of fans at sporting events is the fundamental problem of violence in football stadia over the last 30 years and has taken large dimensions in many countries. Hooliganism has ceased to be solely an English problem and spread to all these countries where organized football is played (Dunning, 1999). In Greece, since 1979 that football was professionalised, the first signs of violence emerged in Greek stadia. But during the last 20 years the level of violence in stadia has increased significantly. The stadia after each game often resemble bombarded landscapes and football clubs are forced to pay large amounts of money, not only for reconstructions but also in fines by the sports courts. The aim of this thesis is to study incidents of violence caused by hooligans on the pitch and then present and analyze the financial penalties awarded to teams by the sport justice system. Data collection on fan violence was done by analyzing decisions from the Sports Justice Court, regarding teams of A Division, for the period 1986-2009. The data were analyzed with the statistical program SPSS, applying the methods of simple descriptive statistics and factor analysis. The results of our study confirmed previous hypotheses regarding the high costs of fines for football clubs and the ineffectiveness of sports justice on fighting hooliganism.

Keywords: *hooliganism, sports courts, fines, football violence*

ΣΕΛΙΔΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΩΝ

Η πραγματοποίηση αυτής της εργασίας δεν θα ήταν εφικτή χωρίς την πολύτιμη βοήθεια κάποιων ατόμων, οι οποίοι είτε με την καίρια καθοδήγηση είτε με την ψυχολογική υποστήριξη που μου παρείχαν συνέβαλλαν σημαντικά στην υλοποίησή της.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την επιβλέπουσα καθηγήτρια κα Βασιλική Αυγερινού για την καθοδήγησή της και την επίβλεψη της εργασίας μου, καθώς και για την ψυχολογική υποστήριξη που μου παρείχε όπως και για τον πολύτιμο χρόνο του που μου αφιέρωσε για την επίτευξη του στόχου μου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Κωνσταντίνο Μουντάκη για την επίβλεψη της εργασίας μου και τις σημαντικές παρατηρήσεις του, που με βοήθησαν στην ολοκλήρωση της πτυχιακής μου.

Ακόμα, ευχαριστώ τους γονείς μου Βασίλη και Ελένη, για την αγάπη, την ψυχολογική και οικονομική υποστήριξη που μου παρείχαν και γενικότερα για την συμπαράσταση που μου δείχνουν σε ό,τι κι αν κάνω. Με τις συμβουλές τους και καθοδήγησή τους έφτασα εδώ που είμαι και μακάρι κάποια μέρα να μπορέσω να τους ανταποδώσω.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στην αρραβωνιαστικιά μου Μαρία για την βοήθεια της στην συλλογή των σημαντικότερων δεδομένων της εργασίας και για την μεγάλη υπομονή και συμπαράσταση που έδειξε όλο αυτό τον καιρό. Χωρίς αυτήν δεν θα μπορούσα επ' ουδενί να την ολοκληρώσω ώστε να πάρω το πτυχίο μου.

Τέλος, εκτός από τους προαναφερθέντες, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους φίλους μου και τους αγαπημένους μου ανθρώπους για την υπομονή που έκαναν όλα αυτά τα χρόνια και για την υποστήριξη που μου παρείχαν ο καθένας με τον δικό του τρόπο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	II
ABSTRACT.....	III
ΣΕΛΙΔΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΩΝ	IV
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	V
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	VII
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	IX

ΚΕΦΑΛΑΙΟ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ: «ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΙΝΩΝ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ».....	10
II. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟ	13
ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΓΕΝΙΚΑ	13
ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟΥ	16
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	18
ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΒΙΑ	21
ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ	23
III. ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΒΙΑΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ	26
ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ.....	26
ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ	29
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	30
ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΣΗΜΕΡΑ	32
IV. ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	36
ΠΑΛΙΟΤΕΡΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ	36
ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ	39
α) <i>Λέσχες Φίλων των Αθλητικών Σωματείων</i>	39
β) <i>Διαρκής Επιτροπή για την Αντιμετώπιση της Βίας</i>	41
γ) <i>Διάθεση εισιτηρίων Αθλητικών Συναντήσεων και Ηλεκτρονική Εποπτεία</i>	43
δ) <i>Μέτρα Αστυνόμευσης και υποχρεώσεις των Αθλητικών φορέων</i>	45

ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ΒΙΑΣ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΙΣ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	46
<i>Ποινικές κυρώσεις</i>	46
<i>Πειθαρχικές Κυρώσεις</i>	49
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	54
V. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	56
ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	56
ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ	58
VI. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	60
ΠΟΣΟΣΤΑ ΒΙΑΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ	60
<i>Υβριστικά Συνθήματα (Συμβάντα Κατηγορίας 1)</i>	60
<i>Άναμμα Βεγγαλικών κλπ. (Συμβάντα Κατηγορίας 2)</i>	63
<i>Ρίψη Αντικειμένων (Συμβάντα Κατηγορίας 3)</i>	65
<i>Εισβολή Φιλάθλων στον Αγωνιστικό Χώρο (Συμβάντα Κατηγορίας 4)</i>	67
<i>Ζημιές Γηπέδου (Συμβάντα Κατηγορίας 5)</i>	69
<i>Επέμβαση Αστυνομίας Εκτός Γηπέδου (Συμβάντα Κατηγορίας 6)</i>	72
<i>Επέμβαση Αστυνομίας Εντός Γηπέδου (Συμβάντα Κατηγορίας 7)</i>	74
<i>Βίαια Επεισόδια Εκτός Γηπέδων (Συμβάντα Κατηγορίας 8)</i>	76
<i>Βίαια Επεισόδια Εντός Γηπέδων (Συμβάντα Κατηγορίας 9)</i>	78
<i>Τραυματισμοί (Συμβάντα Κατηγορίας 10)</i>	81
ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ ΚΑΙ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟΣ	84
<i>Επεισόδια από οπαδούς των γηπεδούχων και των φιλοξενούμενων</i>	88
ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΑΠΟ ΟΠΑΔΟΥΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΗΣ Α' ΕΘΝΙΚΗΣ	90
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΟΙΝΕΣ	97
VII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	101
VII. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	104

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Υβριστικά συνθήματα ανά αγωνιστική περίοδο.....	61
Πίνακας 2: Άναμμα Βεγγαλικών ανά αγωνιστική περίοδο.....	63
Πίνακας 3: Ρίψη Αντικειμένων ανά αγωνιστική περίοδο.....	65
Πίνακας 4: Εισβολή Φιλάθλων στον Αγωνιστικό Χώρο ανά αγωνιστική περίοδο....	67
Πίνακας 5: Ζημιές Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.....	69
Πίνακας 6: Επέμβαση Αστυνομίας Εκτός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.....	72
Πίνακας 7: Επέμβαση Αστυνομίας Εντός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.....	74
Πίνακας 8: Επέμβαση της Αστυνομίας και Βίαια Επεισόδια Εκτός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.....	76
Πίνακας 9: Επέμβαση της Αστυνομίας και Βίαια Επεισόδια Εντός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.....	78
Πίνακας 10: Τραυματισμοί ανά αγωνιστική περίοδο.....	81
Πίνακας 11: Ποσοστά Συμβάντων Βίας ανά Κατηγορίες Αγώνων.....	85
Πίνακας 12: Ποσοστά και απόλυτοι αριθμοί επεισοδίων των φιλοξενούμενων και των γηπεδούχων οπαδών ανά κατηγορία συμβάντος.....	88
Πίνακας 13: Ποσοστά επεισοδίων φιλάθλων των ομάδων τις Α' Εθνικής.....	91
Πίνακας 14: Ποσοστά επεισοδίων φιλάθλων των ομάδων που έχουν αγωνισθεί από 1 έως 5 πρωταθλήματα στην Α' Εθνική.....	92

Πίνακας 15: Οικονομικές Ποινές Ομάδων ανά Έτος (Πρόστιμα).....	98
Πίνακας 16: Οικονομικές Ποινές ανά Ομάδα (Πρόστιμα) μέρος 1 ^ο	99
Πίνακας 17: Οικονομικές Ποινές ανά Ομάδα (Πρόστιμα) μέρος 2 ^ο	100

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Υβριστικά συνθήματα ανά αγωνιστική περίοδο.....	60
Γράφημα 2: Άναμμα Βεγγαλικών ανά αγωνιστική περίοδο.....	64
Γράφημα 3: Ρίψη Αντικειμένων ανά αγωνιστική περίοδο.....	66
Γράφημα 4: Εισβολή Φιλάθλων στον Αγωνιστικό Χώρο ανά αγωνιστική περίοδο..	68
Γράφημα 5: Ζημιές Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.....	70
Γράφημα 6: Επέμβαση Αστυνομίας Εκτός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.....	73
Γράφημα 7: Επέμβαση Αστυνομίας Εντός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.....	75
Γράφημα 8: Σύγκριση Επέμβασης της Αστυνομίας και Βίαιων Επεισοδίων Εκτός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.....	77
Γράφημα 9: Σύγκριση Επέμβασης της Αστυνομίας και Βίαιων Επεισοδίων Εντός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.....	79
Γράφημα 10: Τραυματισμοί ανά αγωνιστική περίοδο.....	82
Γράφημα 11: Σύγκριση Ποσοστών Συμβάντων Κατηγορίας 7, 9 και 10 ανά αγωνιστική περίοδο.....	83
Γράφημα 12: Ποσοστά επεισοδίων ανά κατηγορίες αγώνων.....	86
Γράφημα 13: Ποσοστά επεισοδίων των φιλοξενούμενων και των γηπεδούχων οπαδών ανά κατηγορία συμβάντος.....	89

I . ΕΙΣΑΓΩΓΗ: «Ανάλυση συμβάντων βίας και οικονομικών ποινών στο ελληνικό ποδόσφαιρο»

Είναι κοινή παραδοχή ότι το φαινόμενο του χουλιγκανισμού τα τελευταία είκοσι χρόνια έχει πάρει ραγδαίες και ανησυχητικές διαστάσεις και έχει γίνει ένα σύνθημα κοινωνικό φαινόμενο. Οι εκδηλώσεις βίαιων επεισοδίων πριν, κατά τη διάρκεια και αμέσως μετά τη λήξη ενός ποδοσφαιρικού αγώνα από τους οπαδούς, ανεξάρτητα από το εάν θα μπορούσαν να θεωρηθούν δικαιολογημένες ή όχι, υποσκιάζουν σοβαρά το οικοδόμημα του αθλητισμού και κυρίως του ποδοσφαίρου και συντελούν στη δυσφήμισή του. Η ακραία συμπεριφορά των χούλιγκανς και τα σοβαρά επεισόδια που προκαλούν, μέσα και γύρω από τα γήπεδα, έχουν προσελκύσει την προσοχή των νομοθετικών, κατασταλτικών και δικαιοδοτικών μηχανισμών, των περισσότερων κρατών (Χαϊνάς, 2007). Επιπλέον, έχει δημιουργηθεί ένας έντονος επιστημονικός προβληματισμός και διάλογος γύρω από την φαινομενολογία, την αιτιολογία και την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου κοινωνικού φαινομένου¹.

Ένα θέμα στο οποίο παρατηρείται κενό στην έρευνα και αποτελεί πρόκληση για έναν νέο ερευνητή είναι η ανάλυση των συμβάντων βίας που δημιουργούνται από τους χούλιγκανς και οι οικονομικές συνέπειες των τιμωριών στις ομάδες από την αθλητική δικαιοσύνη. Η ιδέα προέκυψε αφενός από την απουσία συστηματικής καταγραφής των συμβάντων χουλιγκανισμού στις Ευρωπαϊκές χώρες και αφετέρου από την έλλειψη πηγών πέρα των αστυνομικών αρχείων. Ο αρχικός σχεδιασμός ήταν η εκτίμηση του οικονομικού κόστους του χουλιγκανισμού στην Ελλάδα, αλλά αποδείχθηκε πολύ φιλόδοξο σχέδιο στα πλαίσια μίας μεταπτυχιακής εργασίας. Ως εκ τούτου, περιοριστήκαμε στη διερεύνηση της φύσης του χουλιγκανισμού στα ελληνικά ποδοσφαιρικά γήπεδα, στην καταγραφή του και στον άμεσο οικονομικό αντίκτυπο που έχει στις ομάδες της Α' Εθνικής κατηγορίας.

Για την ανεύρεση των κατάλληλων δεδομένων και την ανάλυσή τους έπρεπε να γίνει η συλλογή από μία επίσημη πηγή που να χαρακτηρίζεται από συνέπεια και αξιοπιστία. Εκτός από την καταγραφή των συμβάντων βίας θα έπρεπε να περιλαμβάνει και τις ποινές που επιβάλλονται στις ομάδες για τα συγκεκριμένα συμβάντα βίας, καθώς και τους νόμους που χρησιμοποιούνται για την εκδίκαση των

¹ Χαϊνάς, Ε. (2007). Η βία στους ελληνικούς αθλητικούς χώρους: θεωρητικές επισημάνσεις, ερευνητικές διαπιστώσεις και τρόποι αντιμετώπισης. Retrieved March 20, 2011, from <http://www.theartofcrime.gr/assets/via%20gipeda.doc>. σελ. 3.

ποινών. Ως καταλληλότερη πηγή για την ερευνά μας κρίθηκε το σύνολο των δικαστικών αποφάσεων που εκδίδουν οι Αθλητικοί δικαστές, ως αποτέλεσμα της εκδίκασης.

Κατά την ερευνά μας καταγράψαμε και αναλύσαμε 1.425 δικαστικές αποφάσεις (που αντιστοιχούν σε 5.281 σελίδες). Αυτές οι δικαστικές αποφάσεις αφορούν την χρονική περίοδο 1986-2009. Δυστυχώς, δεν μπορέσαμε να καταγράψουμε τις δικαστικές αποφάσεις από το 1979 έως το 1986 καθώς εντοπίσαμε ότι το συγκεκριμένο αρχείο καταστράφηκε το 2006, όταν η Ε.Π.Α.Ε. (νυν Football League) μετακόμισε στα καινούρια της γραφεία, με την δικαιολογία ότι δεν υπήρχε αρκετός χώρος για την αποθήκευση του αρχείου και χωρίς να έχει γίνει πρώτα ηλεκτρονική καταγραφή. Για την επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS, εφαρμόζοντας την μέθοδο της περιγραφικής στατιστικής.

Οι βασικοί στόχοι της εργασίας είναι, πρώτον, η ανάλυση του νομικού πλαισίου που διέπει το ποδόσφαιρο όσον αφορά τα συμβάντα βίας που προκαλούν οι χούλιγκανς εντός και πλησίον του γηπέδου. Δεύτερον, η ανάλυση της φύσης του χουλιγκανισμού στα ελληνικά γήπεδα, δηλαδή, πώς εκδηλώνεται με ποια συχνότητα και πώς εξελίσσεται διαχρονικά. Τρίτον, η ποσοτικοποίηση των στοιχείων που θα προκύψουν ανά ομάδα, ανά έτος και συνολικά. Τέταρτον, η διερεύνηση του ρόλου που παίζει το μέγεθος της ομάδας στο χουλιγκανισμό. Πέμπτον, η καταγραφή και ανάλυση των οικονομικών ποινών των ομάδων από τις ποινές και τέλος η ερμηνεία των αποτελεσμάτων.

Τα κυριότερα συμπεράσματα από την έρευνα καταλήγουν στο ότι οι μεγάλες ομάδες όπως ο Ολυμπιακός, Παναθηναϊκός, ΑΕΚ, ΠΑΟΚ, Άρης ευθύνονται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό των επεισοδίων που δημιουργούνται εντός γηπέδων και ότι οι Έλληνες φίλαθλοι προτιμούν να καταστρέφουν τα γήπεδά τους και να δημιουργούν προβλήματα όταν η αγαπημένη τους ομάδα παίζει εντός έδρας. Επίσης, προκύπτει από την εμφάνιση των συμβάντων βίας οι αποτυχία των μέχρι σήμερα νομοθετικών μέτρων κατά της βίας.

Κατά την ανάλυση των δικαστικών αποφάσεων παρουσιάστηκαν και περιορισμοί. Ένας εξ' αυτών ήταν ότι κατά την διάρκεια των ετών οι αθλητικοί δικαστές άλλαζαν κάθε δύο χρόνια με αποτέλεσμα ο καθένας από αυτούς να συντάσσει τις αποφάσεις και να καταγράφει τα γεγονότα με διαφορετικό τρόπο. Έτσι, σε αποφάσεις, κυρίως παλαιότερων ετών, αναφέρονται μέσα σε μία παράγραφο

περιληπτικά τα συμβάντα που έλαβαν χώρα μέσα στο γήπεδο και σε άλλες μεταγενέστερες αποφάσεις αναλύονται εκτενώς τα συμβάντα σε μεγάλη λεπτομέρεια. Ως αποτέλεσμα, το συλλεχθέν αρχείο δεν είχε διαχρονική ομοιογένεια, που θα επέτρεπε μία αναλυτική διερεύνηση της έντασης των επεισοδίων βίας. Οι δικαστικές αποφάσεις, ως πηγή καταγραφής του χουλιγκανισμού, δεν παρέχουν πληροφορίες για τα γεγονότα βίας εκτός γηπέδου καθώς οι ομάδες είναι υπεύθυνες για την συμπεριφορά των φιλάθλων μόνο εντός και πλησίον του γηπέδου. Επίσης, η ύπαρξη πολυνομίας στην αθλητική νομοθεσία και η υποκειμενικότητα των δικαστών πρέπει να ληφθεί υπόψη στην εξέταση των δικαστικών αποφάσεων. Τέλος, οι πηγές ενημέρωσης που έχουν στην διάθεσή τους οι αθλητικοί δικαστές ποικίλουν μέσα στην υπό εξέταση περίοδο. Δηλαδή σε προηγούμενα χρόνια δικάζουν με βάση στοιχεία του τύπου, έκθεση Δ.Ε.Α.Β. και αστυνομίας ενώ πρόσφατα δικάζαν με βάση μόνο τις εκθέσεις των παρατηρητών.

II. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟ

«Η ποδοσφαιρική βία είναι σαν το τσιγάρο. Αν το δοκιμάσεις και δεν σου αρέσει, δεν θα το ξαναβάλεις στο στόμα σου. Αν όμως σου αρέσει, θα σε ακολουθεί στη ζωή σου επί μακρόν».
Από το βιβλίο με τίτλο «Ερχόμαστε» το οποίο έγραψαν δυο εκ των κορυφαίων χούλιγκαν της Γουότφορντ τη δεκαετία του '80 οι αδελφοί Τοι και Ντούγκα Μπρίμσον.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΓΕΝΙΚΑ

Η βία γενικά ως έννοια οριοθετείται από το Εθνικό Παρατηρητήριο στη μελέτη που έκανε για την αντιμετώπιση της το 2004. Συγκεκριμένα ο ορισμός που δόθηκε ήταν ο ακόλουθος: «Η βία ορίζεται ως οποιαδήποτε παράνομη πράξη ή παράληψη ή και απειλή, που προκαλεί βλάβη ή πόνο σωματικό σεξουαλικό ή ψυχικό και γίνεται από οποιοδήποτε μέλος της κοινωνίας σε βάρος άλλου μέλους της, επίσης τη βία που ασκείται στα πλαίσια της κοινωνίας με σκοπό την επίτευξη του στόχου του δράστη χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος καθώς και το περιορισμό της ελευθερίας του»². Η βία ως κοινωνικό φαινόμενο έχει στενή σχέση με την κοινωνική ανισότητα, τον κοινωνικό αποκλεισμό, την ματαίωση και τη διαφορετικότητα. Είναι συνυφασμένη με την παραβατικότητα, το αδιέξοδο και το φόβο αλλά και με την εκμηδένιση, την απαξίωση του ανθρώπου από τον άνθρωπο.

Οι περισσότεροι άνθρωποι είναι εν δυνάμει βίαιοι. Ενεργοποιούν αυτή τους την ιδιότητα όταν για παράδειγμα εμποδίζονται να ικανοποιήσουν μιας ζωτικής γι' αυτούς σημασίας ανάγκη. Η βία, σε τέτοιες περιπτώσεις, μπορεί να λειτουργήσει ως η μοναδική διέξοδος και να εκδηλωθεί είτε με επιθετική συμπεριφορά προς τα έξω, είτε με επιθετική συμπεριφορά προς το ίδιο το άτομο. Δεν υπάρχουν δηλαδή βίαιοι άνθρωποι, κάποιοι όμως γίνονται βίαιοι κάτω από ορισμένες συνθήκες οι οποίες δημιουργούνται από την αλληλεπίδρασή τους με το περιβάλλον³.

Οι ερμηνείες και οι αιτιολογικές προσεγγίσεις που αφορούν την βία είναι πολυσύνθετες και πολυδιάστατες. Στην παρούσα ενότητα θα προβούμε στην ανάλυση των αιτιολογικών θεωριών της βίας, οι οποίες είναι⁴:

² Εθνικό Παρατηρητήριο για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. (2004). Διδακτικό Υλικό για τα μαθήματα Φύλο και κοινωνική πολιτική και Πολιτικές Ισότητες των Φύλων, Ανάκτηση στις 5-12-2008 από http://www.genderpanteion.gr/gr/didaktiko_pdf/Ekthesi_Paratiririou_Gia_Tin_Antimetopisi_Tis_Vias_Kata_Twn_Gynaikwn.pdf.

³ Τσαλίκουλου, Φ. (1989). Μυθολογίες βίας και καταστολής. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήσης.

⁴ Τσαλίκουλου, Φ. (1989). Μυθολογίες βίας και καταστολής. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήσης

Ψυχιατρικές θεωρίες: σύμφωνα με τις ψυχιατρικές θεωρίες η πρωταρχική πηγή της κακοποίησης βρίσκεται σε παθολογικά χαρακτηριστικά της δομής της προσωπικότητας του δράστη ή και του θύματος, τα οποία οφείλονται στην ελλιπή ψυχονοητική ανάπτυξη του ατόμου στην πρώιμη παιδική του ηλικία⁵. Παράλληλα υποστηρίζεται ότι υπάρχουν υψηλά ποσοστά ψυχοπαθολογίας στα άτομα που παρουσιάζουν καταχρηστική συμπεριφορά.

Συμπεριφοριστικές θεωρίες: σύμφωνα με αυτές τις θεωρίες η καταχρηστική συμπεριφορά οφείλεται σε επιβράβευση ή τιμωρία του δράστη σε περίπτωση άσκησης ή αποφυγής της αντίστοιχα. Η επιβράβευση μπορεί να είναι συμπεριφοριστική (ενδοτικότητα στις επιθυμίες του ατόμου με βίαιη συμπεριφορά), συναισθηματική (σαδιστική ευχαρίστηση) ή κοινωνική (επιβεβαίωση της δύναμης και της εξουσίας)⁶.

Γνωστικές θεωρίες: για τις γνωστικές θεωρίες η κακοποίηση είναι απόρροια εκδραμάτισης από το δράστη φαντασιωσικών σκηνών ή αν ο τελευταίος προσπαθεί να επιλύσει τυχόν γνωστικές ασυμφωνίες σχετικά με την εικόνα του εαυτού του. Ειδικότερα οι φαντασιώσεις σωματικής επιθετικότητας θεωρούνται ως πρόδρομοι της σεξουαλικής και της σωματικής κακοποίησης.

Θεωρία της υποκουλτούρας της βίας: η καταχρηστική συμπεριφορά εκδηλώνεται τακτικά και είναι αποδεκτή τόσο από τους δράστες όσο και από τα θύματα, εντός ενός συγκεκριμένου περιβάλλοντος υποκουλτούρας. Υποστηρίζεται μάλιστα ότι κάποιες κοινωνικές ομάδες έχουν διαφορετικά επίπεδα βίας καθώς κινούνται σε συνθήκες και χώρους διαβίωσης, στους οποίους οι υπάρχουσες νόρμες και αξίες ενθαρρύνουν τη βίαιη συμπεριφορά⁷.

Θεωρία της κοινωνικοποίησης των ρόλων των φύλων: στο πλαίσιο της κοινωνικοποίησης των δύο φύλων, οι άνδρες ενθαρρύνονται να είναι περισσότερο επιθετικοί από τις γυναίκες, ενώ η σεξουαλική επιθετικότητά τους αυξάνει την αίσθηση ανδρισμού και αρρενωπότητας. Καθώς δεν ενθαρρύνονται να μιλούν για τα συναισθήματά τους, όταν αντιμετωπίζουν δυσκολίες είναι δυνατόν να καταφύγουν

⁵ Hart, S.D., Dutton, D.G., & Newlove, T. (2003). The prevalence of personality Disorder Among Wife assaulters. *Journal of Personality Disorders*, 7, 328-340. doi: 10.1521/pedi.1993.7.4.329.

⁶ Mignon, S.I., Larson, C.J., & Holmes, W.M. (2001). Family abuse: Consequences, theories and Responses. Allyn & Bacon, 2002: Yick A.G. Feminist Theory and Status Inconsistency Theory, *Violence Against Women*, 7, 5, 545-562.

⁷ Wolfgang, M.E., & Ferracuti, F. (2005). Η υποκουλτούρα της βίας. Αθήνα, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

στη σεξουαλική δραστηριότητα ή στη βία, προκειμένου να εκφράσουν τα συναισθήματά τους και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που προκύπτουν. Όταν οι άνδρες υφίστανται βία, αυτό συμβαίνει γιατί έχουν θηλυπρεπή ρόλο στην κοινωνία⁸.

Θεωρία της κοινωνικής μάθησης: βάσει της θεωρίας αυτής ο δράστης φέρεται βία, επειδή έχει μάθει να φέρεται βίαια όντας μάρτυρας σκηνών βίας ή θύμα βίαιης συμπεριφοράς. Παράλληλα η βίαιη συμπεριφορά του έχει ενισχυθεί μέσω επιβράβευσης από το περιβάλλον του, από το οποίο το άτομο δε μαθαίνει μόνο να είναι βίαιο αλλά και να δικαιολογεί ηθικά και κοινωνικά την καταχρηστική του συμπεριφορά⁹.

Θεωρία των πόρων: σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία όλα τα κοινωνικά στρώματα στρέφονται γύρω από τις απειλές ή τη χρήση βίας. Οι δράστες κακοποίησης διαθέτουν περισσότερους πόρους –κοινωνικά-οικονομικά-ψυχολογικά-, με αποτέλεσμα να υποτιμούν τα θύματα και να είναι σε θέση να επιβάλλουν τη θέλησή τους στα τελευταία. Ακόμη και η έλλειψη πόρων μπορεί να οδηγήσει σε βίαιη συμπεριφορά με σκοπό την επιβολή και τη διατήρηση της εξουσίας¹⁰.

Θεωρία της κοινωνικής συναλλαγής: η θεωρία αυτή επικεντρώνεται σε ένα σύστημα επιβραβεύσεων και αρνητικών κυρώσεων στις διαπροσωπικές σχέσεις: τα άτομα εμπλέκονται σε συμπεριφορές που είναι πιθανόν να τους αποφέρουν επιβράβευση, ενώ θα αποφύγουν συμπεριφορές που τους επιφέρουν κυρώσεις. Οι δράστες κακοποίησης έχουν την εξουσία και τη δυνατότητα να εκμεταλλεύονται τα θύματά τους, ενώ τα τελευταία στερούνται της απαραίτητης ικανότητας να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την κακοποίηση και διαθέτουν ανεπαρκή μέτρα να προσφέρουν εναλλακτικούς τρόπους επιβράβευσης στο δράστη¹¹.

Θεωρία των οικογενειακών συστημάτων: σύμφωνα με αυτή τη θεωρία η αιτία της κακοποίησης εντοπίζεται στην ανισορροπία των δυναμικών και των σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας. Επισημαίνεται ότι τα αίτια της βίας έχουν πολλαπλές

⁸ Gilgun, J.F. (2001). Resilience and the Intergenerational Transmission of Child Sexual Abuse, στο M.Q. Patton, Family Sexual Abuse: Frontline Research and Evaluation. Newbury Park, Sage pub, (pp. 93-105).

⁹ Gentles, R.J., & Cornell, C.P. (2005). Intimate Violence in Families. Newbury Park, Sage Pub.

¹⁰ Goode, W. (2001). Force and Violence in the family. Journal of Marriage and the family, 33, 624-636.

¹¹ Mignon, S.I., Larson, C.J., & Holmes, W.M. (2002). Family abuse: Consequences, theories and Responses, Allyn & Bacon (2002). Yick A.G. Feminist Theory and Status Inconsistency Theory. Violence Against Women, 7, 5, 545-562.

ρίξεις όπως οι ρυθμιστικές δομές, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των μελών της οικογένειας, οι ματαιώσεις που τυχόν δέχονται τα τελευταία ή ακόμα και οι συγκρούσεις που προκύπτουν στους κόλπους της οικογένειας. Συνήθως στην οικογένεια υπάρχει περισσότερο καταχρηστική συμπεριφορά από ό,τι αναφέρεται ή καταγγέλλεται¹².

Θεωρία των συναισθηματικών δεσμών: βάσει της συγκεκριμένης θεωρίας η κακοποίηση οφείλεται σε ανεπαρκείς και ακατάλληλες σχέσεις με τους γονείς, γεγονός που παρεμποδίζει την ανάπτυξη ενός δεσμού αγάπης μεταξύ της γονεϊκής φιγούρας και του παιδιού. Τα προβλήματα συναισθηματικών δεσμών που προκύπτουν κατά την παιδική ηλικία, δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για δυσκολίες στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις κατά την ενήλικη ζωή¹³.

Θεωρία της ανακολουθίας της κοινωνικής τάξης: σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία η καταχρηστική συμπεριφορά οφείλεται στην έλλειψη πόρων και στη συνεπαγόμενη ασυμφωνία και άγχος που βιώνει το άτομο από την ασύμμετρη κατανομή των πόρων αυτών. Κατά συνέπεια η ανακολουθία της κοινωνικής τάξης απειλεί τα πατριαρχικά μοντέλα εξουσίας και τα συστήματα αξιών¹⁴.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟΥ

Το ποδόσφαιρο ως ομαδικό άθλημα, συντελεί στην έννοια της ομαδικότητας. Είναι ένα λαοφιλές άθλημα, το οποίο αναπτύχθηκε κυρίως από τα φτωχά κοινωνικά στρώματα, φτάνοντας να είναι ιδεολογία. Η ομάδα σ' αντίθεση με το άτομο, ένωνε και ενώνει τους οπαδούς, γίνεται «ιδεολογία», απαιτούσε και απαιτεί από τους φιλάθλους προσήλωση και σύμπνοια, παρέχει σύμβολα, ιδέες και χρώματα.

Ο καθένας μπορεί να γίνει μέλος της ομάδας ως οπαδός της. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλοί οπαδοί, να ενώσουν την ίδια τους τη ζωή με τη πορεία της ομάδας τους, με αποτέλεσμα να προωθηθεί ο φανατισμός και το πάθος¹⁵.

Η ένταξη σε τέτοιες ομάδες επιτρέπει τη συλλογική αντίδραση κάποιων ατόμων - μελών της κοινωνίας, ενώ η ταύτιση με μια αθλητική ομάδα εύκολα μπορεί

¹² Gelles, R. (2004). Through a Sociological lens: Social Structure and family violence. R.J.Gelles & D.R.Loseke, Current Controversies.

¹³ Bowlby, J. (2009). The making and breaking of affectional bonds, London: Tavistock.

¹⁴ Mignon, S.I., Larson, C.J., & Holmes, W.M. (2002). Family abuse: Consequences, theories and Responses, Allyn & Bacon (2002). Yick A.G. Feminist Theory and Status Inconsistency Theory. Violence Against Women, 7, 5, 545-562.

¹⁵ Γιωτάκου, Κ. (2010). Αθλητισμός και Βία. Ημερίδα Εκπαιδευτήρια Καίσαρη.

να συνδεθεί και με την ταύτιση με μια συγκεκριμένη ιδεολογία, ώστε να προκληθούν ποικίλες κοινωνικές αντιδράσεις.

Σήμερα πλέον, στο πλαίσιο της γενικότερης εμπορευματοποίησης των πάντων, και το ποδόσφαιρο είναι μια τεράστια επιχείρηση, σε παγκόσμια κλίμακα, μια επιχείρηση που πουλάει θέαμα, αγωνία, φανατισμό και παράγει συνεχώς καινούρια είδωλα. Γιατί χωρίς τα είδωλα-κράχτες, ο κόσμος βαριέται, η επιχείρηση φθίνει.

Συχνά συνδυάζεται με πολιτικές ιδεολογίες και σκοπιμότητες ή και ατομικές πολιτικές φιλοδοξίες. Μέσω των εθνικών ομάδων εκφράζεται συχνά ο εθνικισμός. Για μερικούς το ποδόσφαιρο είναι εκφραστής πολιτισμού, εκφραστής ιδεολογιών, εκφραστής εθνικών εμβλημάτων. Οι ποδοσφαιρικοί αγώνες αποτελούν πολλές φορές ένα είδος μαχών, μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών τάξεων, μεταξύ λαών¹⁶.

Με τις εκδηλώσεις στο γήπεδο το άτομο εκτονώνεται ψυχολογικά από τον έντονο ρυθμό ζωής, την πολιτική και οικονομική πίεση, το άγχος και την αβεβαιότητα. Τα ομαδικά αθλήματα εγκυμονούν περισσότερους κινδύνους από τα ατομικά και κάτι τέτοιο έγκειται κυρίως στο ότι μπορεί να συνδεθούν ευκολότερα με το φανατισμό, τη μαζικοποίηση των ατόμων, τη δημιουργία φανατικών οπαδών, το χουλιγκανισμό και άλλα βίαια φαινόμενα¹⁷.

Η ψυχολογία της μάζας, που ανακύπτει από τα παραπάνω, μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε ψυχολογία του όχλου και να συνδεθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση και με την ψυχαγωγία του όχλου, που συνήθως απαιτεί και θέαμα βίαιης και σκληρής σύγκρουσης μεταξύ ατόμων και ομάδων ή συνδέεται με συμπεριφορά επιθετική και βίαιη μεταξύ των οπαδών (χουλιγκανισμός).

Ο ποδοσφαιρικός χουλιγκανισμός δεν είναι εύκολο να οριστεί, κυρίως γιατί τα μέσα μαζικής ενημέρωσης χαρακτηρίζουν ως χούλιγκαν κάποιον ο οποίος προβαίνει σε έκτροπα πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά από έναν ποδοσφαιρικό αγώνα¹⁸. Ουσιαστικά δεν έχει οροθετηθεί αν ο χούλιγκαν είναι αυτός που προβαίνει συστηματικά σε πράξεις βίας όταν είναι σ' ένα αθλητικό γεγονός ή προβαίνει σ' ανάρμοστες πράξεις μετά από συγκεκριμένα γεγονότα και όχι κατ' εξακολούθηση¹⁹.

¹⁶ Frostdick, S. & Newton, N. (2006). The Nature and Extent of Football Hooliganism in England and Wales. London, Soccer and Society, Vol. 7, No. 4, pp. 403–422.

¹⁷ Γιωτάκου, Κ. (2010). Αθλητισμός και Βία. Ημερίδα Εκπαιδευτήρια Καίσαρη.

¹⁸ Poulton, E. (2005). Fantasy football hooliganism in popular media. London, Thousand Oaks and New Delhi, UK SAGE Publications, Vol. 29(1), pp. 151–164.

¹⁹ Dunning, E. (1986). Spectator violence at football matches: towards a sociological explanation. London, The British Journal of Sociology, Vol. 37, No. 2, pp. 221–244.

Ο χούλιγκαν συνδέεται με φανατικούς οπαδούς που δε διστάζουν να αναπτύξουν παραβατική συμπεριφορά για την ομάδα τους. Ο όρος δε θα πρέπει να συγχέεται με τους Ultras²⁰ οπαδούς, δηλαδή αυτούς που ακολουθούν την ομάδα παντού, οι οποίοι παρόλο που μπορεί να εμφανίσουν και περιστατικά βίας, έχουν σαν κύριο σκοπό τους την υποστήριξη των ομάδων τους.

Σύμφωνα με τους Frosdick και Marsh (2005) ο ποδοσφαιρικός χουλιγκανισμός ορίζεται ως: «*Η διαταραχή που προκαλείται από οπαδούς ποδοσφαιρικών ομάδων. Τις περισσότερες δε φορές συμπεριλαμβάνει εγκληματική δραστηριότητα και συμβαίνει πριν ή μετά από έναν ποδοσφαιρικό αγώνα. Σπανιότερα κατά τη διάρκεια*»²¹.

Ο όρος χούλιγκαν χρησιμοποιείται από τον 1890 για να προσδιορίσει/ χαρακτηρίσει συμπεριφορές συμμοριών του δρόμου. Ετυμολογικά η λέξη προέρχεται από τον αγγλικό όρο hooliganism = αλητεία, μαγκιά. Μια θεωρία υποστήριξε ότι η λέξη προέρχεται από το όνομα ενός Ιρλανδού βανδαλιστή από το Southwark (περιοχή του Λονδίνου, γνωστή κι ως the Borough: αστικό κέντρο), τον Patrick Hoolihan. Μια δεύτερη εκδοχή είναι ότι προέρχεται από την συμμορία με το όνομα Hooley από την γειτονιά Islington (το Islington είναι το κέντρο της περιοχής Southwark).

Η τρίτη και τελευταία εκδοχή είναι ότι προέρχεται από την λέξη Hooley οπού στα Ιρλανδέζικα σημαίνει σκληρός, δυναμικός²². Όπως και να έχει, όλες οι απόψεις συγκλίνουν στα εξής σημεία: προέρχεται από Ιρλανδικής καταγωγής άνθρωπο ή λέξη και γεννήθηκε στην περιοχή Southwark. Ο χουλιγκανισμός μπορεί να είναι αυθόρμητος αλλά υπάρχουν περιπτώσεις που καθοδηγείται από τα σωματεία ή τις οργανώσεις των φιλάθλων²³.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ο χουλιγκανισμός και το ποδόσφαιρο είχαν τη πρώτη τους συνάντηση, στο μεσαίωνα στην Αγγλία το 1314. Συγκεκριμένα ο Εδουάρδος ο Β΄ το ποινικοποίησε, διότι θεώρησε ότι υπάρχει πιθανότητα να οδηγήσει σε επανάσταση, ως απόρροια των

²⁰ Χούλιγκανς . Η διαφορά όμως είναι ότι ο όρος προέρχεται από τον χώρο της πολιτικής και αναφέρεται σε ομάδες υποστηρικτών των Γάλλων Βασιλιάδων ή μετά το 1968 υποστηρικτών τη Αριστεράς, κυρίως, όμως αναφέρεται στην κατηγορία του πολιτικού εξτρεμισμού.

²¹ Frosdick, S., & Marsh, P., (2005). Football Hooliganism. UK, CMC.

²² Dunning, E. (1986). Spectator Violence at Football Matches: Towards a Sociological Explanation. London, The British Journal of Sociology, Vol. 37, No. 2 (Jun., 1986), pp. 221-244.

²³ Dunning, E. (1986). Spectator Violence at Football Matches: Towards a Sociological Explanation. London, The British Journal of Sociology, Vol. 37, No. 2 (Jun., 1986), pp. 221-244.

συγκρούσεων μεταξύ των φιλάθλων. Παρ' όλα αυτά και άλλοι μονάρχες της Αγγλίας προσπάθησαν να απαγορεύσουν το ποδόσφαιρο για διάφορους λόγους, όπως ο βασιλιάς Edward ο τρίτος, ο οποίος πίστευε ότι το ποδόσφαιρό και τα άλλα αθλήματα αποσπούσαν τον πληθυσμό από το να εξασκείται με την τοξοβολία²⁴, όπου μετά από τις μεγάλες απώλειες του πληθυσμού από την βουκολική πανώλη, ήταν απαραίτητη (η εξάσκηση) για τον πόλεμό με την Γαλλία. Για τριακόσια περίπου χρόνια πολλοί μονάρχες στην Ευρώπη, όπως στην Γαλλία ο Phillippe V και στην Σκωτία ο James I, προσπάθησαν να απαγορεύσουν το ποδόσφαιρο αλλά μάταια. Με εξαίρεση τους πολέμους γίνεται πολύ εύκολα κατανοητό γιατί η αριστοκρατία μισούσε τόσο πολύ το ποδόσφαιρο. Το ποδόσφαιρο ήταν παιχνίδι του λαού και δεν είχε καμία σχέση με την αριστοκρατία εκείνη την εποχή. Άλλωστε το ποδόσφαιρο τότε δεν είχε ούτε καν επίσημη ονομασία! Το αποκαλούσαν παιχνίδι με την μπάλα ή στην αγγλική γλώσσα «ball play ή playing with the ball»²⁵. Ο όρος ποδόσφαιρο «football» καταγράφηκε για πρώτη φορά, όταν χρησιμοποιήθηκε απαξιωτικά από τον William Shakespeare σε ένα έργο του, τον Βασιλιά Λιρ (King Lear), που εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1608 μ.Χ. και περιέχεται στον στίχο: «Nor tripped neither, you base *football* player» (Πράξη 1, Σκηνή 4). Αιώνες αργότερα καταγράφηκε η πρώτη περίπτωση πραγματικού χουλιγκανισμού, που για πολλούς ιστορικούς αποτέλεσε το σημείο έναρξης του φαινομένου, αυτή ήταν το 1846 στο Derby της Μεγάλης Βρετανίας, όπου κατά τη διάρκεια αγώνα καταγράφηκαν διαταραχές ανάμεσα στους φιλάθλους και τους αστυνομικούς.

Όμως, τα πρώτα καταγεγραμμένα περιστατικά ποδοσφαιρικού χουλιγκανισμού στο μοντέρνο ποδόσφαιρο εμφανίστηκαν στα 1880 στην Αγγλία, σε μια περίοδο όπου οι “συμμορίες” των φιλάθλων εκφοβίζουν γειτονιές, επιτίθενται σε διαιτητές και εναντιώνονται σε φίλαθλους και παίκτες άλλων ομάδων. Το 1885 μετά τη νίκη της Preston επί της Aston Villa σε φιλικό αγώνα με 5-0, οι οπαδοί της δεύτερης επιτέθηκαν στους πρώτους πετώντας πέτρες, χρησιμοποιώντας ρόπαλα κ.λ.π. Ένας παίκτης της Preston έπεσε αναισθητός από το ξύλο. Ο τύπος της εποχής σχολίασε τους οπαδούς και τη συμπεριφοράς τους ως αγριεμένες μαϊμούδες. Το 1886 είχαμε την επίθεση οπαδών της Preston στους οπαδούς της QPR, στο σιδηροδρομικό

²⁴ Professional Football Researchers Association, (no date). A Friendly Kinde of Fight: The Origins of Football to 1633, 4-5.

²⁵ Compact Oxford English Dictionary. Oxford English Dictionary. Retrieved 2008-10-15.

σταθμό, η οποία αποτέλεσε τη πρώτη καταγεγραμμένη επίθεση μακριά από το γήπεδο²⁶.

Το 1905 πολλοί οπαδοί της Preston, προκάλεσαν επεισόδια ακολουθώντας την ομάδα τους στον εκτός έδρας αγώνα με την Blackburn. Ανάμεσά στους χούλιγκαν βρισκόταν και μια 70χρονη ψυχικά διαταραγμένη γυναίκα. Τη περίοδο 1955-1956 οι οπαδοί της Liverpool και της Everton ενεπλάκησαν ουκ ολίγες φορές σε σιδηροδρομικούς σταθμούς και έξω από το γήπεδο.

Στην Ιταλία, ο αθλητισμός έλαβε πολιτικές διαστάσεις μεταξύ του φασισμού (pro-Fascism) και της κουμμουνιστικής Αριστεράς (Communist left). Η πολιτική διαμάχη ήταν τόσο έντονη στο ποδόσφαιρο που οι διαφορές στις ομάδες πήγαζαν από τα “πιστεύω” των φιλάθλων και τη γεωγραφική θέση τους (έδρα της ομάδας) όπου οι διάφορες πολιτικές ιδέες ήταν περισσότερο ή λιγότερο δυνατές²⁷. Για παράδειγμα, στο Μιλάνο, η AC Milan αντιπροσώπευε την εργατική τάξη (τους εργάτες των σιδηροδρόμων συγκεκριμένα) και την θεωρούσαν ομάδα με αριστερά “πιστεύω”, ενώ η Inter ήταν η ομάδα της μεσαίας τάξης του Μιλάνου και ήταν πιο κοντά σε πιο συντηρητικές ιδέες. Η ανάμειξη της πολιτικής με τον αθλητισμό είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία ομάδων οργανωμένων οπαδών που τα μέλη είχαν τις ίδιες πολιτικές πεποιθήσεις και παράλληλα υποστήριζαν τον αγαπημένο τους σύλλογο. Αυτές οι ομάδες οργανωμένων οπαδών ονομάστηκαν Ultras²⁸. Οι Ultras είχαν πιο πολύ πολιτικό περιεχόμενο παρά αθλητικό, για παράδειγμα όταν υποστήριζαν την ομάδα τους σε έναν αγώνα τα συνθήματα τους είχαν πολιτική χροιά.

Επιπλέον στην άλλη μεριά του Ατλαντικού, στη Βραζιλία, στην Αργεντινή και στο Μεξικό ο χουλιγκανισμός είχε εξελιχθεί σε πολύ χειρότερο βαθμό από ότι στην Ευρώπη. Οι οργανωμένοι οπαδοί δε διέφεραν καθόλου από τους κοινούς εγκληματίες και θεωρούνταν από τους αστυνομικούς σαν εγκληματικές οργανώσεις. Συχνά ήταν αναμειγμένοι με το εμπόριο ναρκωτικών και το λαθρεμπόριο εισιτηρίων και προϊόντων της ομάδας, ενώ δεν έλειπαν πολλές φορές οι εκβιασμοί στους παίκτες και στα στελέχη των ομάδων.

Τη δεκαετία του 1960 στην Αγγλία καταγράφονται κατά μέσο όρο 30 συμπλοκές το χρόνο μεταξύ των χούλιγκανς, ενώ παρατηρείται κλιμάκωση στις

²⁶ Jones, N. (2009). Football Violence & Top 10 Worst Football Riots. Retrieved on March 5th, 2009 from <http://soccerlens.com/football-violence-worst-football-riots/23093/>.

²⁷ Brown, A. (1998). Fanatics! Power, identity & fandom in football. Routledge London, pp. 89.

²⁸ Χούλιγκανς . Η διαφορά όμως είναι ότι ο όρος προέρχεται από τον χώρο της πολιτικής και αναφέρεται σε ομάδες υποστηρικτών των Γάλλων Βασιλιάδων ή μετά το 1968 υποστηρικτών τη Αριστεράς, κυρίως, όμως αναφέρεται στην κατηγορία του πολιτικού εξτρεμισμού.

δεκαετίες του 1970 και 1980. Πέρα από την Αγγλία μέσα στα χρόνια ιστορικά τα περισσότερα κρούσματα έχουν καταγραφεί στην Αργεντινή, Ελλάδα, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία και Κροατία.

ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟΥ

Οι χούλιγκανς είναι άτομα που ζουν σε ομάδες, έχουν παράλογη συμπεριφορά και τους αρέσει να προκαλούν με την ιδιόρρυθμη εμφάνισή τους. Αυτό το κοινωνικό φαινόμενο πρωτοεμφανίστηκε στην Αγγλία και επεκτάθηκε και σε άλλες χώρες. Οι χούλιγκανς είναι νέα άτομα που τους αρέσει να ζουν ομαδικά κάτω από συγκεκριμένους κανόνες που οι ίδιοι δημιουργούν και να αντιστρατεύονται τους κανόνες της κοινωνικής ζωής. Έτσι, προκαλούν επεισόδια και ζημιές στα γήπεδα και σε άλλους δημόσιους χώρους²⁹.

Ο χουλιγκανισμός είναι συνώνυμος της καταστροφικής μανίας, μιας τάσης που αποτελεί γενικότερο φαινόμενο της εποχής μας. Τα αίτια του, σύμφωνα με το Free (2009), είναι τα ακόλουθα³⁰:

1. Η ανεργία είναι συνυφασμένη με την έλλειψη ενδιαφερόντων, την σπατάλη χρόνου και την απογοήτευση.
2. Ο ψυχρός και απρόσωπος τρόπος ζωής στις σύγχρονες πόλεις, η κυριαρχία του συμφέροντος, της εκμετάλλευσης και της υποκρισίας στις σχέσεις, οι προκλητικές ανισότητες των κοινωνικών ομάδων, η διαφθορά και ο σκληρός ανταγωνισμός.
3. Τα υπαρξιακά αδιέξοδα της νέας γενιάς, η κρίση αξιών που διέπει την σημερινή μας κοινωνία, η έλλειψη ιδανικών και προσανατολισμών.
4. Η χαλάρωση των οικογενειακών δεσμών και η ελλιπής οικογενειακή αγωγή ωθεί τους νέους στην υιοθέτηση αντικοινωνικής συμπεριφοράς προκειμένου να αποδείξουν ότι υπάρχουν.
5. Ο φανατισμός των ΜΜΕ, η ηρωοποίηση των αθλητών, η δημιουργία «πολεμικού» κλίματος πριν και μετά τον αγώνα.
6. Η εμπορευματοποίηση του αθλητισμού.
7. Η επαγγελματοποίηση του ποδοσφαίρου και η μετατροπή των ποδοσφαιριστών σε υπαλλήλους μιας ΠΑΕ.

²⁹ Frosdick, S., & Marsh, P. (2005). Football Hooliganism. UK, Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies.

³⁰ Free, M. (2009). Settling Accounts with Hooligans. Limerick, University of Limerick.

8. Η έντονη αντιπνευματικότητα της εποχής μας, που καλλιεργεί το σύνθημα και τις ιαχές και απαγορεύει την κριτική σκέψη.
9. Η διαφθορά της πολιτικής ζωής και η έλλειψη ήθους στερεί τους νέους από υγιή πρότυπα. Έτσι οι νέοι εξελίσσονται σε αντικοινωνικά όντα, με μοναδική βλέψη το συμφέρον τους και υιοθετώντας την ιδιόρρυθμη στάση αμφισβήτησης.

Ιστορικά υπήρξαν πολλές θεωρητικές αναλύσεις σε σχέση με τις βίαιες εκφάνσεις του χουλιγκανισμού. Μεταξύ των κύριων αναλύσεων, οι μαρξιστικές προσεγγίσεις της δεκαετίας του 1970 συνέδεσαν την ερμηνεία του ζητήματος με μορφές αντίδρασης οπαδών/μελών της εργατικής τάξης στις διαδικασίες μετατροπής του ποδοσφαίρου σε επιχείρηση και θέαμα³¹.

Την ίδια περίοδο παρουσιάζεται η θεώρηση του χουλιγκανισμού ως μορφή επιθετικής τελετουργίας που διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες και ρόλους³². Στη δεκαετία του 1980 αναδεικνύεται η μορφολογική προσέγγιση, κατά την οποία ο χουλιγκανισμός αποτελεί έκφραση μορφών ανδρικής επιθετικότητας που συναντώνται στα λεγόμενα «σκληρά» τμήματα της εργατικής τάξης³³. Στη δεκαετία του 1990 αναπτύσσονται εθνογραφικές μελέτες, στο πλαίσιο των οποίων θεωρείται ότι οι ανταγωνισμοί μεταξύ των οπαδών αποσκοπούν στην απόκτηση ή την διατήρηση κύρους στο πλαίσιο των δικτύων τους³⁴.

Την ίδια περίοδο μελετάται ο ρόλος της αστυνομίας. Συγκεκριμένα ο Megan O'Neil το 2004 αναφέρει ότι η αστυνομία δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει τη βία στα γήπεδα της Αγγλίας και της Σκωτίας, επειδή δε λειτουργούσε σε ομογενοποιημένες μονάδες, αλλά σε μικρές ομάδες που δεν μπορούσαν ν' αντιμετωπίσουν τις ισχυρές ομάδες των χούλιγκαν που δρούσαν εκείνη τη περίοδο. Μέσα στα χρόνια οι ομάδες των αστυνομικών ομαδοποιήθηκαν σε μονάδες για να είναι πιο ισχυρές έναντι των χούλιγκαν³⁵.

³¹ Cantelon, H., & Gruneau, R. (1982). *Sport, culture and the modern state*. Toronto, University of Toronto Press.

³² Marsh, P. (1990). *The illusion of violence*. London, Dent.

³³ Armstrong, G. (1991). Football hooligans. Vol. 39, No.3, *Sociological Review*.

³⁴ Armstrong, G. (1991). Football hooligans. Vol. 39, No.3, *Sociological Review*.

³⁵ O'Neil, M. (2010). *Policing football in Scotland, The Forgotten Team*. UK, University of Sheffield,

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

Μιλώντας για χουλιγκανισμό αυτόματα το μυαλό μας πάει στην Αγγλία, καθώς η Αγγλία θεωρείται για πολλούς η μητέρα του φαινομένου και, μέχρι πρότινος, οι Άγγλοι χούλιγκαν οι πιο σκληροπυρηνικοί. Λέγεται πως ο χουλιγκανισμός απέκτησε τη σημερινή του υπόσταση, ανεξάρτητα από τα μεμονωμένα κρούσματα του παρελθόντος, στην Αγγλία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα όταν άνθρωποι που χαρακτηρίζονταν σκληροί προκαλούσαν αναταραχές, ενώ από το 1960 και μετά μετατρέπεται σε ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα.

Ο Hall υποστηρίζει ότι η περίπτωση του χουλιγκανισμού συνδέεται με τον κύκλο ηθικών πανικών που ανέκυψε στη μεταπολεμική βρετανική κοινωνία με αντικείμενο την κοινωνική συμπεριφορά ή/και επιθετικότητα νέων προερχόμενων κυρίως από την εργατική τάξη³⁶.

Η κίνηση της βρετανικής κυβέρνησης το 1968 με το Public Order Act, έδωσε τη δυνατότητα στα δικαστήρια να απαγορεύουν την είσοδο των χούλιγκαν στους αγωνιστικούς χώρους. Συγχρόνως οι συνεχείς έρευνες της βρετανικής αστυνομίας για φιλάθλους που έμοιαζαν με skinheads³⁷ ή φορούσαν φθηνά ρούχα, αλλάζει τη μόδα των χούλιγκαν, οι οποίοι πλέον, τον 20^ο αιώνα, φορούν επώνυμα και ακριβά ρούχα και κοσμήματα, γνωστά και ως «chan κουλτούρα». Η ιστορία του βρετανικού χουλιγκανισμού γράφτηκε στα γήπεδα, με γεγονότα που στιγμάτισαν το παγκόσμιο ποδόσφαιρο.

Συγκεκριμένα στις 29 Μαΐου του 1985 έχουμε στο Χέιζελ στον τελικό του κυπέλου Πρωταθλητριών, ο οποίος διεξάγεται στο απαρχαιωμένο στάδιο του Βελγίου Χέιζελ, χτισμένο το 1930, ένα από τα μεγαλύτερα στην ιστορία του ποδοσφαίρου κρούσματα βίας. Όπου περίπου 25.000 φίλαθλοι προέρχονταν από κάθε ομάδα, ενώ οι υπόλοιπες θέσεις ανήκαν στην "ουδέτερη" ζώνη, στην οποία μία ώρα πριν τη σέντρα οπαδοί της Λίβερπουλ εισβάλουν και επιτίθενται σε οπαδούς της Γιουβέντους που βρίσκονται εκεί. Η επίθεση εντείνεται λίγο αργότερα με αποτέλεσμα ολόκληρη η μάζα των φιλάθλων της Γιουβέντους να προσπαθεί να ξεφύγει από την επίθεση των Άγγλων, ενώ αρκετοί στοιβάχτηκαν σε έναν τοίχο στο τέλος της εξέδρας, η οποία δεν

³⁶ Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., & Roberts, B. (1998). Policing the crisis: Mugging, the state and law and order. London, Macmillan, pp.251-252.

³⁷ Το κίνημα των skinheads ξεκίνησε από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 από την εργατική τάξη της Αγγλίας και αργότερα διαδόθηκε σε όλο τον κόσμο. Οι πρώτοι skinheads επηρεάστηκαν από την υποκουλτούρα της Τζαμαϊκανής μουσικής (Jamaican Ska) και τη Βρετανική μόδα. Αρχικά, το κίνημα των skinheads δεν είχε σχέση με την πολιτική και τον ρατσισμό μέχρι την δεκαετία του '70 που κάποια μέλη του κινήματος ασπάζτηκαν αυτές τις ιδέες.

άντεξε το βάρος και κατέρρευσε. Ο αγώνας διεξάγεται κανονικά, ενώ 39 άνθρωποι είχαν χάσει ήδη τη ζωή τους. Την επόμενη μέρα ο παρατηρητής της ΟΥΕΦΑ, Γκούντερ Σνάιντερ, επιρρίπτει ευθύνες αποκλειστικά στους Άγγλους και οι αγγλικές ομάδες αποκλείονται από τα ευρωπαϊκά κύπελλα μέχρι το 1990.

Το 1989 στο Χίλσμπορο οι Άγγλοι χούλιγκανς δεν είναι οι αίτιοι του τραγικού γεγονότος που θα εξελιχθεί, ο φόβος όμως της παρουσίας τους, οδηγεί το διοικητή της αστυνομίας να πάρει μια λανθασμένη απόφαση. Συγκεκριμένα, στις 15 Απριλίου του 1989 είχε προγραμματιστεί ο μεγάλος ημιτελικός ανάμεσα στη Λίβερπουλ και τη Νότιγχαμ Φόρεστ στο γήπεδο της Σέφιλντ. Η μεγάλη καθυστέρηση των πρώτων οδήγησε την αστυνομία στην τραγική απόφαση να ανοίξει τις πύλες. Ο κόσμος που συνέρρεε ανεξέλεγκτα ξεπέρασε κατά 2.500 την χωρητικότητα της μικρής εξέδρας, όπου το μπροστινό μέρος της εξέδρας ήταν κλειστό με σίδερα για μην μπορούν να εισβάλουν στον αγωνιστικό χώρο, με αποτέλεσμα πολλοί φίλαθλοι να συνθλιβούν και να πεθάνουν ακαριαία. Άλλοι τραυματίστηκαν σοβαρά, ενώ αρκετοί αναγκάστηκαν να πηδήξουν μέσα στον αγωνιστικό χώρο για να σωθούν.

Οι επικεφαλής της αστυνομικής δύναμης νομίζοντας ότι πρόκειται για μια ακόμα εισβολή από χούλιγκαν στον αγωνιστικό χώρο, συμβούλεψαν το διαιτητή να σταματήσει το παιχνίδι δίνοντας εν συνεχεία εντολή στους αστυνομικούς να πιάσουν τον κόσμο να επιστρέψει πίσω στις θέσεις του, την ώρα που φίλοι της Λίβερπουλ έβγαζαν στον αγωνιστικό χώρο τραυματίες για να τους προσφέρουν τις πρώτες βοήθειες. *«Ήταν απίστευτα καταθλιπτικό όταν συνειδητοποίησα πως κατά τη διάρκεια των έξι λεπτών που οι ποδοσφαιριστές έπαιζαν μπάλα, οι οπαδοί της Λίβερπουλ άρχισαν ήδη να πεθαίνουν. Η αρχή του κακού έγινε πολύ νωρίτερα από ότι κάποιοι νόμιζαν...»*, γράφει ο Κένι Νταγκλίζ, τότε προπονητής της Λίβερπουλ, στο συγκλονιστικότερο κεφάλαιο της αυτοβιογραφίας του. 96 νεκροί και 776 τραυματίες ήταν ο απολογισμός της μεγαλύτερης τραγωδίας στην ιστορία του αγγλικού ποδοσφαίρου³⁸.

Τα δύο αυτά γεγονότα, που σημάδεψαν το αγγλικό ποδόσφαιρο, σήμαναν και του τέλους του βρετανικού χουλιγκανισμού. Η Μάργκαρετ Θάτσερ, πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας, εφάρμοσε ένα ομαδικό σχέδιο δράσης, γνωστό και ως «Football Spectators Act», που περιείχε για πρώτη φορά την κοινή δράση κράτους, αστυνομίας, ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας και συλλόγων.

³⁸ Μπογιόπουλος, Ν. (2008). Ποδόσφαιρο, μια θρησκεία χωρίς άπιστους. Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνης.

Η αναβάθμιση των γηπέδων για την καλύτερη ασφάλεια των οπαδών, τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης και το ειδικό προσωπικό ασφαλείας, καθώς και τα ονομαστικά εισιτήρια και η σύλληψη οπαδών για επεισόδια, στους οποίους απαγορεύεται η είσοδος σε γήπεδα δια παντός, ενώ είναι υποχρεωμένοι να δίνουν το «παρών» σε αστυνομικό τμήμα όποτε παίζει η ομάδα τους, πρόσφερε στα αγγλικά γήπεδα ασφάλεια και βοήθησε στην ανάπτυξη νέας ποδοσφαιρικής κουλτούρας στα γήπεδα της Βρετανίας³⁹.

Η κοινωνική αντίδραση στον χουλιγκανισμό αποτέλεσε μέρος της συγκρότησης μιας αυταρχικού τύπου κοινωνικής συναίνεσης την δεκαετία του 1970 με κεντρικό ιδεολογικό άξονα την υποστήριξη του «νόμου και της τάξης». Όπως υποστηρίζει ο Hargreaves, ο χουλιγκανισμός αποτέλεσε στην Αγγλία ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα σύνδεσης του αθλητισμού με κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα στο περιεχόμενο των μέσων.

Δίνοντας μια κοινωνική προσέγγιση στο φαινόμενο θα παρατήρησε κανείς ότι η θατσερική περίοδος όπου και άκμασε ο Αγγλικός χουλιγκανισμός έδωσε τη δικαιολογία στον κόσμο για τέτοιες συμπεριφορές. Η ανεργία και οι δύσκολες οικονομικές συνθήκες είναι πρόσφορο έδαφος για την βία, η οποία κατά την περίοδο της Θάτσερ μεταφράστηκε σε βία στα γήπεδα.

³⁹ Μπογιόπουλος, Ν. (2008). Ποδόσφαιρο, μια θρησκεία χωρίς άπιστους. Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνης.

III. ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΒΙΑΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

Ο χουλιγκανισμός παρουσιάστηκε ως φαινόμενο στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του '80 και μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα είχε ραγδαία εξελιχθεί σε ανησυχητικό φαινόμενο. Σε αυτό συντέλεσαν τρεις παράγοντες. Ο πρώτος ήταν η μετάβαση του ποδοσφαίρου από ερασιτεχνικό σε επαγγελματικό. Η ολοκλήρωση αυτή της διεργασίας είχε σαν αποτέλεσμα οι παράγοντες που ανέλαβαν την διοίκηση των ομάδων και αργότερα των ΠΑΕ, να αποφασίζουν πλέον μόνοι τους για τα ζητήματα που αφορούσαν τα ποδοσφαιρικά τμήματα, ενώ οι γενικές συνελεύσεις μετατράπηκαν σε τυπικές διαδικασίες επικύρωσης ειλημμένων αποφάσεων. Αρκετοί οπαδοί, που «πονούσαν» την ομάδα, έγιναν μικρομέτοχοι των ΠΑΕ, έτσι ώστε να μπορούν να συμμετέχουν στις συνελεύσεις, αλλά ουσιαστικά καταργήθηκε κάθε δυνατότητα παρέμβασης του στα κέντρα των αποφάσεων. Ο μόνος ουσιαστικός χώρος όπου μπορούσαν να εκφράσουν την αποδοκιμασία ή την επιδοκιμασία τους ήταν εντός του γηπέδου, όπου μπορούσαν να έλθουν σε στενότερη επαφή με τους παίκτες, τους προπονητές και μέλη της διοίκησης⁴⁰.

Ο δεύτερος παράγοντας ήταν η συστηματική αστυνόμευση των γηπέδων, η αστυνομία συνήθιζε να τοποθετεί τους φανατικούς οπαδούς των αντίπαλων ομάδων στις ίδιες «Θύρες», με την συνοδεία διάσπαρτων αστυνομικών στην αρχή και αργότερα διαχωρίζοντας τους με αλυσίδες αστυνομικών. Πιθανόν αυτό συνέβαινε επειδή όλοι οι φανατικοί οπαδοί επέμεναν να παρακολουθούν τους αγώνες από τα πέταλα των γηπέδων, ή επειδή η αστυνομία θεωρούσε ότι μπορούσε να ελέγξει ευκολότερα τις αντιδράσεις τους, συγκεντρώνοντας τους σε έναν περιορισμένο χώρο. Φυσικά το αποτέλεσμα ήταν το εντελώς αντίθετο από το επιδιωκόμενο⁴¹.

Ο τελευταίος παράγοντας ήταν ότι οι οπαδοί που συγκεντρώνονταν σε ορισμένες θύρες των πετάλων άρχισαν να δημιουργούν ομάδες με συγκεκριμένη οργανωτική δομή. Αργότερα αυτές οι ομάδες συσπειρώθηκαν και ίδρυσαν τους «Συνδέσμους», πολλοί από τους οποίους πήραν το όνομα της «Θύρας» στην οποία

⁴⁰ Παπαγεωργίου, Δ. (1998). Μια «άλλη» Κυριακή: «τρέλα» και «αρρώστια» στα ελληνικά γήπεδα. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Επίκεντρο, σελ. 58.

⁴¹ Παπαγεωργίου, Δ. (1998). Μια «άλλη» Κυριακή: «τρέλα» και «αρρώστια» στα ελληνικά γήπεδα. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Επίκεντρο, σελ. 58-59.

συνήθιζαν να συγκεντρώνονται⁴². Οι συγκρούσεις έγιναν πλέον αυτοσκοπός για τα μέλη των «Θυρών» και δεν περιορίζονταν μόνο μέσα στα όρια του γηπέδου, αλλά επεκτάθηκαν και σε εξωγηπεδικούς χώρους. Αυτή η πρακτική διέφερε κατά πολύ από τις μέχρι τότε αυθόρμητες συγκρούσεις, που συνέβαιναν σποραδικά και δεν είχαν οργανωμένο χαρακτήρα. Το γεγονός αυτό ανάγκασε την αστυνομία να προωθήσει τον πλήρη διαχωρισμό των οπαδών στις αρχές της δεκαετίας του '80⁴³.

Ο χουλιγκανισμός παρατηρήθηκε κυρίως ανάμεσα στους οπαδούς των μεγάλων ομάδων της Ελλάδας, αλλά κάποιες φορές έκανε την εμφάνισή του και σε διοργανώσεις τοπικού και ερασιτεχνικού επιπέδου. Η πιο τραγική στιγμή του χουλιγκανισμού της δεκαετίας εκείνης ήταν στις 26 Οκτωβρίου 1986 όταν φίλαθλος της ΑΕΛ, ο Χαράλαμπος Μπλιώνας άφησε την τελευταία του πνοή στην εξέδρα του γηπέδου Αλκαζάρ πριν από τον αγώνα ΑΕΛ-ΠΑΟΚ. Την πιο ήσυχη γωνιά του γηπέδου δίπλα στη θύρα 1 είχε διαλέξει ο άτυχος φίλαθλος για να παρακολουθήσει τον αγώνα. Καθόταν μόνος απομονωμένος από τους άλλους φιλάθλους της Λάρισας. Σαρανταπέντε λεπτά πριν την έναρξη του αγώνα από την πλευρά των οπαδών του ΠΑΟΚ εκτοξεύτηκαν τρεις φωτοβολίδες. Οι δύο έπεσαν στο έδαφος. Η τρίτη ήταν μοιραία. Χτύπησε στο κιγκλίδωμα εξοστρακίστηκε και καρφώθηκε στο λαιμό του Χαράλαμπου Μπλιώνα. Του έκοψε την καρωτίδα. Ο Μπλιώνας είχε ήδη πεθάνει όταν έφθασε στο νοσοκομείο. Από την αστυνομία συνελήφθη ως δράστης ο 20χρονος Βασίλης Θεοδωρίδης που αρχικά ομολόγησε αλλά στη συνέχεια ανακάλεσε. Ο 29χρονος Χαράλαμπος Μπλιώνας, καταγόταν από τη Λάρισα αλλά ζούσε και δούλευε στην Αθήνα ως καθηγητής των ΣΕΛΕΤΕ. Τραγική ειρωνεία, όπως την κατέγραψαν οι εφημερίδες της εποχής πως ο Μπλιώνας δεν ήταν τακτικός στις κερκίδες και πως εκείνη την Κυριακή έτυχε να βρεθεί στο γήπεδο, περιμένοντας το τρένο για Αθήνα. Ο αγώνας δεν αναβλήθηκε. Συνεχίστηκε κανονικά με νίκη της ΑΕΛ με 2-1. Ο ΠΑΟΚ τιμωρήθηκε με χρηματική ποινή 1.000.000 δρχ. και 3 αγωνιστικές κεκλεισμένων των θυρών⁴⁴.

Τη δεκαετία του '90 ο χουλιγκανισμός μεταφέρθηκε και στη καλαθοσφαίριση, από τους ίδιους τους οπαδούς που στήριζαν τα ποδοσφαιρικά σωματεία. Οι αγώνες μεταξύ των μεγάλων ομάδων μετατρέπονται από αγώνες ποδοσφαίρου σε αγώνες

⁴² Για παράδειγμα οι οπαδοί του ΠΑΟ ίδρυσαν συνδέσμους με την επωνυμία «Θύρα 13», του Ολυμπιακού «Θύρα 7», της ΑΕΚ «Θύρα 21», του ΠΑΟΚ «Θύρα 4», κ.ο.κ.

⁴³ Παπαγεωργίου, Δ. (1998). Μια «άλλη» Κυριακή: «τρέλα» και «αρρώστια» στα ελληνικά γήπεδα. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Επίκεντρο, σελ. 59-60.

⁴⁴ Αριθμός Απόφασης 30/30.10.1986, ποινή που επέβαλλε ο Αθλητικός δικαστής Ελευθέριος Ροΐδης

πυγμαχίας όπου τον πρωταγωνιστικό ρόλο έχουν οι οπαδοί και όχι οι παίκτες. Τα γήπεδα μετά τους αγώνες θυμίζουν βομβαρδισμένα τοπία και οι ομάδες αναγκάζονται να πληρώνουν υπέρογκα ποσά όχι μόνο για την κατασκευή των γηπέδων αλλά και για τις τιμωρίες που τους επιδικάζουν οι αθλητικοί δικαστές. Παίκτες, προπονητές και δημοσιογράφοι δέχονται απειλές σε συχνή βάση και μερικές φορές ξυλοκοπούνται για κάτι που δήλωσαν ή υπονόησαν.

Μετά το 2000 και όσο πλησιάζουν οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 βλέπουμε να υπάρχει μια μικρή ύφεση του φαινομένου με σποραδικά ξεσπάσματα. Ένας λόγος είναι ότι οι ποινές έγιναν σκληρότερες και για την ομάδα αλλά και για τους χούλιγκανς μετά την ψήφιση των Νόμων 2725/1999 και 3057/2002⁴⁵. Όταν η Εθνική Ελλάδα μετά από μία ανέλπιστη προσπάθεια κατέκτησε το Euro 2004 και σε συνδυασμό με την επιτυχή πραγματοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων στην χώρα μας όλα φαίνονταν πως θα αλλάξουν προς το καλύτερο. Τα γήπεδα άρχιζαν πάλι να γεμίζουν από οικογένειες και από ανθρώπους που είχαν σταματήσει να πηγαίνουν στο γήπεδο, οι διοργανώτριες αρχές υπόσχονταν ότι από εδώ και στο εξής τα πράγματα θα καλυτερεύσουν και πως τα πρωταθλήματα θα διεξάγονται επί ίσης όροις. Αλλά αυτό δεν κράτησε για πολύ, διάφοροι παράγοντες όπως τα πολλά εσκεμμένα λάθη της διαιτησίας, η μη εφαρμογή των νόμων από τις διοργανώτριες αρχές (ΕΠΟ, ΕΠΑΕ, Superleague), η αναποτελεσματικότητα της αστυνομίας και η ανοχή τη κοινωνίας μας οδήγησε στην ίδια κατάσταση με πριν.

Τα τελευταία χρόνια εκτός από την ύφεση που έχουν υποστεί τα οικονομικά των ομάδων από την μείωση των εισιτηρίων και των χορηγιών, έχει σημειωθεί μείωση και στα περιστατικά βίας, παρά το αξιοσημείωτο συμβάν της 29ης Μαρτίου 2007 όπου σε συμπλοκή χούλιγκαν του Ολυμπιακού και του Παναθηναϊκού έπεσε νεκρός ένας οπαδός του Παναθηναϊκού. Στις 29 Μαρτίου του 2010, την επόμενη μέρα μετά το παιχνίδι Παναθηναϊκός-Ατρόμητος, που συνέβησαν για άλλη μία φορά βίαια επεισόδια μεταξύ των οπαδών, ο ΟΠΑΠ⁴⁶ έβγαλε ανακοίνωση ότι αν από την επόμενη χρονιά δεν ληφθούν οι κατάλληλες αποφάσεις, από την πολιτεία και τις ομάδες για την αντιμετώπιση των επεισοδίων βίας μέσα στα γήπεδα θα σταματήσει η χρηματοδότηση ύψους € 40.000.000 που προοριζόταν για την ποδοσφαιρική χρονιά 2010-2011. Όπως συνήθως ούτε η πολιτεία ούτε οι ομάδες έκαναν τίποτα και φυσικά η απειλή του ΟΠΑΠ έμεινε στα λόγια. Μπορεί οι αποφάσεις που τιμωρούν τις ομάδες

⁴⁵ Συμπληρωματικός νόμος του Ν.2725/1999

⁴⁶ Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου

για τα επεισόδια των οπαδών τους να έχουν αυξηθεί σε σύγκριση με το παρελθόν αλλά η ένταση των γεγονότων έχει μειωθεί σε σημαντικό βαθμό.

Παρά την ύφεση όμως του προβλήματος, ο χουλιγκανισμός δεν παύει ποτέ να είναι ένα αρρωστημένο κοινωνικό φαινόμενο που έχει αντίκτυπο σε όλες τις δομές της κοινωνικοπολιτικής ζωής της χώρας. Όσοι εμπλέκονται γύρω από αυτόν κινδυνεύουν για τη σωματική τους ακεραιότητα, ενώ βρίσκονται ανά πάσα στιγμή κάτω από το φόβο της σύλληψης και της φυλάκισης με τα επακόλουθά της⁴⁷.

ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΓΗΠΕΔΟ

Σύμφωνα με τον Μαυρομάτη (2006), η βία μέσα στα γήπεδα εκδηλώνεται με δύο βασικές μορφές: ως βία μεταξύ των αθλουμένων και των λοιπών συμμετεχόντων στην αθλητική δράση και ως βία προκαλούμενη από θεατές αθλητικών αγώνων μεταξύ τους ή απευθυνόμενη σε κάποιους από τους συμμετέχοντες στον αγώνα⁴⁸. Αναλυτικότερα, οι οπαδοί οργανώνονται, έχουν συγκεκριμένα σλόγκαν, τραγούδια, πανό και ακολουθούν πρόθυμα την ομάδα τους στα εκτός έδρας παιχνίδια. Στο πλαίσιο αυτό, καταγράφονται κατά κύριο λόγο, συμπλοκές μεταξύ μεμονωμένων φιλάθλων ή και ομάδων φιλάθλων στις οποίες χρησιμοποιούνται ακόμη και όπλα (π.χ. μικρά μαχαίρια, λαστοί, ξύλινες ράβδοι κ.α.), αλλά και ύβρεις και επιθέσεις κατά διαιτητών και αντιπάλων παικτών, είσοδοι στον αγωνιστικό χώρο και διακοπές του αγώνα. Ακόμη υπάρχει και ο συνηθισμένος βομβαρδισμός των φιλάθλων της αντίπαλης ομάδας, των διαιτητών και των παικτών με διάφορα αντικείμενα⁴⁹ (π.χ. νομίσματα, σπασμένα καθίσματα, καπνογόνα, πέτρες κ.ά.).

Ο Dunning (1998) διαχωρίζει την βία σε διάφορες μορφές και αναφέρει ότι η πιο συνηθισμένη είναι η τελετουργική ή συμβολική βία η οποία εκφράζεται με τη μορφή λεκτικών ή και μη λεκτικών χειρονομιών σε βάρος αντίπαλων οπαδών λαμβάνοντας συχνά σεξουαλικό και υποτιμητικό περιεχόμενο. Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα συμπεριφορών τελετουργικής βίας είναι οι ψεύτικες συγκρούσεις ανάμεσα σε οπαδούς της ίδιας ομάδας, η συμπεριφορά αυτή που στην αργκό των φανατικών οπαδών αποκαλείται ως σχιζοφρένεια. Άλλες μορφές βίας είναι

⁴⁷ Μπογιόπουλος, Ν. (2008). Ποδόσφαιρο, μια θρησκεία χωρίς άπιστους. Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνης.

⁴⁸ Μαυρομάτης, Α. (2006). Αθλητικά Εγκλήματα. Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλας, σελ. 54.

⁴⁹ Ιωαννίδης, Κ. (2003). Το φαινόμενο της βίας στα γήπεδα. Ερμηνευτικές και νομοθετικές προσεγγίσεις, στο: Κουράκης Ν., (επιμ.), Κουλούρης Ν., (συν.), Αντεγκληματική Πολιτική ΙΙΙ: (Δεκατέσσερις νεότερες εργασίες με θεωρητικούς προβληματισμούς και ζητήματα πρακτικής εφαρμογής). Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Σάκκουλας, σελ. 74.

η πραγματική με την απλή σωματική σύγκρουση ή με τη χρήση ροπάλων, πλαστικών καθισμάτων, φωτοβολιδών και λιθοβολισμό και σε πιο ακραίες περιπτώσεις με τη χρήση όπλων ή μαχαιριών, η έλλογη η οποία αποσκοπεί σε κάποιο συγκεκριμένο σκοπό λ.χ. τον εξευτελισμό της αστυνομίας ή των αντίπαλων οπαδών και τέλος, η εκφραστική βία που έχει συμβολικό κυρίως προσανατολισμό και απώτερο σκοπό της τη διέγερση, την ικανοποίηση και την ευχαρίστηση⁵⁰. Σημειώνεται ότι αρκετές είναι οι περιπτώσεις που τα διάφορα περιστατικά βίας συνδυάζουν διάφορες μορφές βίας⁵¹.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Όλοι οι συγγραφείς, Έλληνες και ξένοι, συμφωνούν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των χούλιγκανς βρίσκεται στην ηλικιακή ομάδα των 17 έως 24 ετών και ένα μικρότερο ποσοστό φτάνει μέχρι τις ηλικίες των 35 όπου κατέχουν ηγετικές θέσεις στις ομάδες των νεαρών χούλιγκανς. Πρόκειται για έξυπνα άτομα με ηγετικές και στρατηγικές ικανότητες, γνωστά στην αστυνομία με αρκετούς από αυτούς να έχουν καταδικαστεί στα δικαστήρια για παραβατική συμπεριφορά μέσα στα γήπεδα. Πρόκειται για συνειδητοποιημένους χούλιγκανς οι οποίοι γνωρίζουν το τι θα ακολουθήσει, θεωρούνται οι ελίτ της ομάδας τους και αρκετοί από αυτούς είναι γνωστοί με το όνομά τους ή κάποιο παρατσούκλι⁵². Πολλοί γνωρίζονται μεταξύ τους από παλιότερες συμπλοκές. Τα πρόσωπα και οι σωματότυποι ορισμένων μπορούν εύκολα να προκαλέσουν φόβο ακόμα και σε ένα μνημένο οπαδό. Εντύπωση προκαλεί και ο σχετικά μεγάλος αριθμός αυτών που συμμετέχουν ενεργά στα επεισόδια που τις περισσότερες φορές έχουν σχεδόν προαναγγελθεί⁵³.

Ο Νέστωρας Κουράκης και οι συνεργάτες του (1991), πραγματοποίησαν μία πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα, που αν και έχουν περάσει παραπάνω από 20 χρόνια από τη διεξαγωγή της, αξίζει να αναφερθούμε σε αυτήν καθώς είναι μοναδική για τα ελληνικά δεδομένα. Ένα μέρος αυτής της έρευνας πραγματοποιήθηκε με

⁵⁰ Elias, N., & Dunning, E. (1998). Αθλητισμός και ελεύθερος χρόνος στην εξέλιξη του πολιτισμού. Αθήνα, Εκδόσεις Δρομέας, σελ. 291.

⁵¹ Χαϊνάς, Ε. (2007). Η βία στους ελληνικούς αθλητικούς χώρους: θεωρητικές επισημάνσεις, ερευνητικές διαπιστώσεις και τρόποι αντιμετώπισης. Retrieved March 20, 2011, from <http://www.theartofcrime.gr/assets/via%20gipeda.doc> σελ. 4.

⁵² Στυλιανούδη, Λ., & Αστρινάκης, Α. (1996). Χέβι Μέταλ, Ροκαμπίλι και Φανατικοί Οπαδοί: Νεανικοί πολιτισμοί και υποπολιτισμοί στην Δυτική Αττική. Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, σελ. 478-489.

⁵³ Μπιτζούνης, Ι. (2009). Ο χουλιγκανισμός στην Ελλάδα του σήμερα. Αθήνα, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού.

ερωτηματολόγιο όπου ερωτήθηκαν 319 νεαρά άτομα, σχεδόν όλα (86,5%) ενεργά μέλη οργανωμένων συνδέσμων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, και ασχολείται με τα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των Ελλήνων χούλιγκανς. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας έδειξαν ότι οι ακραίοι οπαδοί είναι άτομα στην πλειονότητά τους αρένες, άγαμοι και έχουν μέση ηλικία 20 ετών. Το 58% αυτών έχει γεννηθεί και το 63,3% έχει μεγαλώσει σε μεγαλουπόλεις (Αθήνα, Πειραιάς, Θεσσαλονίκη). Όσον αφορά την απασχόληση και το εισόδημα των γονέων τους, οι περισσότεροι από αυτούς είναι εργαζόμενοι σε ένα μεγαλύτερο ποσοστό από τον αντίστοιχο γενικό αστικό πληθυσμό (ανεργία πατέρα: 4,1% έναντι 7,4%, ανεργία μητέρας: 65,8% έναντι 81,65%). Όμως, συγκριτικά με τον ίδιο αυτό γενικό πληθυσμό, οι γονείς εργάζονται περισσότερο ως μισθωτοί υπάλληλοι (οι πατέρες) και ως τεχνίτριες ή εργάτριες (οι μητέρες) και λιγότερο σε ελεύθερα, επιστημονικά ή διευθυντικά επαγγέλματα. Επίσης, ο μέσος όρος του εισοδήματός είναι κατά περίπου 30% υψηλότερος από εκείνον του αντίστοιχου γενικού πληθυσμού και αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι σε αυτές τις οικογένειες εργάζονται και οι δύο γονείς σε σύγκριση με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Επομένως, οι γονείς των ακραίων οπαδών είναι σε θέση να προσφέρουν στην οικογένειά τους ένα υψηλότερο βιοτικό επίπεδο από τον μέσο όρο, αλλά με τίμημα τον χρόνο που ξοδεύουν εκτός σπιτιού για την εργασία τους. Αυτή η παρατήρηση, έχει μεγάλη σημασία για την μικρότερη έκταση της γονικής επίβλεψης και της επικοινωνίας στην οικογένεια και πρέπει να συσχετισθεί και με τη γενικότερη κατάσταση της οικογενειακής ζωής των ακραίων οπαδών, η οποία είναι όντως προβληματική: Ένα σημαντικό ποσοστό 10% απάντησε ότι ο ένας ή και οι δύο γονείς τους είχαν πεθάνει ενώ το 7,3% ότι είχαν χωρισμένους γονείς και ότι αυτό είχε συμβεί σε 59,4% κυρίως πριν από την ηλικία των 12 ετών. Εξάλλου, ένας μεγάλος αριθμός των ερωτηθέντων, περίπου το ένα τρίτο, δεν ζούσαν μαζί με τους δύο γονείς τους και δήλωσαν ότι υπήρχαν προβλήματα στις σχέσεις τους με αυτούς. Επιπλέον, το 19,4% από αυτούς παραδέχθηκε ότι ο ένας ή και οι δύο από τους γονείς τους είχαν κάποια στιγμή απασχολήσει με την παραβατική τους συμπεριφορά την αστυνομία και τα δικαστήρια⁵⁴.

Σχετικά, με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των ερωτηθέντων οπαδών,

⁵⁴ Κουράκης, Ν., και Συνεργάτες (1991). Έκθεση για την βία στα ελληνικά γήπεδα. Πορίσματα από επτά ειδικότερες έρευνες και γενικά συμπεράσματα. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τομέας Εγκληματολογίας.

το επίπεδο της εκπαίδευσής τους δεν διαφέρει πολύ από το αντίστοιχο των νέων της ηλικίας τους στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας, με τη μόνη διαφορά ότι υπήρχαν ανάμεσά τους λιγότεροι φοιτητές ή σπουδαστές Ανωτάτων/Ανώτερων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και περισσότεροι μαθητές ή απόφοιτοι λυκείου. Παρ' όλα αυτά, περίπου το ένα τέταρτο έπρεπε κάποιες φορές να επαναλάβουν μια σχολική χρονιά λόγω αδικαιολόγητων απουσιών και όπως παραδέχθηκε το 24,4% δεν τα πήγαινε καλά με τους συμμαθητές τους και το 51,4% είχε πολλές φορές προβλήματα με τους δασκάλους ή καθηγητές τους. Εν όψει αυτής της κατάστασης δεν φαίνεται να εκπλήσσει το γεγονός ότι το 71,4% των νεαρών αγοριών που ρωτήθηκαν δεν παρακολουθούσαν το σχολείο αλλά εργάζονταν κάπου, κυρίως ως υπάλληλοι, έμποροι, βιοτέχνες, τεχνίτες και εργάτες. Όμως μόνο το 31,9% απ' αυτούς είχαν σταθερή εργασία, ενώ το υπόλοιπο 35,5% ανέφεραν ότι απασχολούνταν σε εποχιακές εργασίες. Για λόγους σύγκρισης επισημαίνεται ότι στον αντίστοιχο γενικό πληθυσμό νεαρών ατόμων, μόνον ένα ποσοστό 28% εργαζόταν ή, έστω, απασχολούνταν εποχιακά. Συνεπώς, οι ακραίοι οπαδοί εργάζονταν σε μεγαλύτερο ποσοστό από τον μέσο όρο, κερδίζοντας έτσι ένα μηνιαίο εισόδημα που μπορούσε να τους εξασφαλίσει κάποια αίσθηση ανεξαρτησίας. Από την άλλη πλευρά, ο πρόωρος τρόπος με τον οποίο τα νεαρά αυτά άτομα μπήκαν στην αγορά εργασίας, χωρίς να έχουν ζήσει την ξένοιαστη μαθητική ή φοιτητική ζωή, πρέπει να δημιουργήσει ορισμένες ψυχολογικές πιέσεις, που από την πλευρά τους ασφαλώς εξωθούν σε ανεύρεση κάποιων διεξόδων⁵⁵.

ΟΙ ΑΠΟΦΥΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΣΗΜΕΡΑ

Μία μεγάλη πανελλήνια δημοσκοπήση, που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της Superleague, καταγράφει την γνώμη του ευρέως κοινού για το ελληνικό ποδόσφαιρο. Στη διάρκεια της έρευνας διεξήχθησαν 1.616 τηλεφωνικές συνεντεύξεις, κατά την περίοδο από τις 8 Μαρτίου έως τις 15 Απριλίου 2007⁵⁶. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι στο διάστημα αυτό μεσολάβησε το Πάσχα καθώς και 2 αρνητικά γεγονότα για το ποδόσφαιρο. Το πρώτο ήταν η ήττα της εθνικής Ελλάδας

⁵⁵ Κουράκης Ν. και Συνεργάτες (1991), *Έκθεση για την βία στα ελληνικά γήπεδα*. Πορίσματα από επτά ειδικότερες έρευνες και γενικά συμπεράσματα. Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τομέας Εγκληματολογίας.

⁵⁶ Κιντής, Β. (2007). Έρευνα τη Superleague στους φιλάθλους. Retrieved April 10, 2011, <http://www.sport24.gr/football/ellada/SuperLeague/article286617.ece>.

από την Τουρκία και το δεύτερο τα θλιβερά επεισόδια στον αγώνα του γυναικείου βόλεϊ Ολυμπιακός-Παναθηναϊκός. Το δείγμα ήταν πανελλαδικό, αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού όσον αφορά τις ηλικιακές ομάδες (18-64 χρονών) και περιλάμβανε μόνο άνδρες που ασχολούνται ή ενδιαφέρονται για το ποδόσφαιρο. Ως προς τις περιοχές, μεγαλύτερη βαρύτητα δόθηκε στις πόλεις όπου εδρεύουν ομάδες της Superleague. Τα ερωτήματα που τέθηκαν ήταν η συχνότητα παρακολούθησης ποδοσφαίρου, η ενημέρωση του κοινού, η εικόνα του ποδοσφαίρου, η εικόνα ελληνικού ποδοσφαίρου, τα προβλήματα του ελληνικού ποδοσφαίρου, η αξιολόγηση διαιτησίας, της πολιτείας, της αστυνομίας, της ΕΠΟ, της Superleague, των παραγόντων, των παικτών, των φιλάθλων, των αθλητικών εγκαταστάσεων και των ΜΜΕ, η διαχρονική εξέλιξη του ελληνικού ποδοσφαίρου και το μέλλον του ελληνικού ποδοσφαίρου.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα είναι πολύ ενδιαφέροντα. Συγκεκριμένα, στην ερώτηση για το ποια είναι η άποψη του κοινού για το ελληνικό ποδόσφαιρο σήμερα, το 48% απάντησε ότι είναι αρκετά ή πολύ κακή, το 33% ούτε καλή ούτε κακή, ενώ μόλις το 19% έχει καλή άποψη για το άθλημα στη χώρα μας. Παράλληλα η άποψη του κοινού για τη Superleague είναι επίσης αρνητική, αφού το 39% δεν πιστεύει ότι η διοργανώτρια συμβάλλει στην αναβάθμιση του ελληνικού ποδοσφαίρου, σε αντίθεση με το 38% που απάντησε θετικά για τη Superleague.

Ακόμη, το 41% (έναντι του 33%) διαφωνεί ως προς το ότι η Superleague προστατεύει τα συμφέροντα του ελληνικού ποδοσφαίρου, ενώ το 42% (έναντι του 33%) πιστεύει πως και αυτή δεν προσφέρει λύσεις για την εξυγίανση του ελληνικού ποδοσφαίρου. Εξίσου αρνητική είναι και η γνώμη του δείγματος για την Ε.Π.Ο., αφού το 43% (έναντι του 34%) κρίνει ότι η ομοσπονδία δεν συμβάλλει στην αναβάθμιση του ελληνικού ποδοσφαίρου, το 44% (έναντι του 33%) θεωρεί ότι η Ε.Π.Ο. δεν προστατεύει τα συμφέροντα του ελληνικού ποδοσφαίρου και το 49% (έναντι του 28%) υποστηρίζει ότι η ανώτερη ποδοσφαιρική αρχή της χώρας δεν προσφέρει λύσεις για την εξυγίανση του ελληνικού ποδοσφαίρου. Μεγάλη εντύπωση προκαλεί η αρνητική απάντηση των ερωτηθέντων που ανέρχεται στο 82% και πιστεύει ότι οι παράγοντες επηρεάζουν την εξέλιξη του πρωταθλήματος, το 63% (έναντι του 22%) κρίνει ότι οι παράγοντες δεν ενδιαφέρονται για το καλό του ελληνικού ποδοσφαίρου ενώ το 54% (έναντι 20%) θεωρεί ότι δεν είναι άξιοι να διοικούν. Επίσης, ένα μεγάλο ποσοστό πιστεύει (63% έναντι του 27%) ότι οι παράγοντες κρατούν την τύχη του αθλήματος στα χέρια τους, αφού μπορούν -κατά το

κοινό- να συμβάλλουν στην εξυγίανση του ποδοσφαίρου. Παράλληλα, το 38% απάντησε ότι συμφωνεί αρκετά με την άποψη ότι το αποτέλεσμα του ελληνικού πρωταθλήματος και του Κυπέλλου είναι στημένο, ενώ το 37% έχει ακριβώς την αντίθετη άποψη.

Όσο για το τι πιστεύουν για το ελληνικό ποδόσφαιρο το 53% των ερωτηθέντων πιστεύει πως το ποδόσφαιρο είναι πηγή κοινωνικών προβλημάτων και το 48% ότι αποτελεί τον καθρέπτη της ελληνικής κοινωνίας! Το 86% έχει την άποψη ότι το ποδόσφαιρο είναι μέσο οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων και το 85% ότι είναι εκτόνωση. Αναφορικά με τη βία στα γήπεδα φαίνεται ότι τα γεγονότα της Παιανίας (έπεσε νεκρός ένας οπαδός του Παναθηναϊκού) επηρέασαν σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού αφού, το 52% θεωρεί ότι η βία και ο φανατισμός είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα του ποδοσφαίρου στη χώρα μας, ενώ με 30% ακολουθούν τα οικονομικά συμφέροντα και οι παράγοντες, με 24% η κακή διαεισησία, με 21% τα γήπεδα, με 20% οι κακές διοικήσεις των ομάδων, με 18% η έλλειψη καλών παικτών, με 12% η έλλειψη διαφάνειας και με 8% τα στημένα παιχνίδια. Αρκετά ενδιαφέρουσα είναι και η άποψη του κόσμου για τη διαεισησία, αφού το 83% πιστεύει ότι αυτοί δέχονται πιέσεις από τις διοικήσεις των ομάδων, ενώ το 55% θεωρεί ότι οι διαειητές είναι διαπλεκόμενοι και χρηματίζονται.

Στην αξιολόγηση της πολιτείας, το 48% κρίνει ως επαρκείς τους υπάρχοντες νόμους για την ομαλή διεξαγωγή των αγώνων και ως μη επαρκείς τους θεωρεί το 41%. Για την αστυνομία το 46% πιστεύει (έναντι 41% που φρονεί το αντίθετο) ότι η παρουσία της στα γήπεδα βοηθά στην επιβολή της τάξης. Από την άλλη πλευρά, το 53% (έναντι 33%) θεωρεί ότι οι δυνάμεις της τάξης δεν είναι κατάλληλα εκπαιδευμένες για την αντιμετώπιση των επεισοδίων. Τέλος, όσον αφορά τους οργανωμένους οπαδούς, το 81% (έναντι του 11%) πιστεύει ότι είναι η αιτία της δημιουργίας βίαιων επεισοδίων στα γήπεδα, το 76% (έναντι του 12%) ότι οι οργανωμένοι καθοδηγούνται από τους παράγοντες και το 69% (έναντι του 22%) πως οι οργανωμένοι ευθύνονται για την κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει το ελληνικό ποδόσφαιρο. Παρόλα ταύτα, όμως, το 68% (έναντι του 23%) του δείγματος παραδέχεται ότι οι οργανωμένοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της ομάδας τους⁵⁷.

⁵⁷ Κιντής, Β. (2007). Έρευνα τη Superleague στους φιλάθλους. Retrieved April 10, 2011, <http://www.sport24.gr/football/ellada/SuperLeague/article286617.ece>

Επομένως, σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα: το ποδοσφαιρικό φίλαθλο κοινό θεωρεί ως μεγάλο πρόβλημα τη βία, κρίνει ότι το πρωτάθλημα είναι προκαθορισμένο και ότι σε αυτό συντελούν οι παράγοντες, οι οποίοι κρίνονται ως ανάξιτοι. Ακόμα καταμερίζει ευθύνες για την κακή, όπως αυτό θεωρεί, ποιότητα του ποδοσφαίρου στη χώρα μας, σχεδόν σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς: τη Superleague, την Ε.Π.Ο., τη διαίτησία, την αστυνομία, τους παράγοντες, τους οργανωμένους οπαδούς και τις ανεπαρκείς αθλητικές εγκαταστάσεις. Θεωρεί τους αθλητικούς νόμους επαρκείς και τους οργανωμένους οπαδούς ως την κυριότερη αιτία δημιουργίας βίων επεισοδίων. Τέλος πιστεύει πως οι παράγοντες μπορούν αν θέλουν να αλλάξουν το ποδοσφαιρικό τοπίο στην Ελλάδα.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση αυτής της έρευνας τονίζεται ότι τέτοιου τύπου δημοσκοπήσεις παρόλο που η επιστημονική τους προσέγγιση δεν διέπεται από επαρκή αξιοπιστία και εγκυρότητα, όσον αφορά τον τρόπο διεξαγωγής τους, εντούτοις, αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο προκειμένου εξαχθούν κάποια πρώτα χρήσιμα συμπεράσματα και να χρησιμοποιηθεί σαν εφαλτήριο βήμα για την διενέργεια περισσότερων επιστημονικών ερευνών⁵⁸.

⁵⁸ Κιντής, Β. (2007). Έρευνα τη Superleague στους φιλάθλους. Retrieved April 10, 2011, <http://www.sport24.gr/football/ellada/SuperLeague/article286617.ece>

IV. ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΠΑΛΙΟΤΕΡΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

Στη χώρα μας μετά τη μεταπολίτευση του 1974 αρχίζει να κάνει την εμφάνισή του το φαινόμενο της βίας και μάλιστα με τον χαρακτήρα «εκτρόπων των αγωνιστικών χώρων»⁵⁹. Η νεοσύστατη Ελληνική κυβέρνηση θέλησε να αντιμετωπίσει τις πράξεις τις αντικοινωνικής συμπεριφοράς στον χώρο του αθλητισμού ψηφίζοντας το Ν.75/1975. Κύριος σκοπός του νόμου είναι να διασφαλίσει την τάξη και την ευπρέπεια κατά την διάρκεια των διάφορων αγώνων. Απαγορεύει την πώληση και χρήση από οποιονδήποτε, πριν μετά και κατά την τέλεση οποιασδήποτε αθλητικής εκδήλωσης, κροτίδων βεγγαλικών, καπνογόνων και γενικά εύφλεκτων υλών⁶⁰. Σε περίπτωση παράβασης η ποινή είναι φυλάκιση μέχρι τρεις μήνες αν από άλλη διάταξη δεν προβλέπεται κάποια βαρύτερη ποινή⁶¹. Ο ίδιος Νόμος αναφέρει για κάθε επίθεση που μπορεί να προκαλέσει κάκωση, όπως και για κάθε βιαιοπραγία κατά την διάρκεια ή μετά την λήξη του αγώνα, μέσα ή έξω από τους αγωνιστικούς χώρους εναντίον αθλητών, συνοδών, παραγόντων, οργάνων διαιτησίας ή κατά οπαδών αντίπαλης ομάδας όπως και για τη φθορά ξένης ιδιοκτησίας, προέβλεπε τιμωρία του δράστη σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.Δ. 4000/59, το οποίο είχε θεσπίσει πριν από τριάντα χρόνια για να καταστείλει αξιόποινες πράξεις, συμπληρώνοντας τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Άρθρο 6). Ο νόμος αυτό είναι γνωστός ως νόμος «περί τεντυμποϊσμού».

Ως αδικήματα χαρακτηρίζει τα έκτροπα στους αγωνιστικούς χώρους, όπως: η είσοδος χωρίς άδεια στους αγωνιστικούς χώρους, βιαιοπραγία, ή προσβολή δια λόγου ή έργου δημόσια τιμής οποιουδήποτε αθλούμενου ή παράγοντα, ή της δημοσίας αιδούς και η διατάραξη της ομαλής διεξαγωγής του αγώνα. Η αυστηρότερη ποινή που προβλέπει είναι φυλάκιση μέχρι ενός έτους και δυνατότητα επιβολής χρηματικής ποινής μέχρι 10.000 δραχμές⁶².

Εφόσον δεν έχουμε αποφάσεις πριν από το 1986 είναι δύσκολο να κρίνουμε αν ο νόμος αντιμετώπιζε με ικανό τρόπο τα βίαια επεισόδια της εποχής εκείνης. Η μικρή έκταση των διατάξεων και η ελλιπής ανάπτυξη του νόμου σε συνδυασμό με την διαρκή διόγκωση του χουλιγκανισμού την δεκαετία του '80 δημιούργησε την

⁵⁹ Παναγιωτόπουλος, Δ. (2009). Αθλητικός Κώδικας-Κώδικας Αθλητικού Δικαίου. Αρχείο Βουλής των Ελλήνων, Εισηγητική Έκθεση του Ν.75/1975. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 540

⁶⁰ Απαγόρευσις κροτίδων κ.λ.π. με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 61 του Ν.75/1975

⁶¹ Παναγιωτόπουλος, Δ. (1988). Αθλητικός Κώδικας. Αθήνα, Σάκκουλας, σελ. 88

⁶² Βλ. παρ. 3 του άρθρου 61 του Ν.75/1975

ανάγκη να ψηφιστεί για πρώτη φορά την 1^η Σεπτεμβρίου του 1986 Νομοσχέδιο στην Ελληνική Βουλή ειδικά για την αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας στα γήπεδα. Ο Νόμος είναι ο 1646 με τον τίτλο «Μέτρα πρόληψης και καταστολής της Βίας στους αθλητικούς χώρους και άλλες διατάξεις». Η Εισηγητική Έκθεση του νόμου για τη βία⁶³ αρχίζει με την αναφορά στις εικόνες του Σταδίου του «Χέϋζελ» των Βρυξελλών το οποίο θεωρεί καθρέφτη κορύφωσης της βίας, που παίρνει διαστάσεις ενός «ενδημικού φαινομένου». Ως ειδικά αθλητικά αδικήματα θεσπίζονται⁶⁴:

- i. η ρίψη οποιουδήποτε αντικειμένου προς τον αγωνιστικό χώρο ή εναντίον άλλου ατόμου,
- ii. η παράνομη είσοδος στον αγωνιστικό χώρο με σκοπό να παρεμποδίζεται η ομαλή τέλεση της εκδήλωσης,
- iii. η βιαιοπραγία κατά άλλου, ανεξάρτητα αν από αυτή επήλθε σωματική βλάβη,
- iv. η εξύβριση ή η κατοχή ή η χρήση αντικειμένων που μπορούν να προκαλέσουν σωματικές βλάβες, ή η διάθεση βεγγαλικών, καπνογόνων, κροτίδων ή γενικά εύφλεκτων υλών.

Τα παραπάνω αδικήματα χαρακτηρίζονται ως πράξεις βίας κατά την διάρκεια του αγώνα και προβλέπεται ποινή φυλάκισης μέχρι δύο έτη και χρηματική ποινή. Για τα αδικήματα αυτά θεσπίζεται η απαγόρευση «της χρηματικής μετατροπής της ποινής» και κατ' επέκταση και η δυνατότητα συλλογικής εξαγοράς από τις οργανωμένες ομάδες εφ' όσον ο δράστης έχει ήδη καταδικαστεί αμετάκλητα για πράξη που προβλέπεται από τις διατάξεις του νόμου αυτού⁶⁵. Σε περίπτωση καταδίκης κάποιου για τα παραπάνω αδικήματα, θεσπίζεται και παρεπόμενη ποινή με βάση την οποία στερείται του δικαιώματος παρακολούθησης αγώνων για χρονικό διάστημα τριών μηνών έως δύο χρόνια⁶⁶. Με την ίδια απόφαση το δικαστήριο επιβάλλει στον υπαίτιο την υποχρέωση να εμφανίζεται, όσο διαρκεί η απαγόρευση, πριν από την έναρξη του αγώνα στο αστυνομικό τμήμα της κατοικίας ή διαμονής του και να παραμένει εκεί καθ' όλη τη διάρκειά του, η παράβαση των υποχρεώσεων για την ποινή αυτή τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο μηνών χωρίς μετατροπή.

Επίσης, για την ομαλή διεξαγωγή των αγώνων απαγορεύονται πριν από κάθε αγώνα οι προκλητικές δηλώσεις από τα μέλη της διοίκησης, προπονητές,

⁶³ Παναγιωτόπουλος, Δ. (2009). Αθλητικός Κώδικας-Κώδικας Αθλητικού Δικαίου. Αρχείο Βουλής των Ελλήνων 1986, Εισηγητική Έκθεση Ν.1646/86. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 556

⁶⁴ Μέτρα πρόληψης και καταστολής της Βίας στους αθλητικούς χώρους και άλλες διατάξεις με την παρ. 1 του άρθρου 1 του Ν.1646/86

⁶⁵ Βλ. παρ. 2, άρθρο 2 του Ν.1646/86

⁶⁶ Βλ. άρθρο 4 του Ν.1646/86

αθλούμενοι, ενώσεις⁶⁷. Κάθε πρόσωπο μπορεί να κάνει λανθασμένες ή ανυπόστατες κρίσεις για διαιτητές των αγώνων, σύμφωνα με τα συνταγματικά του δικαιώματα μετά τον αγώνα. Η προκαταβολική και εμπρηστική κρίση από πρόσωπα που μπορούν να επηρεάσουν τους φιλάθλους μπορεί να πυροδοτήσει σε τέτοιο βαθμό έναν αγώνα, ώστε σε περίπτωση κάποιου λάθους διαιτητή να προκληθούν θύματα και τεράστιες υλικές ζημιές. Η ποινή που προβλεπόταν ήταν⁶⁸: α) για τους αθλητές ο αποκλεισμός τουλάχιστον για τριάντα ημέρες, β) για τους προπονητές η απαγόρευση εισόδου στους αθλητικούς χώρους από δύο ως πέντε μήνες και πρόστιμο μέχρι 2.000.000 δρχ. ενώ για μέλη του Δ.Σ. αθλητικών σωματείων ομοσπονδιών, ποδοσφαιρικών εταιριών απαγόρευση στους αθλητικούς χώρους από τρεις έως έξι μήνες, ισόχρονη έκπτωση από το αξίωμα τους και πρόστιμο μέχρι 5.000.000 δρχ. Αν κάποιος προπονητής ή παράγοντας από τους παραπάνω τιμωρηθεί ως υπαίτιος δηλώσεων κατά τη διάρκεια των αγώνων δύο συνεχόμενες φορές μέσα σε διάστημα τριών ετών εκπίπτει από το αξίωμα του και δεν μπορεί να επανέλθει πριν περάσει διετία.

Παρ' όλα αυτά ο συγκεκριμένος νόμος κρίνεται ανεπαρκής καθώς δεν περιλαμβάνει στις διατάξεις του κανένα μέτρο πρόληψης για την αντιμετώπιση των βίαιων επεισοδίων. Επίσης, ο Ν.1646/86 περιγράφει πολύ ωραία τα συμβάντα που κρίνονται ως εγκληματικά στους αθλητικούς χώρους αλλά δεν περιέχεται κάποιο άρθρο που να τιμωρεί τις ομάδες ή τους οπαδούς που είναι υπαίτιοι για τα επεισόδια. Έτσι αναγκαστικά η αθλητική δικαιοσύνη για να καλύψει αυτό το κενό χρησιμοποιεί μαζί με τον Ν.1646/86 και τον Κανονισμό Αγώνων Ποδοσφαίρου, τον γνωστό ΚΑΠ. Ο ΚΑΠ σε αντίθεση με τον Ν.1646/86 εμπλουτίζεται και προσαρμόζεται κάθε χρόνο με τα δεδομένα της εποχής ενώ ο Νόμος παραμένει στάσιμος χωρίς προσθήκες με αποτέλεσμα να παραμένει σε δεύτερη μοίρα από τους αθλητικούς δικαστές για την εκδίκαση των υποθέσεων. Έτσι παρατηρούμε στις αποφάσεις των αθλητικών δικαστών από το 1986 έως και το 1999 να χρησιμοποιείται σε πολύ μεγάλο βαθμό ο ΚΑΠ και να παίζει κάποιον βοηθητικό ρόλο ο Αθλητικός Νόμος. Ένας ακόμα λόγος που δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ ο Νόμος 1646 παρά μόνο ελάχιστες φορές είναι γιατί περιελάμβανε ένα πολύ σκληρό άρθρο, το άρθρο 2 περί απαγόρευση μετατροπής⁶⁹, όπου έκανε δύσκολη την εφαρμογή του.

⁶⁷ Βλ. άρθρο 6 του Ν.1646/86

⁶⁸ Βλ. παρ. 1 και 2, άρθρο 6 του Ν.1646/86

⁶⁹ Βλ. στην 4^η παράγραφο του κεφαλαίου στην υποσημείωση 7.

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου σχετικά με την καταπολέμηση της βίας με αφορμή τις αθλητικές εκδηλώσεις αναφέρεται ότι από το 1986 εκφράστηκε συστηματικά η βούληση των εκάστοτε κυβερνήσεων για τη ριζική αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας στα γήπεδα. Όμως ο χουλιγκανισμός αντιμετωπίστηκε ως απλή αντικοινωνική συμπεριφορά και όχι ως πρόβλημα της όλης οργάνωσης του αθλητισμού μας, ιδίως δε του επαγγελματικού. Έτσι στις 17 Ιουνίου του 1999 και με τους Ολυμπιακούς αγώνες να απέχουν κάτι λιγότερο από 5 χρόνια από τη διοργάνωσή τους στην Ελλάδα, ψηφίστηκε ο Αθλητικός Νόμος 2725 με την πολιτεία να προσπαθεί να λύσει το πρόβλημα της οργανωμένης βίας δίνοντας έμφαση στην αποσαφήνιση του νομικού πλαισίου ύπαρξης και λειτουργίας των συνδέσμων φιλάθλων, οι οποίοι πλέον νομιμοποιήθηκαν ως κοινωνικά αποδεκτές οργανώσεις.

α) Λέσχες Φίλων των Αθλητικών Σωματείων

Σκοπός⁷⁰ των συνδέσμων φιλάθλων είναι με κάθε νόμιμο τρόπο η ενίσχυση και η υποστήριξη του αθλητικού σωματείου, του Τ.Α.Α. (τμημάτων αμειβομένων αθλητών) ή της Α.Α.Ε (αθλητικών ανώνυμων εταιριών), καθώς και η καλλιέργεια και προαγωγή των αρχών του ευ αγωνίζεσθαι και του φιλάθλου πνεύματος. Μέλος της λέσχης μπορεί να είναι όποιος έχει μόνιμη κατοικία ή σταθερή διαμονή στην Ελλάδα, έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του (πρόσωπο νεότερο των δεκαέξι ετών μπορεί να είναι μέλος, εφόσον υπάρχει η γραπτή συναίνεση εκείνου που ασκεί τη γονική μέριμνα) και δεν έχει αποδοθεί στο πρόσωπό του πράξεις βίας εντός ή εκτός των γηπέδων ή πράξεις που αποτελούν παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών. Ο σύνδεσμος φιλάθλων εκδίδει υποχρεωτικά δελτίο ταυτότητας για κάθε μέλος του, το οποίο ισχύει για ένα έτος⁷¹. Εφόσον διαπιστωθεί κώλυμα σε μέλος της λέσχης, αυτό διαγράφεται προσωρινά ή οριστικά. Το μέλος που έχει διαγραφεί δεν δικαιούται να ασκεί τα δικαιώματα του μέλους της Λέσχης και να λαμβάνει εισιτήρια των αγώνων της ομάδας του αθλητικού σωματείου, του Τ.Α.Α. ή της Α.Ε.Ε. Επίσης ακυρώνεται η ταυτότητά του και γενικότερα αποκόπτεται κάθε δεσμός του,

⁷⁰ Σύσταση, λειτουργία και εποπτεία συνδέσμων φιλάθλων με την παρ. 2 του άρθρου 41B του Ν.2725/1999 όπως προστέθηκε με το άρθρο 3 του Ν.3057/2002 και αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.3708/2008.

⁷¹ Βλ. παρ. 3 του άρθρου 41B του Ν.2725/1999 όπως προστέθηκε με το άρθρο 3 του Ν.3057/2002 και αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.3708/2008.

νομικός ή αθλητικός, ως φιλάθλου με το αθλητικό σωματείο⁷². Εποπτεύουσα αρχή για τους συνδέσμους φιλάθλων είναι η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού⁷³. Η διάταξη αυτή ιδρύει μια ειδικής σχέσης εποπτεία και χαλαρής παρέμβασης από την δημόσια αρχή σε σωματεία ιδιωτών στο πλαίσιο της συνταγματικής αρχής του συνεταιρίζεσθαι, το οποίο υπό την έννοια αυτή το τροποποιεί για το χώρο του αθλητισμού⁷⁴. Εδώ εντοπίζεται και το μεγαλύτερο πρόβλημα του νόμου, στην εποπτεύουσα αρχή και την χαλαρή εποπτεία και παρέμβασή της. Το συγκεκριμένο άρθρο πολύ σωστά περιγράφει ότι στις τάξεις των λεσχών φίλων απαγορεύονται να εισέρχονται κακοποιά στοιχεία και πως μετά από κάποια εγκληματική πράξη το μέλος πρέπει να διαγράφεται οριστικά ή προσωρινά και να τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών και χρηματική ποινή τουλάχιστον πέντε χιλιάδων ευρώ⁷⁵. Ακόμα άλλη μία σωστή διάταξη του νόμου είναι όταν γίνεται παράβαση των οικείων διατάξεων του από σύνδεσμο φιλάθλων, με απόφαση του αρμόδιου πειθαρχικού οργάνου συνιστά απαγόρευση στο οικείο αθλητικό σωματείο, Γ.Α.Α. ή Α.Α.Ε. να προμηθεύει με εισιτήρια τον υπαίτιο σύνδεσμο φιλάθλων για χρονικό διάστημα τριών μηνών έως δύο ετών⁷⁶.

Το θέμα είναι όμως ποιος ελέγχει αν τηρείται η όλη διαδικασία. Δεν υπάρχει έλεγχος ούτε από την Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, ούτε από τα Αθλητικά Σωματεία, ούτε από τα Γ.Α.Α. ή Α.Α.Ε., ούτε από την αστυνομία, ούτε γενικότερα από την πολιτεία. Το αποτέλεσμα είναι να βρίσκουν καταφύγιο άτομα με αποκλίνουσες συμπεριφορές που τους ενδιαφέρει μόνο να μπορούν να ζουν στην ανομία και να διώχνουν όλους εκείνους που πραγματικά αγαπάνε την ομάδα τους και διατίθενται να ξοδέψουν χρήματα για αυτήν.

Άλλη μία διάταξη που δεν τηρείται σχεδόν ποτέ είναι η απαγόρευση μεταφοράς μελών λεσχών και γενικά οπαδών με ομαδικό μέσο μεταφοράς με φροντίδα ή δαπάνη αθλητικού σωματείου, ΤΑΑ ή ΑΑΕ, προκειμένου να προσέλθουν

⁷² Βλ. παρ. 4 του άρθρου 41B του Ν.2725/1999 όπως προστέθηκε με το άρθρο 3 του Ν.3057/2002 και αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.3708/2008.

⁷³ Βλ. παρ. 1 του άρθρου 41B του Ν.2725/1999 όπως προστέθηκε με το άρθρο 3 του Ν.3057/2002 και αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.3708/2008.

⁷⁴ Παναγιωτόπουλος, Δ. (2005). Αθλητικό Δίκαιο Συστηματική Θεμελίωση – Εφαρμογή. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκης, σελ. 475-476.

⁷⁵ Βλ. παρ. 10 του άρθρου 41B του Ν.2725/1999 όπως προστέθηκε με το άρθρο 3 του Ν.3057/2002 και αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.3708/2008.

⁷⁶ Η υποκίνηση, η ενθάρρυνση, η ανοχή ή η διευκόλυνση από αθλητικό σωματείο, Α.Α.Ε., Τ.Α.Α. ή στους αθλητές, προπονητές και μέλη της διοίκησης, αυτών των παραβάσεων του συνδέσμου φιλάθλων ή μεμονωμένων φιλάθλων συνιστά λόγο επιβολής των κυρώσεων της παραγράφου 3, άρθρου 41Z του Ν.2725/1999.

ή να αποχωρήσουν οργανωμένα πριν, κατά την ημέρα ή μετά από μία αθλητική συνάντηση⁷⁷. Επίσης δεν τηρείται η απαγόρευση έκδοσης και διάθεσης εισιτηρίων στα μέλη λεσχών και ο καθορισμός ζωνών ή τμημάτων των κερκίδων που να προορίζονται αποκλειστικά για τις θέσεις των μελών. Η μόνη διάταξη που εφαρμόζεται και έχει την σύμφωνη γνώμη της οικείας αστυνομικής αρχής, είναι να ορίζεται για μία αθλητική συνάντηση και για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας, ζώνη ή τμήμα των κερκίδων στο οποίο θα διατίθενται εισιτήρια αποκλειστικά για φιλάθλους του φιλοξενούμενου αθλητικού σωματείου⁷⁸.

β) Διαρκής Επιτροπή για την Αντιμετώπιση της Βίας

Για την αντιμετώπιση και την καταπολέμηση της βίας μέσα στο γήπεδο ορίστηκε η Διαρκής Επιτροπή Καταπολέμησης της Βίας (Δ.Ε.ΚΑ.Β) όπου με τον Ν.2725/1999 μετονομάστηκε σε Διαρκής Επιτροπή Αντιμετώπισης της Βίας (Δ.Ε.Α.Β.) και έχει ως έργο⁷⁹:

1. τη διαρκή μελέτη του φαινομένου της βίας στον αθλητισμό, την αναζήτηση των αιτίων που το προκαλούν και την εισήγηση στα αρμόδια όργανα για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων,
2. την πληροφόρηση της φίλαθλης κοινής γνώμης σχετικά με την έκταση του φαινομένου της βίας στους αθλητικούς χώρους,
3. τη μέριμνα ώστε να ευαισθητοποιηθούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για τη σπουδαιότητα του ρόλου τους κατά την παρουσίαση των αθλητικών γεγονότων,
4. την παρακολούθηση, το συντονισμό και τον έλεγχο της εφαρμογής των νόμων που ρυθμίζουν την αντιμετώπιση της βίας, την προστασία και την ασφάλεια των αθλουμένων και των θεατών στους αγωνιστικούς χώρους,
5. την εισήγηση κάθε άλλου πρόσφορου μέτρου για την εξασφάλιση της ευταξίας στις αθλητικές εκδηλώσεις,
6. τη συνεργασία με τις αρμόδιες διοργανώτριες αθλητικές ενώσεις, ομοσπονδίες ή επαγγελματικούς συνδέσμους, καθώς και με τις αστυνομικές αρχές, για την

⁷⁷ Βλ. παρ. 7 του άρθρου 41B του Ν.2725/1999 όπως προστέθηκε με το άρθρο 3 του Ν.3057/2002 και αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.3708/2008.

⁷⁸ Βλ. παρ. 8 του άρθρου 41B του Ν.2725/1999 όπως προστέθηκε με το άρθρο 3 του Ν.3057/2002 και αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν.3708/2008.

⁷⁹ Σύσταση, το έργο, τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες της Διαρκής Επιτροπής Αντιμετώπισης Βίας (Δ.Ε.Α.Β.) με την παρ.3, άρθρου 41Α του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 2 του Ν.3057/2002.

λήψη μέτρων τάξης στις συναντήσεις που διεξάγονται στη χώρα, στο πλαίσιο των εθνικών πρωταθλημάτων και του κυπέλλου Ελλάδας των ομαδικών αθλημάτων,

7. την υποβοήθηση των αστυνομικών αρχών σχετικά με την αξιολόγηση της επικινδυνότητας των αθλητικών συναντήσεων
8. την ανάπτυξη πρωτοβουλιών ενημερωτικού ή επιμορφωτικού χαρακτήρα με σκοπό την καλλιέργεια αθλητικού πνεύματος, ιδίως μεταξύ των νέων και την πρόληψη του φαινομένου της βίας στους αγωνιστικούς χώρους,
9. τη γνωμοδότηση, όταν συντρέχουν λόγοι ιδιαίτερης επικινδυνότητας αθλητικών συναντήσεων, για τη μη χορήγηση εισιτηρίων από το γηπεδούχο αθλητικό σωματείο στο φιλοξενούμενο σωματείο,
10. τη γνωμοδότηση, ύστερα από εισήγηση των οικείων αστυνομικών αρχών, στον Υπουργό Πολιτισμού, για τη χρονική μετάθεση της διεξαγωγής των αθλητικών συναντήσεων.

Η αστυνομία υποχρεούται να παρέχει συνδρομή στα μέλη ή τους παρατηρητές της Δ.Ε.Α.Β. κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, σύμφωνα με τα άρθρα 159 και 161 του π.δ. 141/1991. Η αδικαιολόγητη άρνηση παροχής στοιχείων, πληροφοριών ή διευκρινίσεων ή η παρεμπόδιση της εισόδου των μελών ή των παρατηρητών της Δ.Ε.Α.Β. στους αθλητικούς χώρους τιμωρείται με πειθαρχικές κυρώσεις κατά τους κανονισμούς του οικείου αθλήματος, μη αποκλειόμενης της παραπομπής του θέματος στον αθλητικό εισαγγελέα μετά από έκθεση του προέδρου της Δ.Ε.Α.Β. και φυλάκιση τουλάχιστον δύο μηνών και χρηματική ποινή χιλίων έως δύο χιλιάδων ευρώ⁸⁰.

Στις δικαστικές αποφάσεις από το 1986 έως το 1999 βλέπουμε να εμφανίζονται οι εκθέσεις τις Δ.Ε.ΚΑ.Β. σε ελάχιστες περιπτώσεις και μόνο σε αποφάσεις που περιλάμβαναν βαριές ποινές. Όσο περνάει ο καιρός βλέπουμε της εκθέσεις της Δ.Ε.ΚΑ.Β. να μην εμφανίζονται καθόλου στις δικαστικές αποφάσεις άρα και να μην λαμβάνονται υπόψη γενικότερα. Στον Ν.2725/1999 και με τις προσθήκες που έγιναν από το Ν.3057/2002 παρατηρούμε ότι η σημερινή Δ.Ε.Α.Β. αποκτά περισσότερες αρμοδιότητες, μεγαλύτερη δύναμη και πολλές ευθύνες. Παρ' όλα αυτά οι εκθέσεις της Δ.Ε.Α.Β. δεν λαμβάνονται υπόψη από τον αθλητικό δικαστή για την εκδίκαση των υποθέσεων. Σύμφωνα με μία ανάλυση που μας παρείχε η Superleague αναφέρονται οι εκθέσεις του παρατηρητή, της Δ.Ε.Α.Β. και της

⁸⁰ Βλ. παρ. 7γ, άρθρ. 41Α του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με την παρ.1, άρθρ. 6 του Ν.3708/2008.

αστυνομίας μαζί για όλους τους αγώνες τις διατιάς 2007-2009. Αφού συγκρίναμε την ανάλυσή τους με τις αποφάσεις που έχουν εκδοθεί παρατηρήσαμε ότι, λαμβάνονται πάντα υπόψη μόνο οι εκθέσεις του παρατηρητή στο φύλλο αγώνα εκτός και εάν συμπίπτουν οι υπόλοιπες εκθέσεις με αυτή του παρατηρητή. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα στην απόφαση 223/2007 στον αγώνα μεταξύ του Άρη με την ΑΕΚ για την 10^η αγωνιστική του πρωταθλήματος Superleague όπου η απόφαση αναφέρει «Στην υπό κρίση περίπτωση, κατά την άποψη που επικράτησε στην επιτροπή, οι πειθαρχικές παραβάσεις που αποδίδονται στην εγκαλούμενη ομάδα στο 19' και 49' λεπτό (υβριστικά συνθήματα) του αγώνα δεν μνημονεύονται στο αντίστοιχο Φ.Α. (φύλλο αγώνα), αλλά μόνο στην έκθεση της ΔΕΑΒ. Κατ' ακολουθίαν, σύμφωνα με τη μείζονα σκέψη που προηγείται, πρέπει η εγκαλουμένη ομάδα να απαλλαγεί από τις άνω αποδιδόμενες σε αυτήν πειθαρχικές παραβάσεις» και με αυτόν τον τρόπο ο Άρης απαλλάσσεται κατά πλειοψηφία.

Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι ότι στις εκθέσεις της Δ.Ε.Α.Β. και της αστυνομίας αναφέρονται πολλά περισσότερα βίαια συμβάντα που συμβαίνουν στο γήπεδο, αφενός γιατί ο παρατηρητής είναι μόνος του σε σύγκριση με τις υπόλοιπες αρχές και δεν μπορεί να καταγράψει τα πάντα, αφετέρου, αν αθλητικός δικαστής δίκαιε βάση και των τριών εκθέσεων οι ποινές θα ήταν πολύ μεγάλες και ασύμφορες για τις ομάδες.

γ) Διάθεση εισιτηρίων Αθλητικών Συναντήσεων και Ηλεκτρονική Εποπτεία

Τα εισιτήρια στους αγώνες των εθνικών πρωταθλημάτων, καθώς και του κυπέλλου Ελλάδος πρέπει να εκδίδονται πάντα αριθμημένα και ονομαστικά, με τον αριθμό του εισιτηρίου να αντιστοιχεί σε μία θέση καθήμενου θεατή. Με απόφαση του υπουργού Πολιτισμού και ύστερα από εισήγηση της Δ.Ε.Α.Β. καθορίζεται ο ανώτατος επιτρεπόμενος αριθμός θεατών για κάθε αθλητική εγκατάσταση, καθώς και οι αθλητικές εγκαταστάσεις για τις οποίες εκδίδονται πάντοτε αριθμημένα εισιτήρια⁸¹.

Επίσης, ο υπουργός Πολιτισμού ύστερα από εισήγηση της αστυνομίας και γνώμη της Δ.Ε.Α.Β. και της διοργανώτριας αρχής της συνάντησης, εάν συντρέχουν σοβαροί λόγοι διαφύλαξης της δημόσιας τάξης μπορεί να απαγορεύσει με

⁸¹ Διάθεση εισιτηρίων αθλητικών συναντήσεων με την παρ. 1, άρθρου 41Γ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 4 του Ν.3057/2002 και τροποποιήθηκε με την παρ. 1 άρθρου 3 του Ν.3262/2004.

οποιοδήποτε τρόπο τη διάθεση εισιτηρίων της συνάντησης στο φιλοξενούμενο αθλητικό σωματείο⁸². Σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 41Γ του Ν.2725/1999 για την έκδοση, διάθεση και τον έλεγχο της διακίνησης των εισιτηρίων πρέπει να εφαρμόζεται ηλεκτρονικό σύστημα από τις διοργανώτριες αρχές των αγώνων. Στις ρυθμίσεις αυτές περιλαμβάνονται η έκδοση κάρτας φιλάθλου, η δημιουργία κεντρικής βάσης δεδομένων φιλάθλων, καθώς και συστήματος κεντρικής διαχείρισης εισιτηρίων, που να συνεργάζεται, μέσω της κάρτας φιλάθλου, με την κεντρική βάση δεδομένων. Ακόμα, πώς ορίζονται οι υπεύθυνοι για την χρήση και λειτουργία των ηλεκτρονικών συστημάτων, καθώς και ο τρόπος επεξεργασίας, φύλαξης και καταστροφής των δεδομένων⁸³.

Ο αθλητικός νόμος, επίσης, προβλέπει ότι πρέπει να τοποθετούνται και να λειτουργούν ηλεκτρονικά συστήματα εποπτείας στις αθλητικές εγκαταστάσεις που προορίζονται είτε για την διεξαγωγή αγώνων των εθνικών πρωταθλημάτων, καθώς και των Κυπέλλων Ελλάδος, είτε για την διεξαγωγή διεθνών αγώνων οποιασδήποτε διοργάνωσης⁸⁴. Όπως αναφέρει ακριβώς η παράγραφος 2 του άρθρου 41Ε «αποκλειστικός σκοπός της λειτουργίας των ηλεκτρονικών συστημάτων είναι η αντιμετώπιση πράξεων βίας και αξιόποινων εν γένει πράξεων με αφορμή τις αθλητικές συναντήσεις. Απαγορεύεται η χρήση των συστημάτων και των δεδομένων που παράγουν για οποιοδήποτε άλλο σκοπό. Για την εγκατάσταση και λειτουργία των ανωτέρω συστημάτων στις αθλητικές εγκαταστάσεις, οι φίλαθλοι ενημερώνονται με κάθε πρόσφορο μέσο και ιδίως με ανακοίνωση από τα μεγάφωνα πριν την έναρξη της αθλητικής συνάντησης⁸⁵». Η χρήση και η λειτουργία των συστημάτων ηλεκτρονικής εποπτείας, καθώς και η ευθύνη επεξεργασίας και φύλαξης των δεδομένων που αυτά παράγουν, ανήκει αποκλειστικά στην Ελληνική Αστυνομία⁸⁶. Επίσης, τα δεδομένα που προκύπτουν από την λειτουργία των ηλεκτρονικών συστημάτων εποπτείας γνωστοποιούνται από την Ελληνική αστυνομία στη Δ.Ε.Α.Β., το οικείο πειθαρχικό

⁸² Βλ. παρ. 4, άρθρου 41Γ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 4 του Ν.3057/2002 και τροποποιήθηκε με την παρ. 3 άρθρου 3 του Ν.3262/2004.

⁸³ Βλ. παρ. 6, άρθρου 41Γ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 4 του Ν.3057/2002, τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν.3372/2005 και μετά συμπληρώθηκαν ορισμένες ρυθμίσεις με το άρθρο 7 του Ν.3708/2008.

⁸⁴ Ηλεκτρονική εποπτεία αθλητικών εγκαταστάσεων με την παρ. 1, άρθρου 41Ε του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 6 του Ν.3057/2002, τροποποιήθηκε με την παρ. 2, άρθρου 1 του Ν.3372/2005 και ήδη ως άνω με το άρθρο 8 του Ν.3708/2008.

⁸⁵ Βλ. παρ.2, άρθρου 41Ε του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 6 του Ν.3057/2002.

⁸⁶ Βλ. παρ. 3, άρθρου 41Ε του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 6 του Ν.3057/2002.

όργανο και κατά περίπτωση στις αρμόδιες ανακριτικές και δικαστικές αρχές⁸⁷. Τέλος, στην παράγραφο 5 που προστέθηκε με το άρθρο 5 του Ν.3262/2004 η ευθύνη και οι δαπάνες για την εγκατάσταση των ηλεκτρονικών συστημάτων παρακολούθησης βαρύνουν τους ιδιοκτήτες των αθλητικών εγκαταστάσεων⁸⁸.

Ο νόμος ισχύει από το 1999 και μέχρι σήμερα τίποτα από όλα αυτά δεν τηρείται .

δ) Μέτρα αστυνόμευσης και υποχρεώσεις των αθλητικών φορέων

Την αρμοδιότητα για την τήρηση της τάξης εντός και εκτός των αγωνιστικών χώρων την έχει η Ελληνική Αστυνομία ή το Λιμενικό Σώμα, ανάλογα με την περιοχή δικαιοδοσίας τους. Οι αθλητικοί διοργανωτές και φορείς υποχρεούνται να συνεργάζονται με την αρμόδια αστυνομική αρχή και να συμμορφώνονται με τις υποδείξεις και τις αποφάσεις της⁸⁹. Η Ελληνική Αστυνομία διαθέτει στην περιοχή της δικαιοδοσίας το κατά την κρίση της αναγκαίο προσωπικό για την τήρηση της τάξης στις αθλητικές συναντήσεις στο οποίο και καταβάλλεται η προβλεπόμενη από τις διατάξεις του άρθρου 33 του Ν.2800/2000 αποζημίωση⁹⁰. Η αστυνομική αρχή γράφει μία έκθεση σε κάθε αγώνα και αναφέρει τα συμβάντα που έγιναν εντός και εκτός του αγωνιστικού χώρου. Μετά το πέρας του αγώνα, παραδίδει την έκθεση στην διοργανώτρια αρχή και στον Αθλητικό Δικαστή. Όπως αναφέραμε και παραπάνω⁹¹, ούτε η έκθεση της αστυνομίας λαμβάνεται υπόψη από τον Αθλητικό Δικαστή από το 1999 και έπειτα, καθώς δεν αναφέρεται σε καμία δικαστική απόφαση. Ενώ από το 1986 έως το 1999, παρατηρούμε, κυρίως στις βαριές δικαστικές αποφάσεις, την μαρτυρία της αστυνομίας να είναι πιο έντονη και κάποιες φορές να αναφέρονται και συλλήψεις ατόμων.

Οι διοργανώτριες αρχές και τα εκάστοτε αθλητικά σωματεία υποχρεώνονται να παρευρίσκονται σε συναντήσεις που ορίζουν ο αρμόδιος Αθλητικός εισαγγελέας ή

⁸⁷ Βλ. παρ. 4, άρθρου 41Ε του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 6 του Ν.3057/2002.

⁸⁸ Βλ. παρ. 5, άρθρου 41Ε του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 6 του Ν.3057/2002 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 του Ν.3262/2004.

⁸⁹ Υποχρεώσει Αθλητικών φορέων – Μέτρα αστυνόμευσης αθλητικών εκδηλώσεων με την παρ.1, άρθρου 41Δ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 5 του Ν.3057/2002 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 του Ν.3262/2004.

⁹⁰ Ποσοστό 5% επί του αντιτίμου του εισιτηρίου των αγώνων ποδοσφαίρου, καλαθοσφαίρισης, πετοσφαίρισης, υδατοσφαίρισης και χειροσφαίρισης περιέρχεται ως πόρος στα ασφαλιστικά ταμεία του αστυνομικού προσωπικού (Ε.Τ.Ε.Χ. - Τ.Α.Υ.Α.Π.). Τα ανωτέρω έσοδα επιμερίζονται κατά ποσοστό 68% στο Ε.Τ.Ε.Χ. και 32% στο Τ.Α.Υ.Α.Π. Επίσης ειδική αποζημίωση του αστυνομικού προσωπικού με ποσοστό 10% από τα τηλεοπτικά δικαιώματα των αγώνων.

⁹¹ Στο υποκεφάλαιο β) Διαρκής Επιτροπή για την Αντιμετώπιση της Βίας

η αρμόδια αστυνομική αρχή σε συνεργασία με την Δ.Ε.Α.Β., προκειμένου να αντιμετωπισθούν θέματα που έχουν σχέση με την ομαλή και ασφαλή μετακίνηση, προσέλευση και αποχώρηση των φιλάθλων, την διάθεση εισιτηρίων και γενικότερα την εύρυθμη διεξαγωγή της αθλητικής συνάντησης⁹². Σε περίπτωση μη προσέλευσης των αρμόδιων ατόμων στις παραπάνω συσκέψεις τιμωρείται με φυλάκιση έξι μηνών ή με φυλάκιση 2 ετών αν η ανυπακοή ή η παραβίαση είχε ως επακόλουθο την πρόκληση εκτεταμένων φθορών ξένης ιδιοκτησίας ή με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών αν η ανυπακοή ή η παραβίαση είχε επακόλουθο την πρόκληση σωματικής βλάβης ή με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών αν στην περίπτωση του παραπάνω στοιχείου επήλθε θάνατος⁹³.

ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ΒΙΑΣ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΙΣ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Ποινικές κυρώσεις

Είναι πολύ θετικό ότι ο αθλητικός νόμος προβλέπει την διαμόρφωση πλαισίου που προσδιορίζει τις πράξεις που συντελούνται με αφορμή τις αθλητικές εκδηλώσεις με συγκεκριμένη ποινή. Μ' αυτό τον τρόπο μπορεί να υφίσταται καταλογισμός στους δράστες, κάτι που δεν περιλαμβανόταν σε όλους τους προηγούμενους νόμους.

Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του Αθλητικού Νόμου εκείνος που με πρόθεση, μέσα σε αθλητικές εγκαταστάσεις ή στον αμέσως περιβάλλοντα χώρο τους ή στις βοηθητικές εγκαταστάσεις ή στους χώρους προσέλευσης και στάθμευσης, κατά τη διάρκεια αθλητικής εκδήλωσης⁹⁴:

- α) ρίχνει προς τον αγωνιστικό χώρο ή εναντίον άλλου οποιοδήποτε αντικείμενο, που μπορεί να προκαλέσει έστω και ελαφρά σωματική βλάβη,
- β) βιαιοπραγεί κατά άλλου, ανεξάρτητα εάν από τη βιαιοπραγία επήλθε σωματική βλάβη, ή εκτοξεύει απειλές κατά προσώπου, το οποίο σύμφωνα με τους κανονισμούς της οικείας αθλητικής ομοσπονδίας αναγράφεται στο φύλλο αγώνα,
- γ) κατέχει ή χρησιμοποιεί αντικείμενα που μπορούν να προκαλέσουν σωματικές βλάβες,

⁹² Βλ. παρ. 2, άρθρου 41Δ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 5 του Ν.3057/2002 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 του Ν.3262/2004.

⁹³ Βλ. παρ. 3, άρθρου 41Δ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 5 του Ν.3057/2002 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 4 του Ν.3262/2004.

⁹⁴ Αδικήματα βίας με αφορμή αθλητικές εκδηλώσεις με την παρ. 1, άρθρου 41ΣΤ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 7 του Ν.3057/2002.

δ) κατέχει ή χρησιμοποιεί βεγγαλικά, καπνογόνα, κροτίδες και γενικά εύφλεκτες ύλες,

τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών και χρηματική ποινή, εκτός εάν η πράξη τιμωρείται βαρύτερα σύμφωνα με άλλη διάταξη⁹⁵. Επίσης τιμωρείται με ποινή φυλάκισης μέχρι ενός έτους και χρηματική ποινή, εκτός εάν η πράξη τιμωρείται βαρύτερα σύμφωνα με άλλη διάταξη⁹⁶, όποιος:

α) χωρίς δικαίωμα από το νόμο ή τους κανονισμούς της οικείας αθλητικής ομοσπονδίας ή υπερβαίνοντας το δικαίωμά του αυτό, εισέρχεται με σκοπό τη διατάραξη της ομαλής διεξαγωγής του αγώνα ή την πρόκληση επεισοδίων, λόγω του αποτελέσματός του, κατά τη διάρκεια αθλητικής συνάντησης ή αμέσως πριν από την έναρξη ή αμέσως μετά τη λήξη της, στον αγωνιστικό χώρο ή στο χώρο των αποδυτηρίων των αθλητών και των διαιτητών ή στους διαδρόμους που συνδέουν τους ανωτέρω χώρους,

β) τελεί κάποια από τις πράξεις της προηγούμενης παραγράφου με αφορμή μία αθλητική εκδήλωση πριν από την έναρξη ή μετά τη λήξη της ή μακριά από το χώρο που προορίζεται για την εκδήλωση αυτήν,

γ) απευθύνει ατομικά ή ως μέλος ομάδας σε τρίτους εκφράσεις που προσβάλλουν την εθνική ταυτότητα των προσώπων αυτών ή είναι ρατσιστικού περιεχομένου ή προσβάλλει τον εθνικό ύμνο, τα ολυμπιακά σύμβολα ή τους ολυμπιακούς αγώνες⁹⁷. Πέραν των ανωτέρω και εκείνος που παροτρύνει, υποκινεί, ενθαρρύνει με οποιονδήποτε τρόπο και ιδίως δημόσια ή δια του ηλεκτρονικού τύπου ή του διαδικτύου μεμονωμένα άτομα ή οργανωμένες ομάδες προσώπων για να διαπράξουν αδικήματα τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών⁹⁸.

Εάν οι παραπάνω πράξεις τελέστηκαν υπό περιστάσεις που μαρτυρούν ότι ο δράστης είναι ιδιαίτερα επικίνδυνος για την ομαλή τέλεση των αθλητικών εκδηλώσεων, επιβάλλεται ποινή φυλάκισης μέχρι τριών ετών, εκτός εάν η πράξη τιμωρείται βαρύτερα σύμφωνα με άλλη διάταξη⁹⁹.

⁹⁵ Βλ. παρ. 1, άρθρου 41ΣΤ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 7 του Ν.3057/2002.

⁹⁶ Βλ. παρ. 2, άρθρου 41ΣΤ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 7 του Ν.3057/2002.

⁹⁷ Προστέθηκε με την άρθρου 41ΣΤ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 7 του Ν.3057/2002 παράγραφο 15γ του άρθρου 8 του Ν.3207/2003.

⁹⁸ Βλ. παρ. 5, άρθρου 41ΣΤ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με την παρ. 1, άρθρου 6 του Ν.3262/2004.

⁹⁹ Βλ. παρ. 3, άρθρου 41ΣΤ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 7 του Ν.3057/2002. Ιδιαίτερα επικίνδυνος χαρακτηρίζεται ο δράστης που αποδεικνύεται ότι έχει τελέσει στο παρελθόν αδικήματα βίας με αφορμή αθλητικές εκδηλώσεις ή ότι συμμετέχει στην τέλεση των πράξεων έχοντας

Ακόμα, σε περίπτωση καταδίκης για τις πράξεις που αναγράφονται στις παραπάνω παραγράφους το δικαστήριο με την ίδια απόφαση απαγορεύει στον υπαίτιο να προσέρχεται και να παρακολουθεί για χρονικό διάστημα έξι μηνών μέχρι δύο ετών αθλητικές συναντήσεις στις οποίες μετέχει ομάδα του αγώνα που με αφορμή τελέστηκε η αξιόποινη πράξη ή και άλλες ομάδες. Επίσης το δικαστήριο επιβάλλει στον υπαίτιο για όσο χρόνο διαρκεί η απαγόρευση την υποχρέωση να εμφανίζεται πριν από την έναρξη της αθλητικής συνάντησης στο αστυνομικό τμήμα της κατοικίας ή διαμονής του και να παραμένει εκεί καθ' όλη τη διάρκειά της. Σε περίπτωση αυξημένης επικινδυνότητας του δράστη οι ποινές διπλασιάζονται. Εάν ο δράστης είναι ανήλικος, η παρεπόμενη ποινή της παραπάνω περίπτωσης επιβάλλεται και εκτελείται σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από την αναμορφωτική ή άλλη μεταχείριση του¹⁰⁰.

Ενώ ο ΚΑΠ έρχεται σε πλήρη σύμπτωση με τον Αθλητικό Νόμο και αναφέρει ότι τα φυσικά πρόσωπα τιμωρούνται με βάση τον Ν.2725/1999 και τις διατάξεις του και το μόνο επιπρόσθετο είναι η απαγόρευση εισόδου μέσα στους αγωνιστικούς χώρους, προσωρινά ή οριστικά, όταν διεξάγονται αγώνες με οποιαδήποτε ιδιότητα. Αντιθέτως, ο Π.Κ. ορίζει διαφορετική διαβάθμιση των αδικημάτων μόνο με χρηματικά πρόστιμα χωρίς να περιλαμβάνεται η ποινή της φυλάκισης. Αναφέρει ότι οποιοσδήποτε χρησιμοποιεί βία ή προσπαθεί να επηρεάσει έναν αξιωματούχο του αγώνα με απειλές, θα τιμωρείται με χρηματική ποινή € 4.000 τουλάχιστον, και αγωνιστικό αποκλεισμό ή απαγόρευση εισόδου στο γήπεδο¹⁰¹. Επίσης, οποιοσδήποτε χρησιμοποιεί βία ή προσπαθεί να επηρεάσει έναν αξιωματούχο αγώνα ή ομάδα για να προβεί σε ορισμένες ενέργειες ή να τον παρεμποδίσει με οποιονδήποτε τρόπο από το να ενεργήσει ελεύθερα, θα τιμωρείται με χρηματική ποινή € 20.000 τουλάχιστον, και αγωνιστικό αποκλεισμό ή απαγόρευση εισόδου στους αγωνιστικούς χώρους¹⁰².

Σε περίπτωση κατά την οποία ασκηθεί βία, υπό μορφή σωματικής βλάβης, υπό μορφή σωματικής βλάβης ή τρομοκρατικής ενέργειας κατά διαιτητών ή μελών Δ.Σ. Π.Α.Ε. ή μετόχων εκτός γηπέδου και διαπιστωθεί η συμμετοχή μέλους Δ.Σ. Π.Α.Ε. ή μετόχου ή εντεταλμένου οργάνου με τη μορφή ηθικού ή φυσικού αυτουργού, το φυσικό πρόσωπο τιμωρείται με απαγόρευση εισόδου στα γήπεδα

αρχηγικό ρόλο ή ενήργησε βάσει οργανωμένου εγκληματικού σχεδίου ή προξένησε σημαντικής έκτασης φθορές ή βλάβες σε έννομα αγαθά τρίτων

¹⁰⁰ Βλ. παρ. 7, άρθρου 41ΣΤ του Ν.2725/1999, όπως προστέθηκε με το άρθρο 7 του Ν.3057/2002 και τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 του Ν.3708/2008.

¹⁰¹ Βλ. άρθρο 18 του Πειθαρχικού Κώδικα 2010

¹⁰² Βλ. παρ. 1, άρθρο 19 του Πειθαρχικού Κώδικα 2010

τουλάχιστον 5 ετών, η δε Π.Α.Ε. στην οποία μετέχει τιμωρείται με αφαίρεση 3 βαθμών από τον βαθμολογικό πίνακα του πρωταθλήματος και χρηματική ποινή € 30.000 έως € 100.000¹⁰³.

Ιδιαίτερα επιβαρυντική περίπτωση θεωρείται ο τραυματισμός διαιτητή, βοηθών διαιτητών, παρατηρητών, βοηθών παρατηρητών και ιατρών αγώνων εντός του γηπέδου από αξιωματούχους ομάδων, ποδοσφαιριστές ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο με εντεταλμένη από την ομάδα υπηρεσία στον χώρο αυτό. Στις περιπτώσεις αυτές πέρα από τις επιβαλλόμενες ποινές στους υπαίτιους από άλλες διατάξεις, επιβάλλεται στην ομάδα ποινή αποβολής από όλες τις αγωνιστικές εκδηλώσεις (π.χ. πρωταθλήματα, κύπελλο, διεθνείς αγώνες) από 1 μήνα έως 3 μήνες και χρηματική ποινή € 50.000 έως € 160.000. Σε κάθε περίπτωση υποτροπής οι ποινές διπλασιάζονται¹⁰⁴.

Όπως παρατηρούμε οι ποινές του Π.Κ. είναι πιο ελαφρυντικές καθώς περιλαμβάνουν συγκεκριμένα χρηματικά πρόστιμα ενώ βάσει του Αθλητικού Νόμου περιλαμβάνονται ποινές φυλάκισης και αόριστα χρηματικά πρόστιμα που μπορεί να ανέλθουν σε μεγάλα ποσά.

Πειθαρχικές Κυρώσεις

Στους κανονισμούς που καταρτίζει κάθε αθλητική ομοσπονδία οφείλει να ορίζει και τις κυρώσεις για τους παραβάτες των αδικημάτων βίας με αφορμή τις αθλητικές εκδηλώσεις, στους οποίους πρέπει να προβλέπονται στο ελάχιστο όσα ορίζονται στις οικίες διατάξεις του Αθλητικού Νόμου¹⁰⁵. Όπως συναντήσαμε και στις αποφάσεις από το 1986 έως το 1999 για να καλυφθούν οι ελλείψεις των παλαιότερων αθλητικών νόμων χρησιμοποιήθηκε ο ΚΑΠ από τους Αθλητικούς Δικαστές για την εκδίκαση των αθλητικών υποθέσεων. Παρά την πληρότητά του, ο αθλητικός νόμος 2725/1999, με τις τροποποιήσεις του, πάνω στο θέμα των πειθαρχικών κυρώσεων χαρακτηρίζεται από τον αθλητικό κόσμο, και κυρίως από τις ομάδες, ως ένας πολύ σκληρός νόμος. Έτσι για την ύπαρξη μεγαλύτερης ευελιξίας από τους αθλητικούς δικαστές χρησιμοποιείται εκτός από τον αθλητικό νόμο για την εκδίκαση των υποθέσεων και ο ΚΑΠ (μέχρι το 2007) αλλά και ο Π.Κ. (από το 2007 μέχρι και

¹⁰³ Βλ. παρ. 2, άρθρο 19 του Π.Κ. 2010

¹⁰⁴ Βλ. παρ. 3, άρθρο 19 του Π.Κ. 2010

¹⁰⁵ Πειθαρχικές και άλλες κυρώσεις με την παρ. 1, άρθρου 41Z του Ν.2725/1999 όπως προστέθηκε με το άρθρο 8 του Ν.3057/2002.

σήμερα). Αυτή η πολυνομία έχει ως αποτέλεσμα την ελάφρυνση των ποινών στις ομάδες με την μεγαλύτερη επιρροή.

Για την καλύτερη κατανόηση των πειθαρχικών κυρώσεων θα συγκρίνουμε τον Αθλητικό Νόμο 2725/1999 (με τις τροποποιήσεις του) με τον Κανονισμό Αγώνων Ποδοσφαίρου (ΚΑΠ) και τον Πειθαρχικό Κώδικα (Π.Κ.). Για να μπορέσουμε όμως να κάνουμε αυτήν την σύγκριση θα πρέπει ο ΚΑΠ και ο Π.Κ. να είναι της ίδιας χρονιάς γιατί όπως έχουμε αναφερθεί και παραπάνω αλλάζουν κάθε χρόνο. Επομένως, θα χρησιμοποιηθεί ο ΚΑΠ 2006-07 που ήταν και ο τελευταίος με τον Π.Κ. 2007-08 που τον διαδέχθηκε.

Σύμφωνα με τον αθλητικό νόμο για την ρίψη αντικειμένων στον αγωνιστικό χώρο, χρήση βεγγαλικών, φωτοβολίδων, κροτίδων και λοιπών πυροτεχνημάτων στις εξέδρες, υβριστικά συνθήματα, που απευθύνονται εναντίον των διαγωνιζομένων ομάδων και των συντελεστών των αγώνων, επιβάλλεται ποινή διεξαγωγής αγώνα χωρίς θεατές (κεκλεισμένων των θυρών) τουλάχιστον για μία αγωνιστική ή πρόστιμο από € 5.000 έως € 15.000 για τις ομάδες της Α' Εθνικής κατηγορίας ποδοσφαίρου. Στον πειθαρχικό κώδικα ποδοσφαίρου για τις παραπάνω ενέργειες η ομάδα τιμωρείται από € 1.600 έως € 30.000 (εάν ο παρατηρητής του αγώνα έχει κάνει προειδοποίηση-έκκληση, μέσω των μεγαφώνων να σταματήσουν τα συνθήματα και δεν σταματήσουν) και σε περίπτωση που επέλθει ελαφρύς τραυματισμός προσώπου η ποινή επαυξάνεται κατά 50%.

Ο Αθλητικός Νόμος προβλέπει για συμπλοκές μεταξύ οπαδών αντίπαλων ομάδων, μεταξύ των οπαδών και των παραγόντων των ομάδων ή μεταξύ παραγόντων των ομάδων είτε εντός του γηπέδου (κερκίδες-αποδυτήρια κλπ) είτε στον περιβάλλοντα χώρο του γηπέδου, που συνδέονται με αυτόν, χωρίς να επηρεάζουν την διεξαγωγή του αγώνα και χωρίς να προκαλείται τραυματισμός ή προσωρινή διακοπή του αγώνα, επιβάλλεται ποινή διεξαγωγής του αγώνα χωρίς θεατές τουλάχιστον για μία αγωνιστική και πρόστιμο από € 15.000 έως € 50.000 για τις ομάδες της Α' Εθνικής κατηγορίας ποδοσφαίρου και σε περίπτωση υποτροπής οι ποινές διπλασιάζονται. Αντιθέτως, ο Π.Κ. διαχωρίζει τις ποινές με μεγαλύτερη λεπτομέρεια και αναφέρει ότι:

- i. Εάν τα επεισόδια έγιναν στον εν γένει χώρο του γηπέδου, εκτός των κερκίδων ή των αποδυτηρίων τότε επιβάλλεται χρηματική ποινή ύψους € 3.000 έως € 40.000.

- ii. Εάν τα επεισόδια έγιναν στις κερκίδες ή στα αποδυτήρια τότε επιβάλλεται χρηματική ποινή ύψους € 8.000 έως € 80.000.
- iii. Εάν τα επεισόδια έγιναν μέσα στον αγωνιστικό χώρο τότε επιβάλλεται χρηματική ποινή ύψους € 15.000 έως € 100.000.
- iv. Εάν τα επεισόδια έγιναν στο χώρο των επισήμων, σε βάρος είτε μελών της φιλοξενούμενη ομάδας είτε μεταξύ οποιωνδήποτε άλλων παρευρισκομένων τότε επιβάλλεται χρηματική ποινή ύψους € 18.000 έως € 100.000,
- v. Σε κάθε περίπτωση υποτροπής, επιβάλλονται οι διπλάσιες χρηματικές ποινές. Σε περίπτωση νέας υποτροπής (τρίτος αγώνας), οι προαναφερόμενες χρηματικές ποινές διπλασιάζονται και επιβάλλεται ποινή διεξαγωγής αγώνα χωρίς θεατές 1 έως 2 αγωνιστικών.

Για εκτεταμένες συμπεριφορές βίας ή επεισοδίων που έχουν ως αποτέλεσμα τον τραυματισμό αθλητών ή παραγόντων των ομάδων ή συντελεστών των αγώνων ή την προσωρινή διακοπή του αγώνα, καθώς και όταν απευθύνονται από τους οπαδούς εκφράσεις ή συνθήματα αντεθνικού ή ρατσιστικού περιεχομένου τότε Αθλητικός Νόμος προβλέπει ποινή διεξαγωγής του αγώνα χωρίς θεατές, τουλάχιστον για δύο αγωνιστικές και πρόστιμο τουλάχιστον € 50.000 για τις ομάδες της Α' Εθνικής ποδοσφαίρου και σε περίπτωση υποτροπής διπλασιασμός των ποινών ενώ ο Π.Κ. πάλι αναλύει τις ποινές και τις διαχωρίζει ως εξής:

- i. Εάν τα επεισόδια έγιναν στον εν γένει χώρο το γηπέδου τότε επιβάλλεται χρηματική ποινή ύψους € 10.000 έως € 100.000.
- ii. Εάν τα επεισόδια έγιναν στις κερκίδες ή στα αποδυτήρια τότε επιβάλλεται χρηματική ποινή ύψους € 70.000 έως € 150.000.
- iii. Στις ανωτέρω δύο περιπτώσεις και ανάλογα με την βαρύτητα των επεισοδίων, το δικαιοδοτικό όργανο σωρευτικά με την χρηματική ποινή δύναται να επιβάλει και ποινή διεξαγωγής 1 αγώνα χωρίς θεατές.
- iv. Αν τα επεισόδια έγιναν μέσα στον αγωνιστικό χώρο τότε επιβάλλεται χρηματική ποινή ύψους € 70.000 έως € 250.000 και ποινή διεξαγωγής 1 αγώνα χωρίς θεατές.
- v. Σε περίπτωση υποτροπής, οι προαναφερόμενες χρηματικές ποινές διπλασιάζονται και επιβάλλεται ποινή διεξαγωγής αγώνα χωρίς θεατές από 2 έως 4 αγωνιστικές. Σε περίπτωση νέας υποτροπής (τρίτος αγώνας), μαζί με την διπλασιασμένη χρηματική ποινή επιβάλλεται ποινή διεξαγωγής αγώνα χωρίς θεατές από 3 έως 6 αγωνιστικές. Σε κάθε νέα περίπτωση υποτροπής

(τέταρτος, κ.ο.κ.) η επιβληθείσα τελευταία μη χρηματική ποινή επαυξάνεται κατά 2 αγωνιστικές.

Πάλι, ο Αθλητικός Νόμος σε περίπτωση εκτεταμένων συμπεριφορών βίας ή επεισοδίων που προκαλούν την οριστική διακοπή του αγώνα ή τη μη έναρξη αυτού, επιβάλλει ποινή διεξαγωγής αγώνα χωρίς θεατές τουλάχιστον πέντε (5) αγωνιστικών και πρόστιμο τουλάχιστον € 60.000 για τις ομάδες της Α' εθνικής ποδοσφαίρου, ενώ ο Π.Κ. του 2007 δεν το προβλέπει και δικάζει βάσει των παραπάνω διατάξεων. Μόνο ο Π.Κ. του 2010 προβλέπει ότι στην παραπάνω περίπτωση επιβάλλεται χρηματική ποινή από € 75.000 έως € 150.000 και από 1 έως 2 αγώνες χωρίς θεατές. Σε περίπτωση που λόγω των επεισοδίων ο αγώνας δεν αρχίζει ή δεν ολοκληρώνεται, απόλεια του αγώνα για την ή τις υπαίτιες ομάδα/ες. Σε περίπτωση υποτροπής οι ποινές διπλασιάζονται και απαγορεύονται οι μετακινήσεις οπαδών της ή των υπαίτιας/ων ομάδων για το υπόλοιπο της αγωνιστικής περιόδου. Σε περίπτωση που λόγω των επεισοδίων ο αγώνας δεν αρχίζει ή δεν ολοκληρώνεται, επιβάλλεται απόλεια του αγώνα για την ή τις υπαίτιες ομάδα/ες και σε περίπτωση που έχει ήδη εφαρμοστεί απόλεια αγώνα σε προηγούμενη παράβαση, αφαίρεση 3 βαθμών.

Παρόλο που Αθλητικός Νόμος με τον Π.Κ. έχουν περίπου την ίδια λογική ο Αθλητικός Νόμος περιλαμβάνει σκληρότερες τιμωρίες. Ο ΚΑΠ έχει τελείως διαφορετική λογική και περιλαμβάνει αρκετές ασάφειες και γενικολογίες που βοηθάει περισσότερο τις ομάδες ώστε να αποφεύγουν τις βαριές τιμωρίες. Σύμφωνα με τον Κανονισμό Αγώνων Ποδοσφαίρου (Κ.Α.Π.) σε περίπτωση δημιουργίας επεισοδίων μεμονωμένων ή οποιασδήποτε εκτάσεως, που δυσφημούν το άθλημα ή διεγείρουν το φίλαθλο κοινό πριν, στη διάρκεια ή μετά τη λήξη του αγώνα επιβάλλεται σε βάρος της υπεύθυνης ομάδας ποινή στέρησης του δικαιώματος να αγωνίζεται στην έδρα της με την παρουσία θεατών (κεκλεισμένων των θυρών) ή χρηματικού προστίμου ή και τα δύο ως εξής¹⁰⁶:

- i. Ποινή μιας έως δύο αγωνιστικών ημερών πρωταθλήματος ή Κυπέλλου, αν τα επεισόδια αυτά έγιναν στον άμεσα περιβάλλοντα χώρο του γηπέδου, σύμφωνα με την κρίση του δικαιοδοτικού Οργάνου ή της διοργανώτριας, κατά περίπτωση.

¹⁰⁶ Βλ. παρ.2, άρθρο 29 του Κ.Α.Π.

- ii. Ποινή μιας έως τριών αγωνιστικών ημερών πρωταθλήματος ή Κυπέλλου αν τα επεισόδια αυτά έγιναν μέσα στο γήπεδο (κερκίδες, αποδυτήρια κ.λπ.), αλλά έξω από τον αγωνιστικό χώρο.
- iii. Ποινή μιας έως τεσσάρων αγωνιστικών ημερών πρωταθλήματος ή Κυπέλλου αν τα επεισόδια αυτά έγιναν μέσα στον αγωνιστικό χώρο.
- iv. Ποινή πέντε αγωνιστικών ημερών πρωταθλήματος ή Κυπέλλου αν εξ αιτίας αυτού ή αυτών των επεισοδίων διακόπηκε οριστικά ο αγώνας.
- v. Ειδικά σε αγώνες που δημιουργούνται επεισόδια στο χώρο των επισήμων, σε βάρος μελών της φιλοξενούμενης ομάδας, ή μεταξύ των οποιονδήποτε άλλων παρευρισκομένων και διαπιστώνονται από εκθέσεις παρατηρητών της Ε.Π.Α.Ε. ή της Αστυνομίας, επιβάλλονται για ομάδες Α' Εθνικής η ποινή στέρησης του δικαιώματος να αγωνίζονται στην έδρα τους με την παρουσία θεατών (κεκλεισμένων των θυρών) για τρεις αγωνιστικές πρωταθλήματος ή Κυπέλλου και πρόστιμο από € 10.000 έως € 30.000.

Βλέπουμε ως εδώ ότι οι ποινές είναι πολύ σκληρές γιατί γενικότερα όταν επιβάλλεται ποινή κεκλεισμένων των θυρών θεωρείται πολύ πιο βαριά από κάποιο χρηματικό πρόστιμο. Όταν, για παράδειγμα, ο Ολυμπιακός για κάθε αγώνα κεκλεισμένων των θυρών χάνει περίπου € 600.000 από έσοδα εισιτηρίων η ποινή αυτή έχει οικονομικές επιπτώσεις στην ομάδα. Παρόλα αυτά στον ΚΑΠ περιλαμβάνεται μία διάταξη «παραθυράκι» για επιβολή πολύ ελαφρύτερων ποινών που αναφέρει ότι: «στους αγώνες όλων των πρωταθλημάτων είναι δυνατόν να επιβληθεί μόνο χρηματικό πρόστιμο από €1.200 έως €15.000 ή χρηματικό πρόστιμο μαζί με τις ποινές αποκλεισμού της έδρας¹⁰⁷».

Επίσης, μόνο στον ΚΑΠ παρατηρούμε ότι σε εξαιρετικές περιπτώσεις δύναται με αιτιολογημένη απόφαση του αθλητικού δικαστή να τιμωρήσει μία ομάδα και να ορίσει κάποιον αγώνα ή αγώνες εντός έδρας να διεξάγονται σε γήπεδο εκτός έδρας. Αυτά τα γήπεδα τα ορίζει η Ε.Π.Α.Ε. (επί διοργάνωσης Superleague δεν έχει τεθεί ποτέ τέτοια απόφαση), σε οποιοδήποτε, κυρίως, απομακρυσμένο γεωγραφικά διαμέρισμα της Ελλάδος που να έχει απόσταση τουλάχιστον εκατό (100) χιλιομέτρων από την έδρα της τιμωρημένης ομάδας. Βεβαίως θα πρέπει να πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις καταλληλότητας του γηπέδου που θα γίνει ο αγώνας. Οι

¹⁰⁷ Βλ. πάρ. 3, άρθρο 29 του Κ.Α.Π.

δαπάνες μετάβασης και επιστροφής της φιλοξενούμενης θα βαρύνουν την τιμωρημένη ομάδα¹⁰⁸.

Σε περίπτωση υποτροπής μέσα στην ίδια αγωνιστική περίοδο η ποινή διεξαγωγής αγώνα κεκλεισμένων των θυρών δύναται να επαυξηθεί σε όλες τις περιπτώσεις από μία αγωνιστική μέχρι το διπλάσιο. Η ομάδα που τιμωρείται από τρεις αγωνιστικές και άνω σε περίπτωση υποτροπής η ποινή προσαυξάνεται μόνο κατά μία αγωνιστική και εάν η ομάδα που υποπίπτει για τρίτη ή περισσότερες φορές σε οποιοδήποτε παράπτωμα επιβάλλεται πάντοτε σ' αυτήν η ανώτερη ποινή που της επεβλήθη κατά την πρώτη υποτροπή. Οι αποφάσεις σε πρώτο βαθμό για επιβολή ή μη των ποινών αυτού του άρθρου, πρέπει να εκδίδονται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία επτά ημερών από τη διάπραξη του παραπτώματος¹⁰⁹.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι γεγονός ότι η Πολιτεία έχει στη διάθεσή της ένα επαρκέστατο νομοθετικό οπλοστάσιο¹¹⁰ προκειμένου να καταπολεμήσει τη βία στους αθλητικούς χώρους¹¹¹. Εντούτοις, η συνεχής νομοθετική δραστηριότητα δεν έφερε το επιθυμητό αποτέλεσμα και οι εκδηλώσεις βίαιων περιστατικών σε ποδοσφαιρικές συναντήσεις δεν υποχώρησαν, εν μέρει και διότι οι νομοθετικές ρυθμίσεις δεν εφαρμόστηκαν στην πράξη.

Επί της ουσίας παρ' όλες τις θετικές προϋποθέσεις που δημιουργεί ο Ν.2725/1999 και οι συμπληρώσεις του που έγιναν με τους Ν.3057/2002, Ν.3262/2004, Ν.3372/2005, Ν.3472/2006, 3708/2008 και 3773/2009, καθώς, επίσης και με τον Κανονισμό Αγώνων Ποδοσφαίρου και τον Πειθαρχικό Κώδικα της ΕΠΟ για μια σφαιρική αντιμετώπιση της αθλητικής βίας, στην πράξη όμως όλη αυτή η πολυνομία δημιουργεί «παραθυράκια» που οδηγούν στην ατιμωρησία και στην επιβολή ελαφρύτερων ποινών. Σε αυτό που υστέρει η χώρα μας είναι η πρόληψη και η αδυναμία επιβολής των ποινών, όπως μεγάλες ελλείψεις εμφανίζει η επιστημονική έρευνα στον τομέα της φίλαθλης συμπεριφοράς.

Συμπερασματικά, διαπιστώνεται ότι η πολιτεία σήμερα έχει στη διάθεση της ένα επαρκέστατο αθλητικό νομοθετικό πλαίσιο το οποίο προβλέπει αυστηρότατες

¹⁰⁸ Βλ. παρ. 4, άρθρο 29 του Κ.Α.Π.

¹⁰⁹ Βλ. παρ. 5, άρθρο 29 του Κ.Α.Π.

¹¹⁰ Νόμοι: 75/1975, Ν.1646/86, 2725/1999, 3057/2002, 3262/2004, 3372/2005, 3472/2006, 3708/2008 και 3773/2009.

¹¹¹ Μαυρομάτης, Α. (2006). Αθλητικά Εγκλήματα. Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας.

ποινές. Παρόλα αυτά, τα γεγονότα βίας εξακολουθούν και μάλιστα αυξάνονται. Άρα δεν τίθεται θέμα επαύξησης των ποινών, αλλά μάλλον εφαρμογής των νόμων και των κανονισμών.

V. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Στην παρούσα έρευνα, αρχικά καταγράψαμε και στην συνέχεια αναλύσαμε τα περιστατικά βίας που προκαλούν οι χούλιγκανς εντός και εκτός των γηπέδων καθώς και τις ποινές με τις οποίες τιμωρούνται οι ομάδες από την αθλητική δικαιοσύνη. Για να το επιτύχουμε αυτό έπρεπε να συλλέξουμε τα δεδομένα από την μοναδική συγκεντρωτική επίσημη πηγή όπου εκτός από την καταγραφή των συμβάντων βίας θα έπρεπε να περιλαμβάνει και τις ποινές με τις οποίες τιμωρούνται οι ομάδες για τα συγκεκριμένα συμβάντα βίας, καθώς, επίσης και τους νόμους που χρησιμοποιούνται για την εκδίκαση των ποινών. Έτσι, δεν υπήρχε τίποτα καλύτερο από το να καταγράψουμε τα δεδομένα που χρειαζόμασταν από τις δικαστικές αποφάσεις που εκδίδουν οι Αθλητικοί Δικαστές για την εκδίκαση των αθλητικών υποθέσεων των ομάδων.

Το πρώτο στάδιο ήταν να εντοπίσουμε ποια υπηρεσία κρατούσε σε αρχείο τις δικαστικές αποφάσεις των αθλητικών υποθέσεων και ποιες χρονολογίες είχε στην κατοχή της. Από το 2006 την διοργάνωση των αγώνων της Α' Εθνικής έχει αναλάβει η Superleague. Εντοπίσαμε στο site¹¹² της Superleague όλες τις δικαστικές αποφάσεις από το 2006 έως το 2009. Επίσης, μετά από επικοινωνία με την ΕΠΟ και την ΕΠΑΕ εντοπίσαμε τις αθλητικές αποφάσεις από το 1986 έως και το 2006 στα γραφεία της Πρωτοβάθμιας Πειθαρχικής Επιτροπής της ΕΠΑΕ. Αφού εξασφαλίσαμε τα απαραίτητα δικαιολογητικά πρόσβασης στο αρχείο τους ξεκινήσαμε την καταγραφή των αποφάσεων. Παρόλα αυτά συναντήσαμε μεγάλες δυσκολίες στην καταγραφή των αποφάσεων, αφενός λόγω του μεγάλου όγκου του αρχείου που περιλάμβανε αποφάσεις 20 ολόκληρων ετών επαγγελματικού ποδοσφαίρου, αφετέρου η ύπαρξη του συγκεκριμένου αρχείου μόνο σε έντυπη μορφή και όχι σε ηλεκτρονική όπως των αποφάσεων των ετών 2006-2009. Έτσι, ήταν απαραίτητη η χρησιμοποίηση της τεχνολογίας για την διεξαγωγή της έρευνας. Με την βοήθεια ενός scanner χειρός, καταγράψαμε και επεξεργαστήκαμε 4.131 σελίδες που αντιστοιχούν σε 1.124 δικαστικές αποφάσεις από την περίοδο της ΕΠΑΕ. Σε αυτές προστέθηκαν 301

¹¹² Όλες τις αποφάσεις από το 2006 μέχρι το 2009 τις περιλάμβανε το παλιότερο site της Superleague. Το σημερινό ανανεωμένο site δεν τις περιλάμβανε μέχρι το χρονικό διάστημα που ολοκληρώθηκε η έρευνα.

αποφάσεις της περιόδου της Superleague. Συνολικά έγινε καταγραφή και επεξεργασία 1.425 δικαστικών αποφάσεων της Α' Εθνικής από το 1986 έως το 2009 (που αντιστοιχούν σε 5.281 σελίδες).

Δυστυχώς, δεν καταφέραμε να καταγράψουμε τις δικαστικές αποφάσεις από το 1979 έως το 1986 καθώς μάθαμε ότι το συγκεκριμένο αρχείο καταστράφηκε το 2006, όταν η ΕΠΑΕ μετακόμισε στα καινούρια της γραφεία. Η δικαιολογία ήταν ότι δεν υπήρχε αρκετός χώρος για την αποθήκευση του αρχείου και χωρίς να έχει γίνει ηλεκτρονική καταγραφή. Έτσι απλά χάθηκε μία πολύ σημαντική ιστορική σελίδα του ελληνικού επαγγελματικού ποδοσφαίρου.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ

Παρουσιάστηκαν αρκετές δυσκολίες ώστε να βρεθεί ένας τρόπος επεξεργασίας που θα αξιοποιήσει στο έπακρο αυτό το μεγάλο αρχείο των 1.425 αποφάσεων. Μία σημαντική δυσκολία ήταν ότι κατά την διάρκεια των ετών οι αθλητικοί δικαστές άλλαζαν κάθε δύο χρόνια με αποτέλεσμα ο καθένας από αυτούς να συντάσσει τις αποφάσεις και να καταγράφει τα γεγονότα με διαφορετικό τρόπο. Έτσι συναντάμε αποφάσεις, κυρίως παλαιότερων ετών, όπου αναφέρονται μέσα σε μία παράγραφο περιληπτικά τα συμβάντα που πήραν μέρος μέσα στο γήπεδο (για παράδειγμα αποφάσεις των περιόδων 1994-96) και σε άλλες αποφάσεις να αναλύονται λεπτομερώς όλα τα συμβάντα (για παράδειγμα αποφάσεις των περιόδων 2004-2009). Για παράδειγμα, σε αποφάσεις από το 1986 μέχρι το 2004 ένα περιστατικό αναφέρεται: “πετάχτηκαν μπουκάλια και φωτοβολίδες κατά την διάρκεια του αγώνα” ενώ, σε μεταγενέστερες αποφάσεις το ίδιο περιστατικό αναφέρεται: “στο 42ο λεπτό πετάχτηκαν δύο άδεια μπουκάλια και στο 75ο λεπτό οι οπαδοί της φιλοξενούμενης ομάδας άναψαν μια φωτοβολίδα χωρίς να την πετάξουν”.

Για την αντιμετώπιση του παραπάνω προβλήματος και για να μπορέσουμε να αναλύσουμε τα δεδομένα θα πρέπει οι πληροφορίες των αποφάσεων να κωδικοποιηθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι επεξεργάσιμες. Έτσι κατηγοριοποιήσαμε τα συμβάντα βίας σε 10 κατηγορίες, με κλιμάκωση των επεισοδίων ανάλογα με την σοβαρότητα τους:

1. Ύβρεις (προς όλους), συνθήματα (περιλαμβάνονται και αντεθνικά και ρατσιστικά συνθήματα), πανό.
2. Άναμμα βεγγαλικών, πυρσών, καπνογόνων και φωτοβολίδων
3. Ρίψη όλων των ανωτέρω συμπεριλαμβανομένων κροτίδων, διάφορων αντικειμένων (καρέκλες, μπουκάλια, πέτρες κ.α.) και χρησιμοποίηση δεικτών λείζερ.
4. Εισβολή φιλάθλων στον αγωνιστικό χώρο.
5. Φθορές γηπέδου από φιλάθλους.
6. Επέμβαση της αστυνομίας εκτός γηπέδου.
7. Επέμβαση της αστυνομίας εντός γηπέδου.
8. Βίαια επεισόδια εκτός γηπέδου.
9. Βίαια επεισόδια εντός γηπέδου.
10. Τραυματισμοί.

Δεν σχηματίσαμε ξεχωριστή κατηγορία για την περίπτωση του θανάτου διότι στο δείγμα μας (1986-2009 υπάρχει μόνο ένας θάνατος μέσα σε ελληνικό γήπεδο, ως αποτέλεσμα χουλιγκανισμού, αυτό του άτυχου Μπλιόνα το 1986¹¹³.

Αφού διαβάσαμε και κωδικοποιήθηκαν όλες οι αποφάσεις με αυτό τον τρόπο, ύστερα τα δεδομένα αναλύθηκαν με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS, εφαρμόζοντας την μέθοδο της περιγραφικής στατιστικής. Τα δεδομένα αναλύθηκαν ανά κατηγορία συμβάντος βίας, ανά έτος και ανά ομάδα. Επίσης, τα δεδομένα μας αναλύθηκαν με βάση τον αριθμό των αγώνων ανά έτος όπου το μέγεθος της Α' Εθνικής άλλαξε αρκετές φορές μέσα στην υπό εξέταση περίοδο και προστέθηκαν τα δύο τελευταία χρόνια (2007-2009) οι αγώνες play-off για την κατάκτηση των θέσεων 2^η έως 5^η. Μια ιδιαιτερότητα του πρωταθλήματος ήταν ότι η πλειοψηφία των ομάδων δεν αγωνίστηκε όλα τα χρόνια στην Α' Εθνική, καθιστώντας ποικίλο τον αριθμό των αγώνων ανά ομάδα. Όλα τα παραπάνω ελήφθησαν υπόψη για τη διεξαγωγή της ανάλυσης.

¹¹³ Αριθμός Απόφασης 30/30.10.1986 μεταξύ αγώνα Λάρισας-ΠΑΟΚ με θύμα τον οπαδό της Λάρισας Χαράλαμπο Μπλιόνα

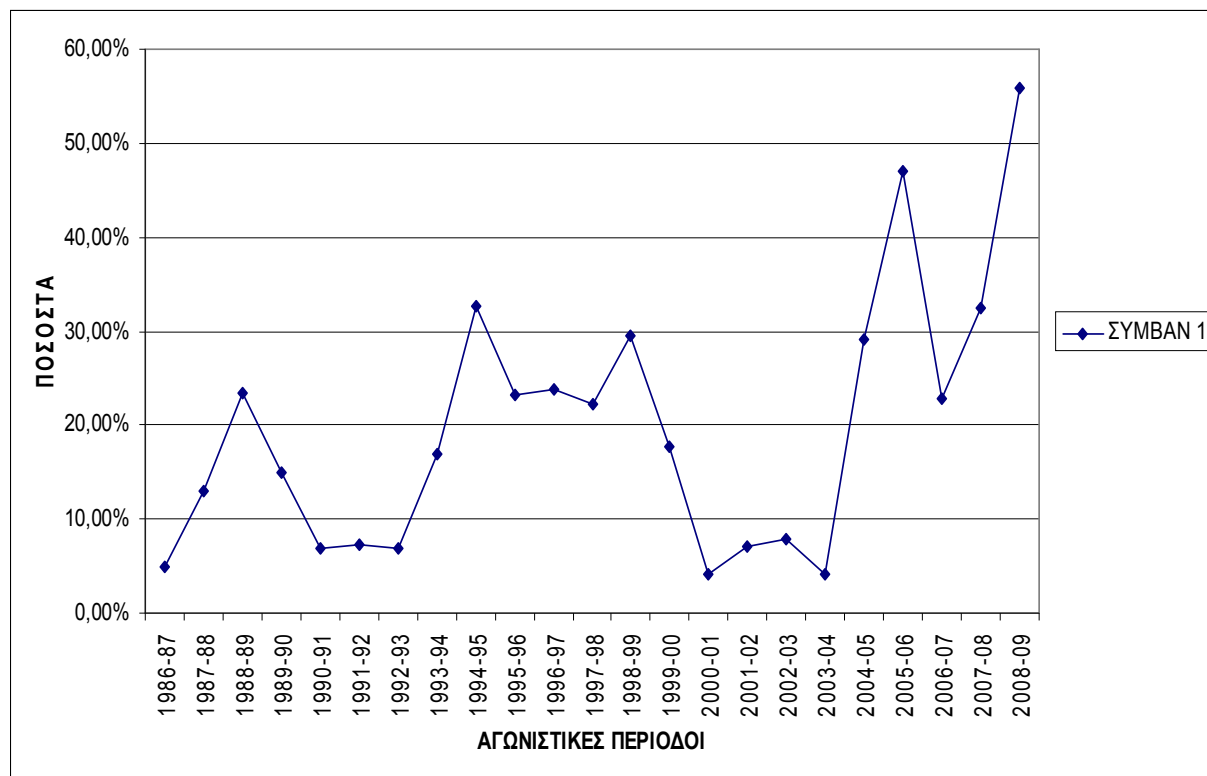
VI. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΟΣΟΣΤΑ ΒΙΑΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται τα ποσοστά βίας που προκύπτουν κατά την διάρκεια των αγωνιστικών περιόδων ανά κατηγορία γεγονότος. Για να παρουσιάσουμε τον μεγάλο όγκο των δεδομένων μας τον χωρίσαμε σε 10 πίνακες όσες και οι κατηγορίες γεγονότων της κλίμακας που έχουμε δημιουργήσει. Κάθε πίνακας δείχνει πόσες φορές κατά την διάρκεια των αγωνιστικών περιόδων παρουσιάστηκε το συμβάν που θα αναλύεται κάθε φορά μέσα σε όλες τις αποφάσεις που εξετάσαμε. Οι συγκεκριμένοι πίνακες δεν παρουσιάζουν την συχνότητα των συμβάντων βίας που εμφανίζονται μέσα και έξω από τους αγωνιστικούς χώρους αλλά την ένταση των συμβάντων. Μετά από κάθε πίνακα ακολουθεί και μία γραφική παράσταση για καλύτερη και πιο κατανοητή παρουσίαση των στοιχείων.

Υβριστικά Συνθήματα (Συμβάντα Κατηγορίας 1)

Γράφημα 1: Υβριστικά συνθήματα ανά αγωνιστική περίοδο.

Πίνακας 1: Υβριστικά συνθήματα ανά αγωνιστική περίοδο.

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	ΑΠΟΛΥΤΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ
1986-87	5,00%	12,00
1987-88	12,92%	31,00
1988-89	23,33%	56,00
1989-90	15,03%	46,00
1990-91	6,86%	21,00
1991-92	7,19%	22,00
1992-93	6,86%	21,00
1993-94	16,99%	52,00
1994-95	32,68%	100,00
1995-96	23,20%	71,00
1996-97	23,86%	73,00
1997-98	22,22%	68,00
1998-99	29,41%	90,00
1999-00	17,65%	54,00
2000-01	4,17%	10,00
2001-02	7,14%	13,00
2002-03	7,92%	19,00
2003-04	4,17%	10,00
2004-05	29,17%	70,00
2005-06	47,08%	113,00
2006-07	22,92%	55,00
2007-08	32,54%	82,00
2008-09	55,95%	141,00
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	19,80%	53,47

Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα τα ποσοστά βίας που αφορούν τις ύβρεις στα ελληνικά γήπεδα είναι ιδιαίτερα υψηλά. Στο γράφημα 1 αποτυπώνεται κατά την διάρκεια των αγωνιστικών περιόδων η αυξητική τάση των φιλάθλων να βωμολοχούν μέσα στο γήπεδο. Με αποκορύφωμα την χρονιά 2008-09 όπου στο 55,95% των αγώνων ακούγονται υβριστικά συνθήματα. Σύμφωνα με τον μέσο όρο που προκύπτει περίπου στο 20% των αγώνων που έχουν γίνει σε αυτά τα 23 χρόνια έχουν τιμωρηθεί ομάδες για αυτόν τον λόγο και αν εξαιρέσουμε τις χρονιές από το 1990 έως το 1993 και από το 2000 έως το 2004 που έχουν μια σημαντική μείωση θα είχαμε έναν μέσο όρο άνω του 25% δηλαδή παραπάνω από 1 στους 4 αγώνες!

Σύμφωνα με τον Dunning (1998), η πιο συνηθισμένη βία μέσα στο γήπεδο είναι η λεκτική βία η οποία εκφράζεται με τη μορφή λεκτικών ή και μη λεκτικών χειρονομιών σε βάρος αντίπαλων οπαδών λαμβάνοντας συχνά σεξουαλικό και

υποτιμητικό περιεχόμενο¹¹⁴. Για τους περισσότερους από εμάς μπορεί να μην θεωρούνται οι ύβρεις μέσα στο γήπεδο ως βία αλλά ως ξέσπασμα και κάθαρση από την ρουτίνα της καθημερινότητας, αλλά δεν ισχύει σίγουρα το ίδιο για τους εργαζόμενους, ποδοσφαιριστές, διαιτητές, προπονητές κλπ. Για παράδειγμα, έρευνες καταγράφουν την πίεση που ασκείται στους διαιτητές. Σύμφωνα με την έρευνα των Moskowitz και Wertheim (2011), το «κλίμα» που δημιουργεί η εξέδρα είναι ο παράγοντας που παίζει τον καθοριστικό ρόλο στις αποφάσεις του διαιτητή¹¹⁵. Οι διαιτητές τείνουν να παίρνουν αποφάσεις σε κρίσιμα σημεία του παιχνιδιού που ευνοούν την ομάδα που παίζει στην έδρα της. Αυτή φυσικά η τάση των ανθρώπων να επηρεάζεται στην λήψη αποφάσεων από εξωγενείς παράγοντες δεν αφορά μόνο τους διαιτητές, αλλά είναι ένα γενικότερο φαινόμενο. Έτσι στους ποδοσφαιρικούς αγώνες οι διαιτητές τείνουν να δίνουν ευκολότερα πέναλτι στην ομάδα που παίζει στην έδρα της, να αποβάλλουν δυσκολότερα παίκτες της και επίσης να ρυθμίζουν τον χρόνο των καθυστερήσεων ανάλογα με τις ανάγκες της ομάδας που παίζει στην έδρα της. Γι' αυτό λοιπόν σε αγώνες που γίνονται σε άδειο γήπεδο όπου μια ομάδα χάνει το πλεονέκτημα της έδρας οι διαιτητές συμπεριφέρονται πιο αντικειμενικά. Έτσι πέρυσι στο ιταλικό πρωτάθλημα στους αγώνες που έγιναν σε άδειο γήπεδο η προκατάληψη του διαιτητή υπέρ της έδρας μειώθηκε κατά 23% στην απόδοση φάουλ, κατά 26% στην απόδοση κίτρινων καρτών και κατά 70% στην απόδοση κόκκινων καρτών¹¹⁶.

¹¹⁴ Dunning, E. (1998). Κοινωνικός δεσμός και βία στον αθλητισμό, στο: Elias, N., & Dunning, E. (1999). Αθλητισμός και ελεύθερος χρόνος στην εξέλιξη του πολιτισμού. Αθήνα, Δρομέας, σσ. 289-312.

¹¹⁵ Moskowitz, T., & Wertheim, J. (2011). SCORECASTING: The Hidden Influences Behind How Sports Are Played and Games Are Won. Crown Archetype.

¹¹⁶ Μίχας, Π. (2011). Γιατί οι κάφροι κυριαρχούν! Retrieved March 26, 2011, from: www.protagon.gr

Άναμμα Βεγγαλικών κλπ. (Συμβάντα Κατηγορίας 2)

Πίνακας 2: Άναμμα Βεγγαλικών ανά αγωνιστική περίοδο.

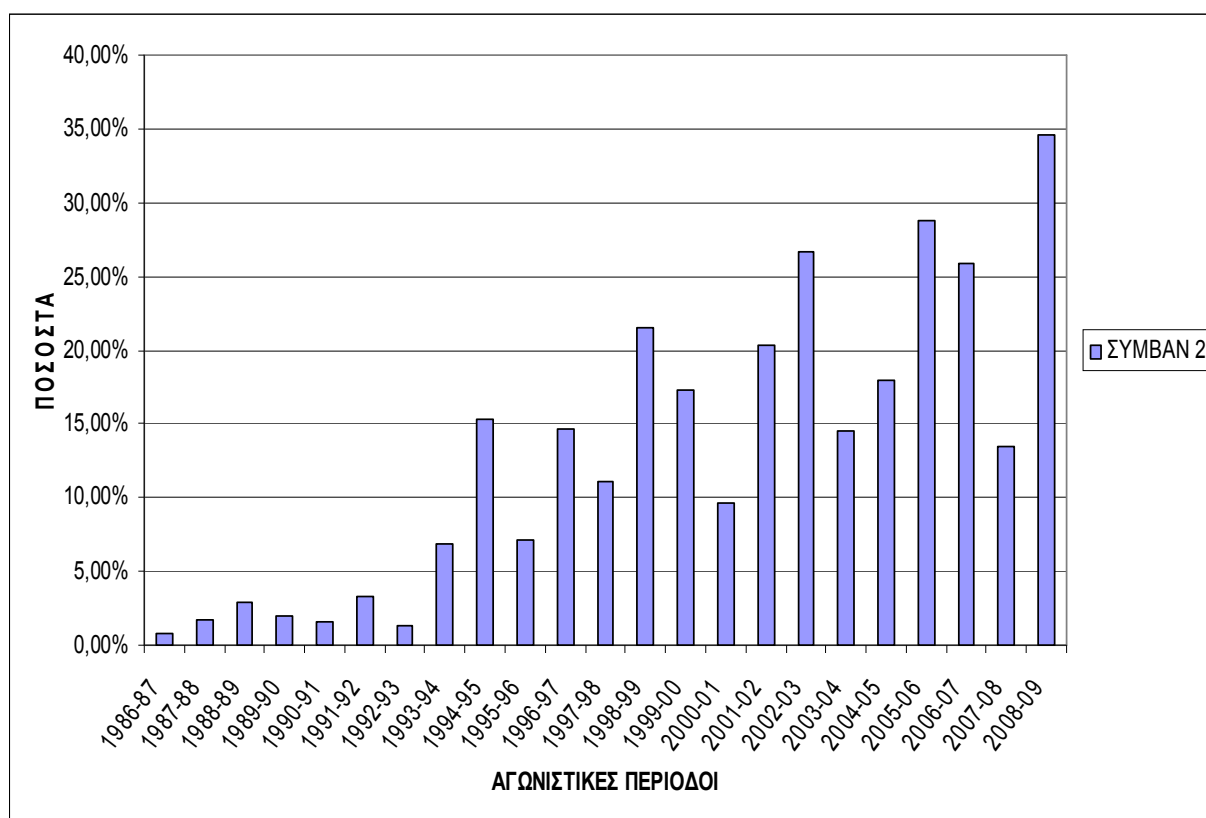
ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	ΑΠΟΛΥΤΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ
1986-87	0,83%	2,00
1987-88	1,67%	4,00
1988-89	2,92%	7,00
1989-90	1,96%	6,00
1990-91	1,63%	5,00
1991-92	3,27%	10,00
1992-93	1,31%	4,00
1993-94	6,86%	21,00
1994-95	15,36%	47,00
1995-96	7,19%	22,00
1996-97	14,71%	45,00
1997-98	11,11%	34,00
1998-99	21,57%	66,00
1999-00	17,32%	53,00
2000-01	9,58%	23,00
2001-02	20,33%	37,00
2002-03	26,67%	64,00
2003-04	14,58%	35,00
2004-05	17,92%	43,00
2005-06	28,75%	69,00
2006-07	25,83%	62,00
2007-08	13,49%	34,00
2008-09	34,52%	87,00
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	12,56%	33,91

Παρατηρούμε ότι από το 1986 έως το 1994 η χρήση βεγγαλικών και φωτοβολίδων στους πανηγυρισμούς μέσα στο γήπεδο είναι πάρα πολύ περιορισμένη. Σε αυτό μπορεί να συνηγορεί και το ότι δεν ήταν πολύ διαδεδομένα τα πυροτεχνήματα εκείνη την εποχή ή ένας άλλος σημαντικότερος λόγος ότι στις αρχές της αγωνιστικής περιόδου του 1986-87 ένας φίλαθλος της Λάρισας σκοτώθηκε από την ρίψη φωτοβολίδας μέσα στο γήπεδο¹¹⁷. Το γεγονός προκάλεσε σοκ στο πανελλήνιο και γι' αυτό εκείνη τη χρονιά παρατηρούμε μόνο δύο συμβάντα ανάμματος βεγγαλικών και φωτοβολίδων με τις υπόλοιπες χρονιές μέχρι το 1994 να κυμαίνονται στο ίδια περίπου επίπεδα. Από το 1994 και έπειτα, όπως θα δούμε και παρακάτω στο γράφημα 2, παρακολουθούμε μία διαρκώς αυξανόμενη τάση του

¹¹⁷ Αριθμός Απόφασης 30/30.10.1986 μεταξύ αγώνα Λάρισας-ΠΑΟΚ με θύμα τον οπαδό της Λάρισας Χαράλαμπο Μπλιόνα

φαινομένου με αποκορύφωμα την τελευταία χρονιά όπου στον έναν στους τρεις αγώνες είχαμε τουλάχιστον μία φορά άναμμα βεγγαλικού ή φωτοβολίδας. Το ποσοστό θα ήταν πολύ μεγαλύτερο αν οι μετρήσεις του συμβάντος κατηγορίας 2 γίνονταν μόνο στις πέντε μεγαλύτερες ομάδες¹¹⁸ τις Ελλάδος, ειδικά την τελευταία χρονιά, σύμφωνα πάντα με τις αποφάσεις, σε ελάχιστους αγώνες μίας μεγάλης ομάδος δεν έχουν ανάψει οι φιλάθλοι της έστω μία φορά ένα καπνογόνο ή μία φωτοβολίδα. Αυτός είναι και ο λόγος που είναι τόσο υψηλός ο μέσος όρος.

Γράφημα 2: Άναμμα Βεγγαλικών ανά αγωνιστική περίοδο.

¹¹⁸ Εννοούμε σε πληθυσμό φιλάθλων που τις υποστηρίζουν και αυτές είναι σύμφωνα με 11 πανελλαδικές έρευνες ο Ολυμπιακός, Παναθηναϊκός, ΑΕΚ, ΠΑΟΚ, Άρης.

Ρίψη Αντικειμένων (Συμβάντα Κατηγορίας 3)

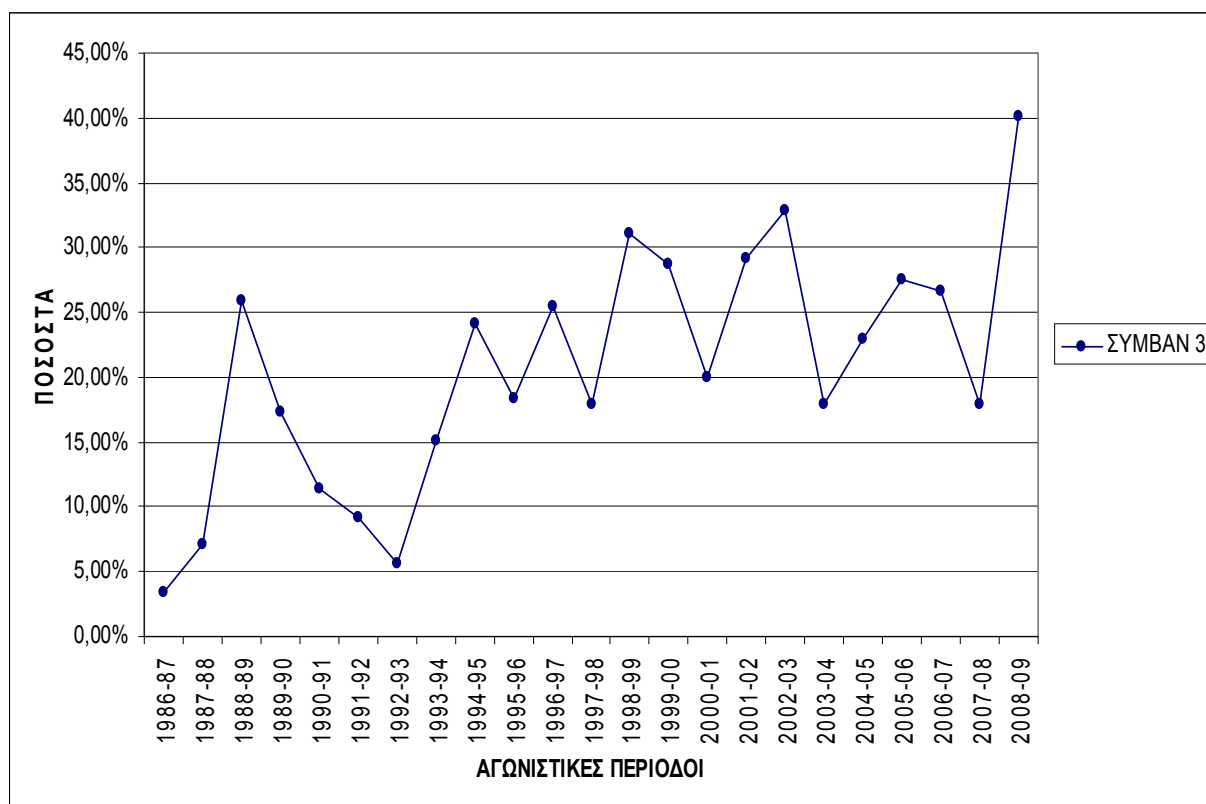
Όπως παρατηρούμε στον πίνακα 3, η ρίψη διάφορων αντικειμένων παρουσιάζει έξαρση ανά αγωνιστικές περιόδους αλλά διαχρονικά μία σταθερά αυξητική τάση. Παρατηρούμε ότι τις χρονιές 1994-95 και 1996-97 γίνεται ρίψη αντικειμένων στο 15% των αγώνων. Βέβαια από το 1998 και έπειτα τα ποσοστά αυτά διατηρούνται μόνιμα σε υψηλά επίπεδα με αποκορύφωμα για άλλη μια φορά την τελευταία χρονιά όπου στο 40% περίπου των αγώνων αντιμετωπίζουμε αυτό το φαινόμενο. Κατά μέσο όρο αυτά τα 23 χρόνια έχουμε ρίψεις αντικειμένων στον έναν από τους πέντε αγώνες που έχουν παιχτεί. Σε αυτήν την έρευνα, η ρίψη αντικειμένων περιλαμβάνει όλα τα αντικείμενα εκείνα που ρίπτονται μέσα στους αγωνιστικούς χώρους όπως μπουκάλια, πέτρες, κινητά, ραδιοφωνάκια, καθίσματα, κέρματα, τσιμεντόλιθοι, επιχρίσματα, σίδερα και ότι άλλο αντικείμενο (π.χ. κότες!!) μπορεί να φανταστεί ο ανθρώπινος νους.

Πίνακας 3: Ρίψη Αντικειμένων ανά αγωνιστική περίοδο.

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	ΑΠΟΛΥΤΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ
1986-87	3,33%	8,00
1987-88	7,08%	17,00
1988-89	25,83%	62,00
1989-90	17,32%	53,00
1990-91	11,44%	35,00
1991-92	9,15%	28,00
1992-93	5,56%	17,00
1993-94	15,03%	46,00
1994-95	24,18%	74,00
1995-96	18,30%	56,00
1996-97	25,49%	78,00
1997-98	17,97%	55,00
1998-99	31,05%	95,00
1999-00	28,76%	88,00
2000-01	20,00%	48,00
2001-02	29,12%	53,00
2002-03	32,92%	79,00
2003-04	17,92%	43,00
2004-05	22,92%	55,00
2005-06	27,50%	66,00
2006-07	26,67%	64,00
2007-08	17,86%	45,00
2008-09	40,08%	101,00
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	20,38%	55,04

Επίσης, συμπεριλαμβάνεται και η ρίψη φωτοβολίδων, βεγγαλικών και καπνογόνων γιατί τα συμβάντα κατηγορίας 2 περιγράφουν μόνο το άναμμα τους και όχι την ρίψη τους. Αυτή την λεπτομέρεια την παρατηρήσαμε σε πάρα πολλές αποφάσεις κυρίως των τελευταίων ετών όπου αρκετοί φίλαθλοι ανάβουν τις φωτοβολίδες και δεν τι πετάνε στον αγωνιστικό χώρο αλλά τις αφήνουν να σβήσουν στα χέρια τους. Επίσης, υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα δύο συμβάντα ως προς τις τιμωρίες. Το άναμμα βεγγαλικών επιφέρει ελαφρύτερη τιμωρία στην ομάδα ή κάποιες φορές και καθόλου, ενώ εάν συνδυαστεί με ρίψη μπορεί να στοιχίσει μέχρι και € 40.000 και μία αγωνιστική κεκλεισμένων των θυρών (για βαρύ τραυματισμό προσώπου) στην ομάδα¹¹⁹.

Γράφημα 3: Ρίψη Αντικειμένων ανά αγωνιστική περίοδο.

¹¹⁹ Βλέπε στον Π.Κ. 2010, άρθρο 15, παράγραφος 2, σελ. 22-23

Εισβολή Φιλάθλων στον Αγωνιστικό Χώρο (Συμβάντα Κατηγορίας 4)

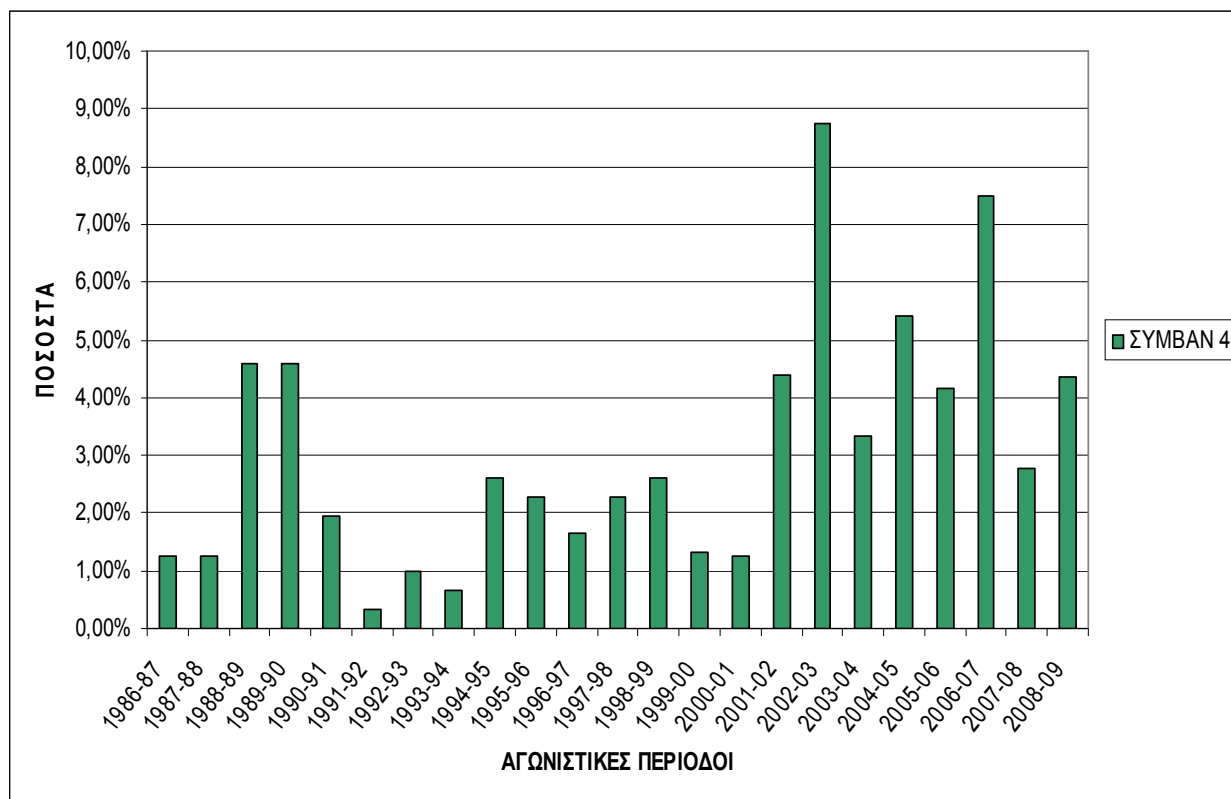
Πίνακας 4: Εισβολή Φιλάθλων στον Αγωνιστικό Χώρο ανά αγωνιστική περίοδο.

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	ΑΠΟΛΥΤΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ
1986-87	1,25%	3,00
1987-88	1,25%	3,00
1988-89	4,58%	11,00
1989-90	4,58%	14,00
1990-91	1,96%	6,00
1991-92	0,33%	1,00
1992-93	0,98%	3,00
1993-94	0,65%	2,00
1994-95	2,61%	8,00
1995-96	2,29%	7,00
1996-97	1,63%	5,00
1997-98	2,29%	7,00
1998-99	2,61%	8,00
1999-00	1,31%	4,00
2000-01	1,25%	3,00
2001-02	4,40%	8,00
2002-03	8,75%	21,00
2003-04	3,33%	8,00
2004-05	5,42%	13,00
2005-06	4,17%	10,00
2006-07	7,50%	18,00
2007-08	2,78%	7,00
2008-09	4,37%	11,00
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	2,91%	7,86

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα 4, η εισβολή οπαδών στον αγωνιστικό χώρο κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα αν εξαιρέσουμε τις αγωνιστικές περιόδους 2002-03 και 2006-2007 που φτάνουν περίπου τα ποσοστά μέχρι το 9% το υψηλότερο. Στην πραγματικότητα όμως πολύ περισσότεροι οπαδοί μπαίνουν στους αγωνιστικούς χώρους και κυρίως όταν παίζουν μεγάλες ομάδες λίγο μετά την λήξη του αγώνα με σκοπό να πάρουν την μπλούζα του αγαπημένου τους ποδοσφαιριστή ή κάποιο αυτόγραφο. Στις αποφάσεις δικάζονταν και τιμωρούνταν μόνο οι εισοδοί των οπαδών που προκαλούσαν κάποιο πρόβλημα κατά την διεξαγωγή του αγώνα. Για παράδειγμα, όταν έμπαιναν οπαδοί για να ξυλοκοπήσουν κάποιον ποδοσφαιριστή, προπονητή ή διαιτητή λίγο μετά το τέλος του αγώνα ή όταν γίνονταν συμπλοκές μέσα στον αγωνιστικό χώρο ή ακόμα όταν έμπαινε ένας οπαδός για να καθυστερήσει το τέλος ή την έναρξη του αγώνα. Οι περιπτώσεις εισόδου των φιλάθλων που ζητούσαν ένα

αυτόγραφο ή μία μπλούζα ή γενικότερα για να πανηγυρίσουν την νίκη της ομάδος τους μετά το τέλος του αγώνα, δεν αναγράφονται μέσα στις αποφάσεις και δεν έχουν τιμωρηθεί ποτέ ομάδες για αυτήν την παράβαση.

Γράφημα 4: Εισβολή Φιλάθλων στον Αγωνιστικό Χώρο ανά αγωνιστική περίοδο.

Ζημιές Γηπέδου (Συμβάντα Κατηγορίας 5)

Στην αγωνιστική περίοδο 1986-87, όπως θα δούμε και παρακάτω στον πίνακα 5, δεν έχουμε καμία φθορά γηπέδου ή αθλητικών εγκαταστάσεων. Από εκεί και έπειτα, δεν συναντάμε πολλές φορές συμβάντα αυτής της κατηγορίας μέχρι του 1997. Λαμπρή εξαίρεση αυτής της δεκαετίας είναι η χρονιά 1988-89 που ανέρχεται σε ποσοστό γύρω στο 6%. Σε αυτήν την δεκαετία, οι φθορές που γίνονται μέσα στο γήπεδο γίνονται μόνον στα ντέρμπι μεταξύ των ομάδων που διεκδικούν το πρωτάθλημα.

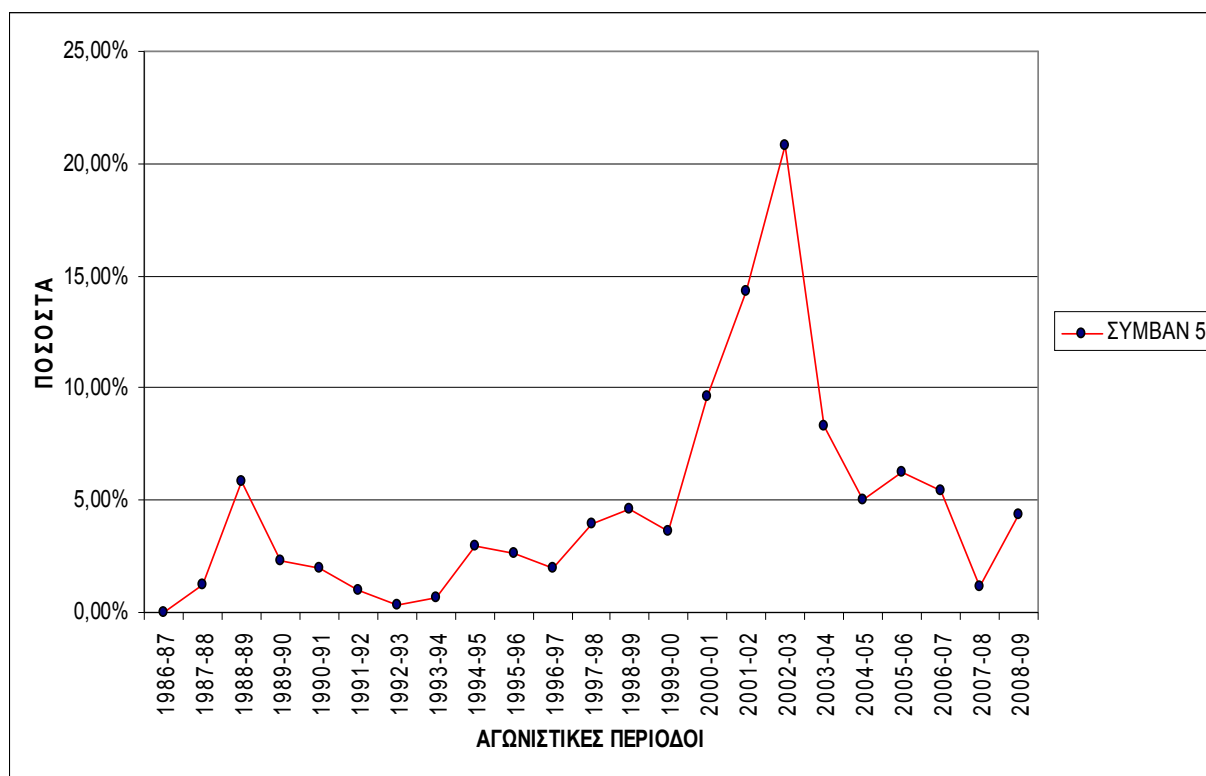
Πίνακας 5: Ζημιές Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	ΑΠΟΛΥΤΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ
1986-87	0,00%	,00
1987-88	1,25%	3,00
1988-89	5,83%	14,00
1989-90	2,29%	7,00
1990-91	1,96%	6,00
1991-92	0,98%	3,00
1992-93	0,33%	1,00
1993-94	0,65%	2,00
1994-95	2,94%	9,00
1995-96	2,61%	8,00
1996-97	1,96%	6,00
1997-98	3,92%	12,00
1998-99	4,58%	14,00
1999-00	3,59%	11,00
2000-01	9,58%	23,00
2001-02	14,29%	26,00
2002-03	20,83%	50,00
2003-04	8,33%	20,00
2004-05	5,00%	12,00
2005-06	6,25%	15,00
2006-07	5,42%	13,00
2007-08	1,19%	3,00
2008-09	4,37%	11,00
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	4,33%	11,69

Αργότερα, όπως θα παρατηρήσουμε στο γράφημα 5, από το 2000 έως το 2003 έχουμε μία πολύ μεγάλη άνοδο των ποσοστών με αποκορύφωμα την αγωνιστική περίοδο 2002-03 όπου σε έναν στους πέντε αγώνες καταστρέφεται το γήπεδο από τους οπαδούς. Είναι η περίοδος όπου έχει ξεσπάσει το σκάνδαλο με την «παράγκα» και την στημένη διαιτησία υπέρ του Ολυμπιακού. Για το λόγο αυτό επικρατεί μια

αναστάτωση και αμφισβήτηση ως προς την διαφάνεια του Ελληνικού Πρωταθλήματος και την διοργανώτρια αρχή ΕΠΟ. Το αποκορύφωμα έρχεται στο ντέρμπι μεταξύ Παναθηναϊκού – Ολυμπιακού στις 24 Μαρτίου του 2002 όπου με τη διαιτησία του διαιτητή Ευθυμιάδη χάνει το πρωτάθλημα μέσα στην έδρα του ο Παναθηναϊκός. Το αποτέλεσμα ήταν μία από τις πιο μαύρες σελίδες στην ιστορία του ελληνικού ποδοσφαίρου, όταν ο διαιτητής αποχώρησε από τον αγωνιστικό χώρο αιμόφυρτος μετά από επίθεση οπαδών, παραγόντων και προπονητών του Παναθηναϊκού. Την επόμενη αγωνιστική περίοδο σχεδόν σε όλα τα μεγάλα παιχνίδια που συμμετέχει ο Ολυμπιακός γίνονται επεισόδια και φθορές μέσα στα γήπεδα. Η κυβέρνηση ανίκανη να πάρει ουσιαστικά μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου απαγορεύει την μετακίνηση των φιλάθλων στα εκτός έδρας παιχνίδια. Έτσι, παρατηρούμε τις επόμενες χρονιές σταδιακή μείωση των επεισοδίων που αφορούν τις φθορές μέσα στα γήπεδα.

Γράφημα 5: Ζημιές Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.

Επίσης, ένας επιπλέον λόγος για την αποσυμφόρηση των γεγονότων που αφορούσαν τις φθορές μέσα στο γήπεδο ήταν και η αλλαγή της διοργανώτριας αρχής του πρωταθλήματος της Α' Εθνικής. Η ΕΠΟ έδειχνε να έχει χάσει την εμπιστοσύνη του φίλαθλου κόσμου με αποκορύφωμα την στιγμή όπου γιουχαρίστηκε από 110.000

Έλληνες φιλάθλους κατά την προσφώνηση του ονόματος του προέδρου της ΕΠΟ, Βασίλη Γκαγκάση, ανάμεσα στους πρωτεργάτες του θριάμβου της κατάκτησης του Euro 2004 στο Καλλιμάρμαρο. Αποδεικνύεται και από το γράφημα ότι όταν ανέλαβε η Superleague είχαμε την περίοδο 2007-08 τις λιγότερες φθορές σε γήπεδα μέσα στην δεκαετία. Παρόμοιο ποσοστό παρατηρούμε κατά την αγωνιστική περίοδο 1996-97.

Επέμβαση Αστυνομίας Εκτός Γηπέδου (Συμβάντα Κατηγορίας 6)

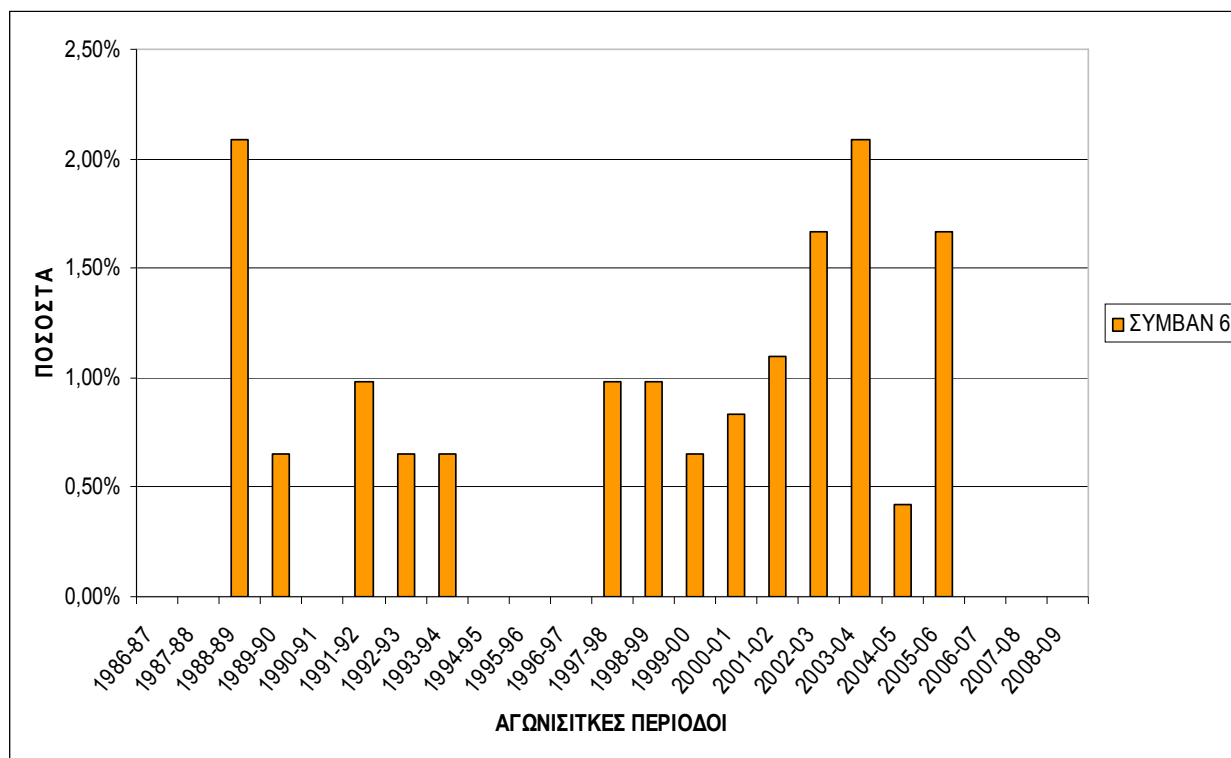
Όλα αυτά τα χρόνια η επέμβαση της αστυνομίας εκτός γηπέδου ήταν πάντα περιορισμένη αν εξαιρέσουμε τις περιόδους 1986-88, 1994-97 και 2006-2009 που είναι μηδενικές θα δούμε ότι στις υπόλοιπες αγωνιστικές περιόδους η αστυνομία επεμβαίνει 2 ή 3 φορές περίπου ετησίως. Αυτό συμβαίνει γιατί ο νομοθέτης τιμωρεί τις ομάδες για τα συμβάντα βίας των οπαδών που γίνονται εντός και πλησίον του γηπέδου. Επομένως, υπάρχει περιορισμένη αναφορά στην επέμβαση της αστυνομίας εκτός γηπέδου. Επίσης, για την περίοδο όπου έχει αναλάβει την διοργάνωση του πρωταθλήματος η Superleague, δηλαδή από το 2006, δεν μπορούμε να ξέρουμε πότε και πόσες φορές έχει επέμβει η αστυνομία εκτός γηπέδου αφού ο αθλητικός δικαστής, όπως παρατηρούμε και στις αποφάσεις, δικάζει με βάση την έκθεση του παρατηρητή και όχι της ΔΕΑΒ ή της αστυνομίας. Επομένως, ο παρατηρητής δεν μπορεί να γνωρίζει τι έχει γίνει εκτός γηπέδου για να το γράψει στην έκθεσή του.

Πίνακας 6: Επέμβαση Αστυνομίας Εκτός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	ΑΠΟΛΥΤΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ
1986-87	0,00%	,00
1987-88	0,00%	,00
1988-89	2,08%	5,00
1989-90	0,65%	2,00
1990-91	0,00%	,00
1991-92	0,98%	3,00
1992-93	0,65%	2,00
1993-94	0,65%	2,00
1994-95	0,00%	,00
1995-96	0,00%	,00
1996-97	0,00%	,00
1997-98	0,98%	3,00
1998-99	0,98%	3,00
1999-00	0,65%	2,00
2000-01	0,83%	2,00
2001-02	1,10%	2,00
2002-03	1,67%	4,00
2003-04	2,08%	5,00
2004-05	0,42%	1,00
2005-06	1,67%	4,00
2006-07	0,00%	,00
2007-08	0,00%	,00
2008-09	0,00%	,00
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	0,64%	1,73

Στις υπόλοιπες αγωνιστικές περιόδους, εξετάζοντας τις αποφάσεις, ο αθλητικός δικαστής, εκτός από τις εκθέσεις της ΔΕΑΒ και της αστυνομίας, δικάζε και από τις βιντεοκασέτες που τραβούσαν τα ιδιωτικά τηλεοπτικά κανάλια. Με αποτέλεσμα να υπάρχει μία πιο σφαιρική άποψη για το τι συνέβαινε εντός και κυρίως εκτός του γηπέδου.

Γράφημα 6: Επέμβαση Αστυνομίας Εκτός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.

Επέμβαση Αστυνομίας Εντός Γηπέδου (Συμβάντα Κατηγορίας 7)

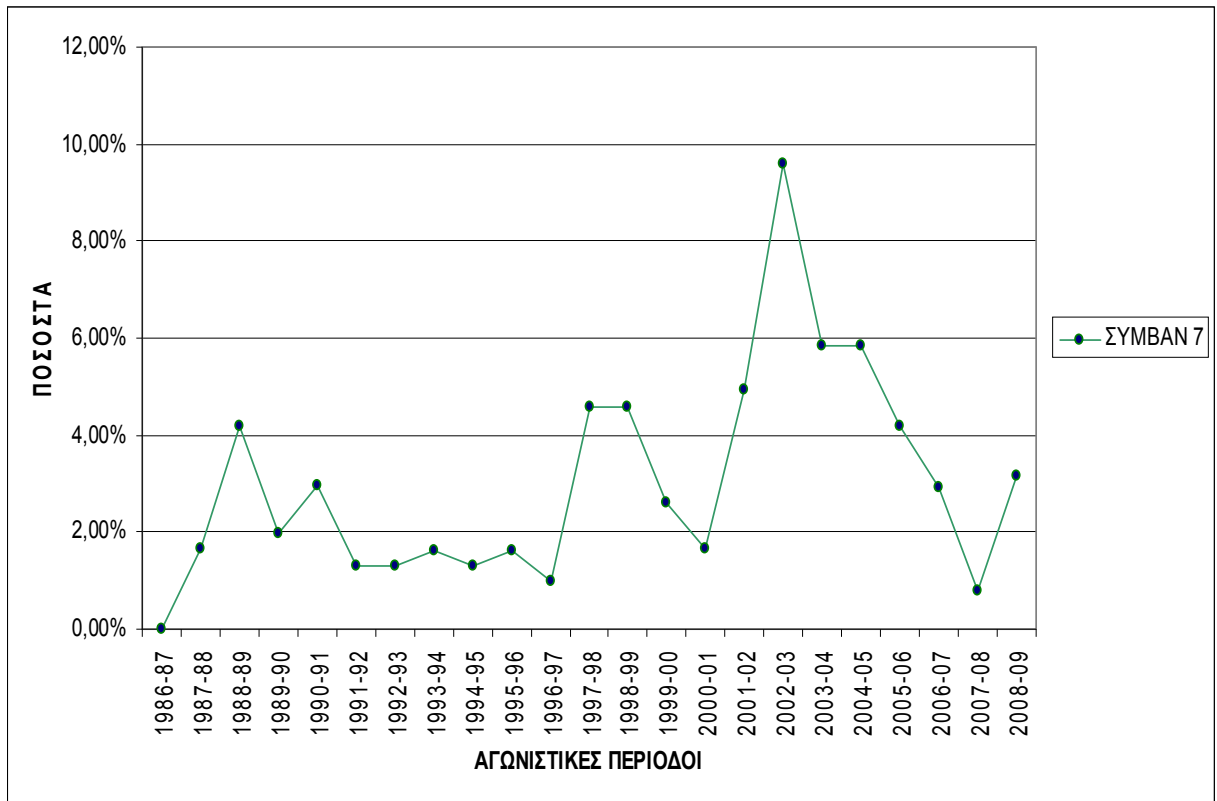
Παρατηρούμε στον πίνακα 7 ότι τις χρονιές 1988-89, 1997-99 και 2001-06 έχουμε τις περισσότερες επεμβάσεις τη αστυνομίας εντός του γηπέδου. Το ίδιο παρατηρούμε στον πίνακα και το γράφημα 6 που αφορά την επέμβαση της αστυνομίας εκτός γηπέδου με μία μικρή διαφορά ότι δεν έχουμε στοιχεία για τις χρονιές 2006-09 όπως αναφέραμε παραπάνω. Όπως είδαμε και στους υπόλοιπους πίνακες τα ποσοστά των επεισοδίων είναι σε υψηλά επίπεδα τις ίδιες αγωνιστικές περιόδους.

Πίνακας 7: Επέμβαση Αστυνομίας Εντός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	ΑΠΟΛΥΤΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ
1986-87	0,00%	,00
1987-88	1,67%	4,00
1988-89	4,17%	10,00
1989-90	1,96%	6,00
1990-91	2,94%	9,00
1991-92	1,31%	4,00
1992-93	1,31%	4,00
1993-94	1,63%	5,00
1994-95	1,31%	4,00
1995-96	1,63%	5,00
1996-97	0,98%	3,00
1997-98	4,58%	14,00
1998-99	4,58%	14,00
1999-00	2,61%	8,00
2000-01	1,67%	4,00
2001-02	4,95%	9,00
2002-03	9,58%	23,00
2003-04	5,83%	14,00
2004-05	5,83%	14,00
2005-06	4,17%	10,00
2006-07	2,92%	7,00
2007-08	0,79%	2,00
2008-09	3,17%	8,00
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	2,91%	7,86

Τέλος, με διοργανώτρια την Superleague από το 2006 υπάρχει μείωση των ποσοστών.

Γράφημα 7: Επέμβαση Αστυνομίας Εντός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.

Βίαια Επεισόδια Εκτός Γηπέδων (Συμβάντα Κατηγορίας 8)

Τα συμβάντα κατηγορίας 8 περιγράφουν τα βίαια επεισόδια που γίνονται περιβάλλοντα χώρο του γηπέδου, πριν ή μετά το αγώνα και όχι σε κάποια μακρινά σημεία που μπορεί να γίνουν συμπλοκές μεταξύ φανατικών οπαδών. Όπως θα δούμε και στον πίνακα 8, την χρονική περίοδο από το 2006 έως το 2009 δεν έχουν καταγραφεί επεισόδια εκτός γηπέδου στις αποφάσεις του αθλητικού δικαστή για το λόγο που αναφέραμε και στο υποκεφάλαιο «Επέμβαση αστυνομίας εκτός γηπέδου». Ο πίνακας 8 σε σύγκριση με όλους τους προηγούμενους πίνακες περιλαμβάνει και τα ποσοστά των συμβάντων κατηγορίας 6 (επέμβαση αστυνομίας εκτός γηπέδου) έτσι ώστε να μπορούμε να κάνουμε μια ουσιαστική σύγκριση αφού και τα δύο γεγονότα συνδέονται μεταξύ τους. Επίσης, για να έχουμε καλύτερη απεικόνιση των γεγονότων το γράφημα 8 θα περιλαμβάνει και την καμπύλη του γραφήματος 6.

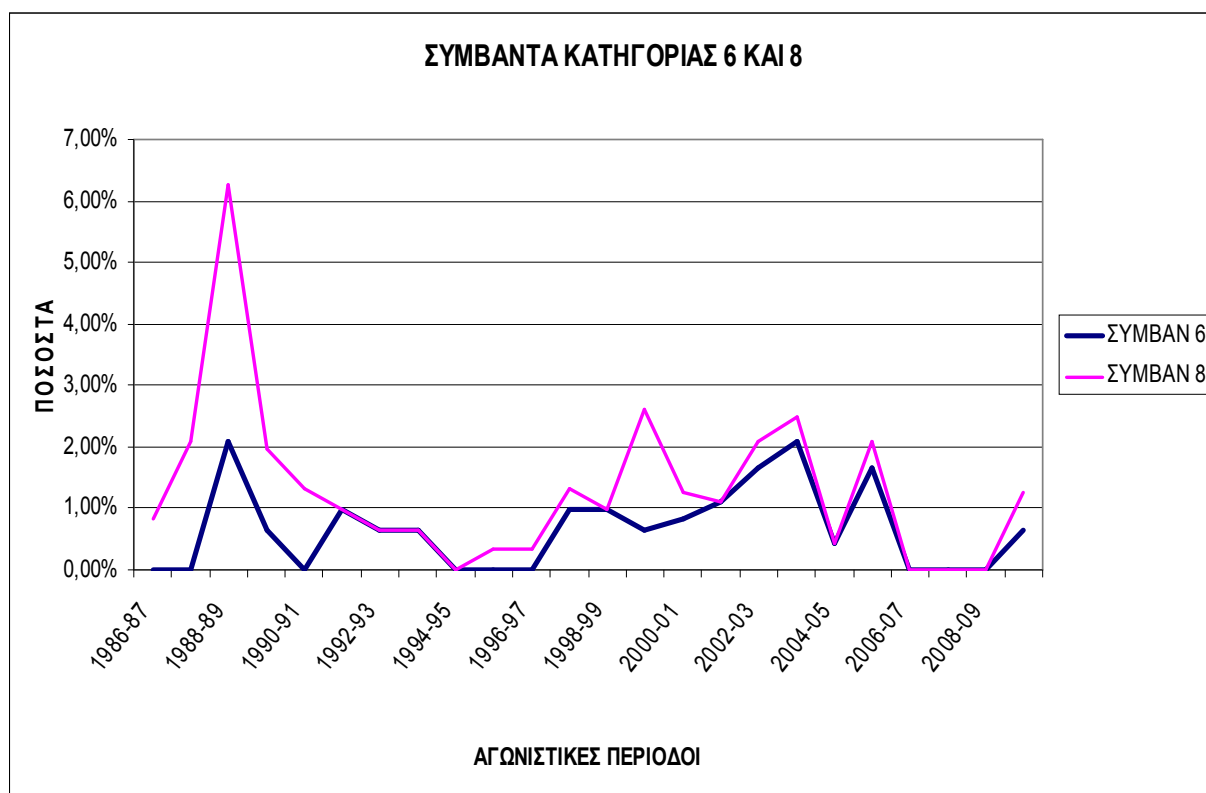
Πίνακας 8: Επέμβαση της Αστυνομίας και Βίαια Επεισόδια Εκτός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΣΥΜΒΑΝ 6	ΣΥΜΒΑΝ 8
1986-87	0,00%	0,83%
1987-88	0,00%	2,08%
1988-89	2,08%	6,25%
1989-90	0,65%	1,96%
1990-91	0,00%	1,31%
1991-92	0,98%	0,98%
1992-93	0,65%	0,65%
1993-94	0,65%	0,65%
1994-95	0,00%	0,00%
1995-96	0,00%	0,33%
1996-97	0,00%	0,33%
1997-98	0,98%	1,31%
1998-99	0,98%	0,98%
1999-00	0,65%	2,61%
2000-01	0,83%	1,25%
2001-02	1,10%	1,10%
2002-03	1,67%	2,08%
2003-04	2,08%	2,50%
2004-05	0,42%	0,42%
2005-06	1,67%	2,08%
2006-07	0,00%	0,00%
2007-08	0,00%	0,00%
2008-09	0,00%	0,00%
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	0,64%	1,26%

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα 8, τα συμβάντα βίαιων επεισοδίων είναι περισσότερα ή ίσα από την επέμβαση της αστυνομίας. Αν εξαιρέσουμε τις αγωνιστικές περιόδους 1991-95, 1998-99, 2001-02 και 2004-05 όπου οι τιμές είναι ίσες όλες τις υπόλοιπες χρονιές τα βίαια επεισόδια ξεπερνούν την επέμβαση της αστυνομίας και αυτό είναι λογικό γιατί η αστυνομία δεν μπορεί να προβλέπει πάντα την έκβαση των αγώνων.

Επίσης, παρατηρούμε ότι όταν τα βίαια επεισόδια εκτός γηπέδου σε μία αγωνιστική περίοδο κυμαίνονται σε υψηλά επίπεδα θα κυμαίνονται και οι επεμβάσεις της αστυνομίας, όπου πάλι μοιάζει απολύτως λογικό. Η μόνη ανωμαλία που υπάρχει στον πίνακα, αυτό θα το δούμε καλύτερα στο γράφημα 8, είναι την χρονιά 1987-88 όπου συμβάντα της κατηγορίας 8 είναι σε μεγάλο αριθμό και από την άλλη δεν υπάρχει ούτε μία επέμβαση της αστυνομίας. Όπως βλέπουμε παρακάτω στο γράφημα οι καμπύλες των συμβάντων ακολουθεί η μία την άλλη και σε αρκετά σημεία τέμνονται μεταξύ τους.

Γράφημα 8: Σύγκριση Επέμβασης της Αστυνομίας και Βίαιων Επεισοδίων Εκτός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.

Βία Επεισόδια Εντός Γηπέδων (Συμβάντα Κατηγορίας 9)

Όπως παραπάνω, θα συγκρίνουμε τα ποσοστά των επεισοδίων που γίνονται μέσα στο γήπεδο (συμβάντα κατηγορίας 9) με την επέμβαση της αστυνομίας (συμβάντα κατηγορίας 7). Ακόμα, αντιπαραβάλλουμε τις δύο καμπύλες για να μπορέσουμε να δούμε καλύτερα τις διαφορές κι ομοιότητες μεταξύ των δύο κατηγοριών.

Την πρώτη χρονιά, όπως βλέπουμε παρακάτω στον πίνακα 9, δεν έχουμε καμία συμπλοκή φιλάθλου με την αστυνομία μέσα στο γήπεδο καθώς όπως είδαμε παραπάνω και στον πίνακα 5 δεν είχαμε και καμία φθορά σε γήπεδο. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο ότι στην αρχή της περιόδου έπεσε νεκρός μέσα στο γήπεδο ένας φιλάθλος Γενικότερα παρατηρούμε μια αύξηση της βίας στις χρονιές 1988-89, 1997-99 και 2001-06 όπως και στα άλλα επεισόδια που είχαμε ανάλυση προηγουμένως.

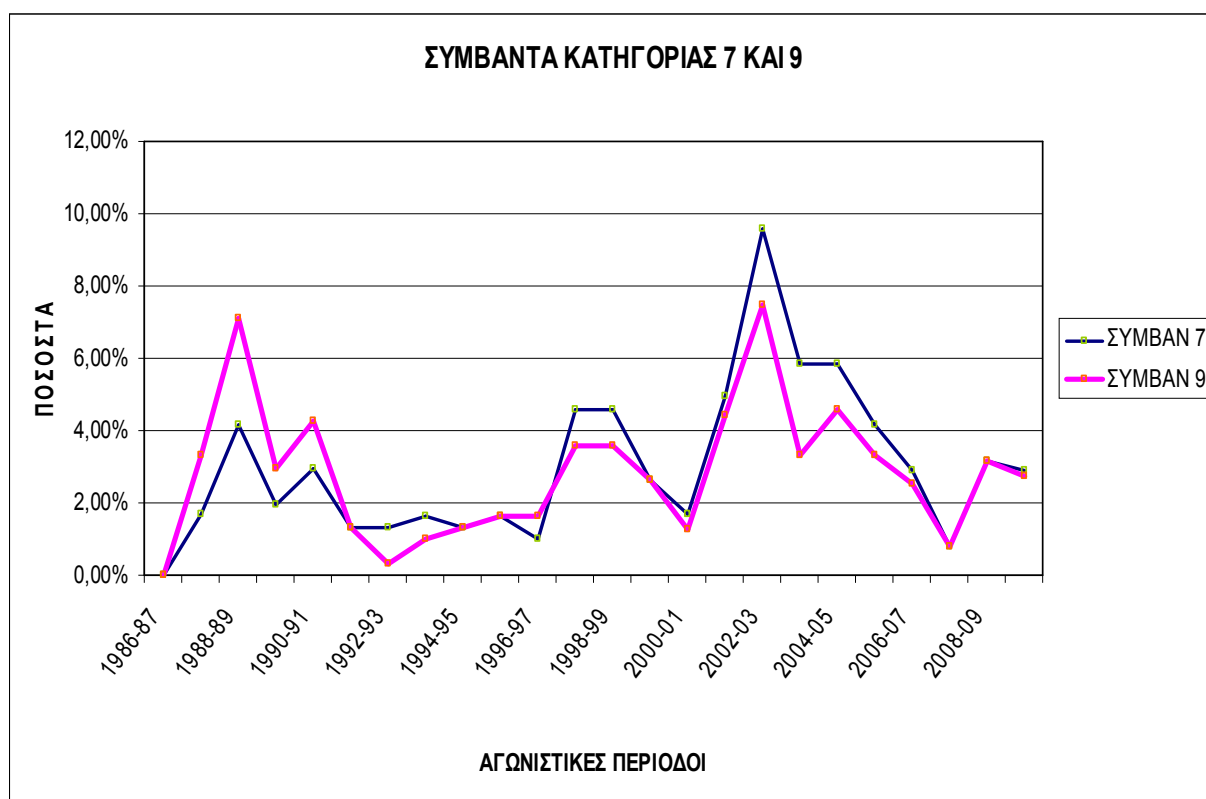
Πίνακας 9: Επέμβαση της Αστυνομίας και Βία Επεισόδια Εντός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΣΥΜΒΑΝ 7	ΣΥΜΒΑΝ 9
1986-87	0,00%	0,00%
1987-88	1,67%	3,33%
1988-89	4,17%	7,08%
1989-90	1,96%	2,94%
1990-91	2,94%	4,25%
1991-92	1,31%	1,31%
1992-93	1,31%	0,33%
1993-94	1,63%	0,98%
1994-95	1,31%	1,31%
1995-96	1,63%	1,63%
1996-97	0,98%	1,63%
1997-98	4,58%	3,59%
1998-99	4,58%	3,59%
1999-00	2,61%	2,61%
2000-01	1,67%	1,25%
2001-02	4,95%	4,40%
2002-03	9,58%	7,50%
2003-04	5,83%	3,33%
2004-05	5,83%	4,58%
2005-06	4,17%	3,33%
2006-07	2,92%	2,50%
2007-08	0,79%	0,79%
2008-09	3,17%	3,17%
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	2,91%	2,75%

Εδώ όμως παρατηρούμε το εξής, ότι στις πέντε πρώτες αγωνιστικές περιόδους από το 1986 έως το 1991 τα βίαια επεισόδια είναι πιο πολλά από την επέμβαση της αστυνομίας, όμως από εκεί και έπειτα η επέμβαση της αστυνομίας είναι μεγαλύτερη ή ίση από τα επεισόδια που έχουν πάρει μέρος στους αγωνιστικούς χώρους. Αυτό συμβαίνει διότι σε κάθε γήπεδο πρέπει, ανάλογα φυσικά και με των αγώνα, επαρκής αστυνομική δύναμη για να αποτρέψει τυχόν επεισόδια. Παρόλα αυτά κάποιες φορές ούτε η αστυνομική δύναμη που υπάρχει δεν αποτρέπει τους χούλιγκανς από το να σπάσουν κυριολεκτικά τα πάντα.

Τα περισσότερα επεισόδια έχουν γίνει την αγωνιστική περίοδο 2002-03 όπου γενικότερα ήταν μία πολύ δύσκολη χρονιά με μεγάλη έξαρση της βίας και με τους οπαδούς του Ολυμπιακού να παίρνουν μέρος στα περισσότερα από αυτά.

Γράφημα 9: Σύγκριση Επέμβασης της Αστυνομίας και Βίαιων Επεισοδίων Εντός Γηπέδου ανά αγωνιστική περίοδο.

Όπως βλέπουμε και στο παραπάνω γράφημα, οι δύο καμπύλες ακολουθούν σχεδόν ακριβώς η μία την άλλη και αρκετές φορές εφάπτονται και τέμνονται μεταξύ τους. Βλέπουμε ακόμα και τις χρονιές 1988-89 και 2002-03 με την μεγαλύτερη έξαρση βίας να ξεχωρίζουν σε μεγάλο βαθμό από τις υπόλοιπες χρονιές. Ακόμα, την χρονιά που διοργάνωσε το πρωτάθλημα η Superleague βλέπουμε να υπάρχει μία

πτωτική τάση του φαινομένου. Συνολικά όμως παρατηρούμε ότι τις δύο πρώτες χρονιές (2006-08) μία πτωτική τάση σε όλα τα συμβάντα βίας με εξαίρεση τα συνθήματα. Ο λόγος είναι ότι οι οπαδοί είχαν μεγάλες προσδοκίες από την νέα διοργανώτρια αρχή και τις έδωσαν μία «περίοδο χάριτος» για να δουν πως θα ανταποκριθεί. Όμως την τελευταία χρονιά υπάρχει μία ξαφνική αύξηση των συμβάντων βίας όπου οι φίλαθλοι δείχνουν την απογοήτευσή τους προς την Superleague με το τραγικό ποσοστό του 55% στα συνθήματα και το 40% στην ρίψη αντικειμένων μέσα στον αγωνιστικό χώρο.

Τραυματισμοί (Συμβάντα Κατηγορίας 10)

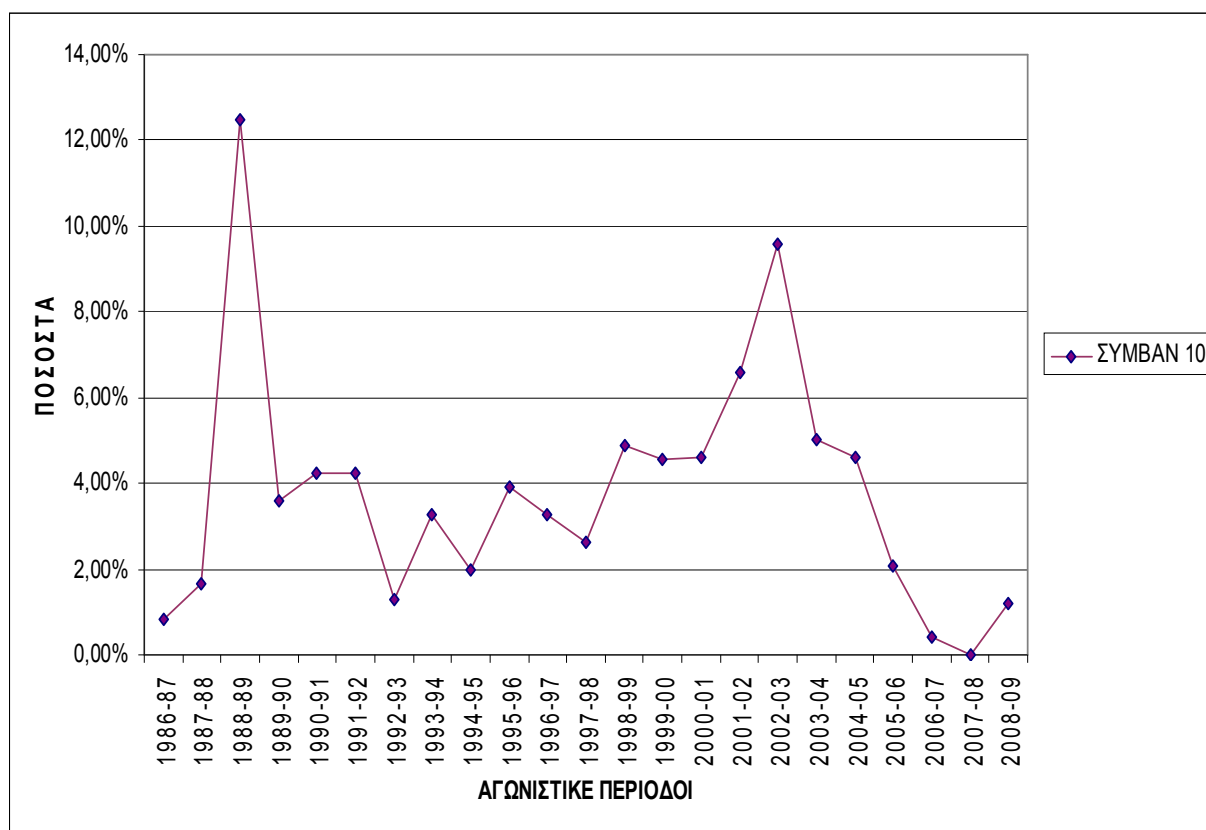
Βλέπουμε στον πίνακα 10 ότι συμβαίνουν κατά μέσο όρο αυτά τα 23 χρόνια 10 τραυματισμοί ανά έτος και οι περισσότεροι τραυματισμοί να συμβαίνουν τις αγωνιστικές περιόδους 1988-89 (12,50%) και 2002-03 (9,58%). Αυτές οι αγωνιστικές είναι και οι χρονιές όπου έχουμε τα περισσότερα βίαια επεισόδια εντός και εκτός του γηπέδου καθώς και τις περισσότερες επεμβάσεις της αστυνομίας. Συγκρίνοντας τα στατιστικά ποσοστά των βίαιων επεισοδίων (πίνακας 9 και 8) με τους τραυματισμούς θα παρατηρήσουμε ότι οι τραυματισμοί έχουν μεγαλύτερα ποσοστά. Αυτό συμβαίνει γιατί οι περισσότεροι τραυματισμοί γίνονται από ρίψεις αντικειμένων στον αγωνιστικό χώρο και τα περισσότερα θύματα είναι οι διαιτητές και ύστερα ακολουθούν οι αστυνομικοί. Δύσκολα κάποιος φίλαθλος τραυματίζεται ή δηλώνει ότι τραυματίζεται μετά από κάθε συμπλοκή.

Πίνακας 10: Τραυματισμοί ανά αγωνιστική περίοδο

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	ΑΠΟΛΥΤΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ
1986-87	0,83%	2,00
1987-88	1,67%	4,00
1988-89	12,50%	30,00
1989-90	3,59%	11,00
1990-91	4,25%	13,00
1991-92	4,25%	13,00
1992-93	1,31%	4,00
1993-94	3,27%	10,00
1994-95	1,96%	6,00
1995-96	3,92%	12,00
1996-97	3,27%	10,00
1997-98	2,61%	8,00
1998-99	4,90%	15,00
1999-00	4,58%	14,00
2000-01	4,58%	11,00
2001-02	6,59%	12,00
2002-03	9,58%	23,00
2003-04	5,00%	12,00
2004-05	4,58%	11,00
2005-06	2,08%	5,00
2006-07	0,42%	1,00
2007-08	0,00%	,00
2008-09	1,19%	3,00
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	3,70%	10,00

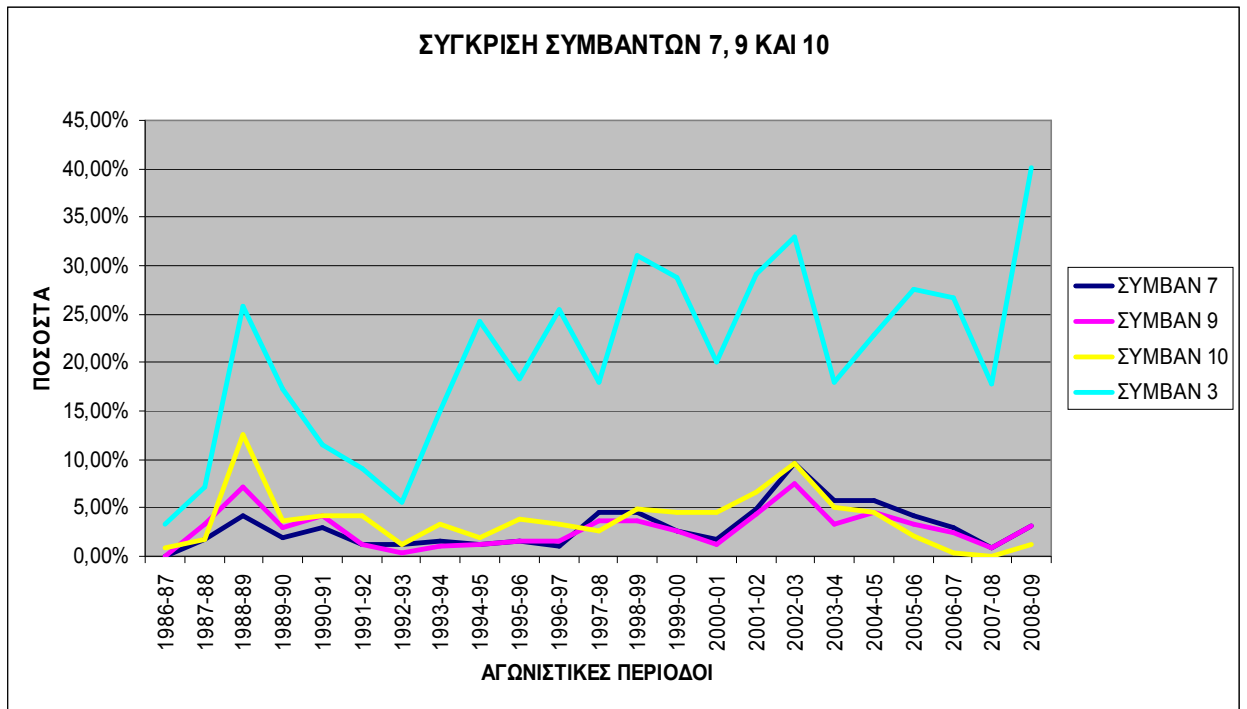
Παρατηρούμε το γράφημα 10, κατά την περίοδο διοργάνωσης του πρωταθλήματος από την Superleague έχουμε τα μικρότερα ποσοστά τραυματισμών ακόμα και από την χρονιά 1986-87 που σημειώνονται τα λιγότερα σε αριθμό συμβάντα βίας σε όλες τις κατηγορίες.

Γράφημα 10: Τραυματισμοί ανά αγωνιστική περίοδο.

Αυτό μπορεί να συμβαίνει και για τον λόγο ότι έχουμε αρκετά λιγότερα βίαια επεισόδια εντός γηπέδου εκείνη την τριετία και είναι μικρότερη η επέμβαση της αστυνομίας. Μπορούμε να το δούμε ξεκάθαρα στο γράφημα 11 όπου έχουμε αντιπαραβάλει τις καμπύλες των συμβάντων 7 (επέμβαση της αστυνομίας εντός γηπέδου), 9 (βίαια επεισόδια εντός γηπέδου), και 10 (τραυματισμοί). Σε αυτό μπορεί συνηγορούν πολλοί παράγοντες και απαιτείται περαιτέρω έρευνα για την ανακάλυψη των αιτιών. Επίσης, μπορούμε να δούμε και τις χρονιές όπου έχουμε έξαρση της βίας έχουμε και αύξηση των τραυματισμών.

Γράφημα 11: Σύγκριση Ποσοστών Συμβάντων Κατηγορίας 7, 9 και 10 ανά αγωνιστική περίοδο.

ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΜΑΔΑΣ ΚΑΙ ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΙΣΜΟΣ

Σε αυτήν την ενότητα, αναλύουμε τα επεισόδια που γίνονται σε αγώνες μεταξύ των μεγάλων ομάδων (ντέρμπι), των μικρών ομάδων και μίας μεγάλης με μία μικρή ομάδα. Επίσης, θα παρουσιάσουμε και θα αναλύσουμε τα επεισόδια που δημιουργούν οι οπαδοί της γηπεδούχου ομάδος και τα επεισόδια που δημιουργούν οι οπαδοί της φιλοξενούμενης ομάδος.

Οι όροι που χρησιμοποιήσαμε στον οριζόντιο άξονα είναι οι εξής:

- i. **BIG TEAM VS BIG TEAM:** Πρόκειται για αγώνες μεταξύ των μεγάλων ομάδων δηλαδή τα ντέρμπι. Μεγάλες ομάδες στο δείγμα μας θεωρούμε τον Ολυμπιακό, Παναθηναϊκό, ΑΕΚ, ΠΑΟΚ και Άρη. Η επιλογή αυτών των ομάδων έγινε με βάση την ποδοσφαιρική τους ιστορία, τον πληθυσμό των φιλάθλων τους και την οικονομική τους ευρωστία.
- ii. **SMALL TEAM VS SMALL TEAM:** Εννοούμε τους αγώνες που γίνονται μεταξύ των μικρών ομάδων του πρωταθλήματος και σαν μικρές ομάδες εννοούμε όλες τις υπόλοιπες ομάδες εκτός από αυτές που αναφέραμε παραπάνω ως μεγάλες.
- iii. **ONE BIG VS ONE SMALL:** Εννοούμε τους αγώνες που γίνονται μεταξύ μίας μεγάλης με μία μικρή ομάδα.

Ενώ στον κάθετο άξονα είναι η κατηγοριοποίηση των συμβάντων βίας από το 1 έως το 10 που χρησιμοποιήσαμε για την ανάλυση των πινάκων του παραπάνω κεφαλαίου, δηλαδή:

- i. SP1: Ύβρεις (προς όλους), συνθήματα (περιλαμβάνονται και αντεθνικά και ρατσιστικά συνθήματα), πανό
- ii. SP2: Άναμμα βεγγαλικών, πυρσών, καπνογόνων και φωτοβολίδων
- iii. SP3: Ρίψη όλων των ανωτέρω συμπεριλαμβανομένων κροτίδων, διάφορων αντικειμένων (καρέκλες, μπουκάλια, πέτρες κ.α.) και χρησιμοποίηση δεικτών λείζερ
- iv. SP4: Εισβολή φιλάθλων στον αγωνιστικό χώρο
- v. SP5: Φθορές γηπέδου από φιλάθλους
- vi. SP6: Επέμβαση της αστυνομίας εκτός γηπέδου
- vii. SP7: Επέμβαση της αστυνομίας εντός γηπέδου
- viii. SP8: Βίαια επεισόδια εκτός γηπέδου
- ix. SP9: Βίαια επεισόδια εντός γηπέδου
- x. SP10: Τραυματισμοί

Πίνακας 11: Ποσοστά Συμβάντων Βίας ανά Κατηγορίες Αγώνων.

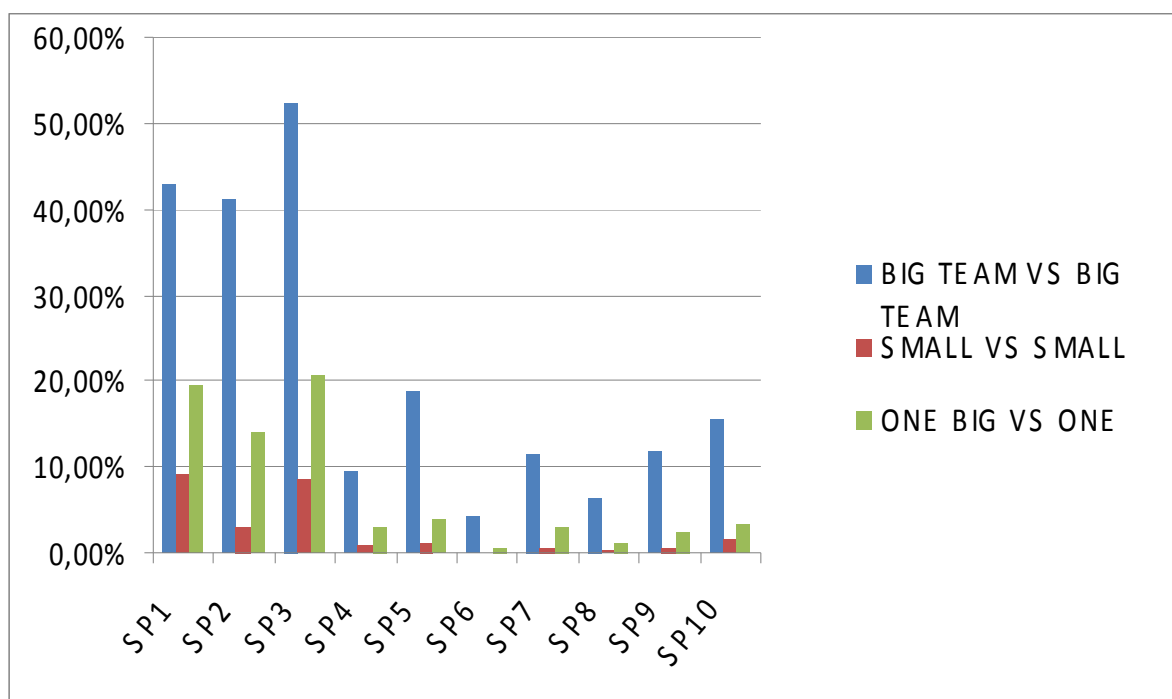
ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΒΙΑΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΓΩΝΩΝ		
	BIG TEAM VS BIG TEAM	SMALL VS SMALL	ONE BIG VS ONE SMALL
SP1	42,92%	9,16%	19,36%
SP2	41,15%	3,08%	13,90%
SP3	52,43%	8,60%	20,58%
SP4	9,29%	1,03%	3,06%
SP5	18,81%	1,09%	3,87%
SP6	4,20%	0,07%	0,52%
SP7	11,73%	0,66%	2,95%
SP8	6,42%	0,17%	1,14%
SP9	11,95%	0,63%	2,43%
SP10	15,49%	1,62%	3,43%

Σύμφωνα με τον πίνακα 11, παρατηρούμε ότι κατά την διάρκεια των αγώνων μεταξύ των μεγάλων ομάδων τα σύμβαντα βίας που συμβαίνουν σε μεγαλύτερο βαθμό είναι οι ρίψεις διάφορων αντικειμένων (συμβάντα κατηγορίας 3) από τους φιλάθλους. Τις ρίψεις των αντικειμένων της συναντάμε σε ποσοστό 52,43%, δηλαδή σε 1 στα 2 ντέρμπι που διεξάχθηκαν αυτά τα 23 χρόνια. Το ίδιο ισχύει και για τα υβριστικά συνθήματα (συμβάντα κατηγορίας 1) και για το άναμμα βεγγαλικών και κροτίδων (συμβάντα κατηγορίας 2). Φανταζόμαστε τι ατμόσφαιρα δημιουργείται από τον συνδυασμό μόνο των παραπάνω τριών συμβάντων όταν γίνεται σε κάθε μεγάλο αγώνα και σε πόσο μεγάλο βαθμό επηρεάζεται η απόδοση των παικτών και προπάντων των διαιτητών που πρέπει να κάνουν σωστά την δουλειά τους και να είναι αντικειμενικοί ανάμεσα στις δύο ομάδες. Πόσο δε μάλλον όταν σε έναν αγώνα κρίνεται ολόκληρο πρωτάθλημα ή κύπελλο.

Παρόλα αυτά σε ένα μεγάλο ποσοστό, περίπου σε 1 στους 5 (18,81%) «μεγάλους» αγώνες, γίνονται καταστροφές στο γήπεδο από τους οπαδούς των ομάδων. Το συγκεκριμένο ποσοστό είναι πολύ μεγάλο σε συνάρτηση με το ποσοστό των τραυματισμών που ανέρχεται στο 15,49% που γίνονται ανά μέσο όρο. Ύστερα με μικρή διαφορά ακολουθούν τα βίαια συμβάντα που συμβαίνουν αρχικά εντός και μετά εκτός του γηπέδου με ποσοστά 11,95% και 11,73% αντίστοιχα. Εδώ θα πρέπει να αναφέρουμε ότι τα ποσοστά εκτός του γηπέδου μπορεί να ήταν και μεγαλύτερα εάν κάποιες περιόδους, όπως φαίνεται και στον πίνακα 6, οι αθλητικοί δικαστές δίκαιζαν όχι μόνο με βάση τις εκθέσεις του παρατηρητή αλλά και με τις εκθέσεις της Δ.Ε.Α.Β. και της Αστυνομίας. Μετά ακολουθούν η είσοδος των φιλάθλων στον

αγωνιστικό χώρο με ποσοστό 9,29%, η παρέμβαση της αστυνομίας εντός και ύστερα εκτός με ποσοστά 6,42% και 4,20% αντίστοιχα. Μια σημαντική παρατήρηση που έχουμε να κάνουμε σε αυτούς τους δύο πίνακες είναι ότι η παρέμβαση της αστυνομίας εντός γηπέδου (6,42%) είναι μικρότερη κατά περίπου 47% σε σύγκριση με τα συμβάντα βίας που γίνονται μέσα στο γήπεδο (11,95%) και επίσης η παρέμβαση της αστυνομίας εκτός γηπέδου (4,20%) είναι μικρότερη κατά 75% σε σύγκριση με τα βίαια επεισόδια που λαμβάνουν μέρος έξω από το γήπεδο (11,73%). Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι όλα αυτά τα χρόνια η αστυνομία έχει αποτύχει στο να προστατέψει τις ομάδες, τους φιλάθλους και τις εγκαταστάσεις από τα ξεσπάσματα βίας των χούλιγκανς εντός και εκτός των γηπέδων.

Γράφημα 12: Ποσοστά επεισοδίων ανά κατηγορίες αγώνων.

Στους αγώνες μεταξύ των μικρών ομάδων τα συμβάντα που κυριαρχούν είναι τα συνθήματα σε ποσοστό 9,16% και οι ρίψεις αντικειμένων σε ποσοστό 8,60% και ύστερα ακολουθούν όλα τα υπόλοιπα σε πολλή μικρά ποσοστά που δεν δημιουργούν ανησυχία. Όταν όμως οι μεγάλες ομάδες παίζουν με τις μικρές παρατηρούμε μία έξαρση της βίας όπου οδηγεί και τους οπαδούς των μικρών ομάδων στο να παραφέρονται σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από ότι σε μεταξύ τους αγώνες. Το μεγαλύτερο ποσοστό το έχει πάλι η ρίψη αντικειμένων στον αγωνιστικό χώρο (20,58%) και ύστερα ακολουθούν τα συνθήματα (19,36%) με μικρή διαφορά όπου

είναι περίπου 1 στους 5 αγώνες. Από εκεί και έπειτα όλα τα ποσοστά των υπόλοιπων συμβάντων βίας είναι σε πολύ μικρότερη κλίμακα με πρώτο το άναμμα βεγγαλικών (13,90%) και ύστερα να ακολουθούν με μικρή διαφορά οι ζημιές των γηπέδων (3,87%) και οι τραυματισμοί (3,43%).

Εδώ παρατηρούμε ότι στην ουσία το πρόβλημα της βίας στα γήπεδα προέρχεται από τους οπαδούς των πέντε «μεγάλων» ομάδων που όπου και αν παίζουνε πολλαπλασιάζονται τα περιστατικά των επεισοδίων από όταν παίζουν οι μικρές ομάδες μεταξύ τους. Αυτό προκύπτει και από την γραφική απεικόνιση των ποσοστών των πινάκων 11 και 12 στο γράφημα 12 με τίτλο «Ποσοστά επεισοδίων ανά κατηγορίες αγώνων». Βλέπουμε πόσο μικρά είναι τα ποσοστά όταν παίζουν μικρές ομάδες μεταξύ τους και μετά πώς πολλαπλασιάζονται όταν παίζουν οι μεγάλες ομάδες με τις μικρές ή ακόμα χειρότερα όταν παίζεται κάποιο ντέρμπι.

Επεισόδια από οπαδούς των γηπεδούχων και των φιλοξενούμενων

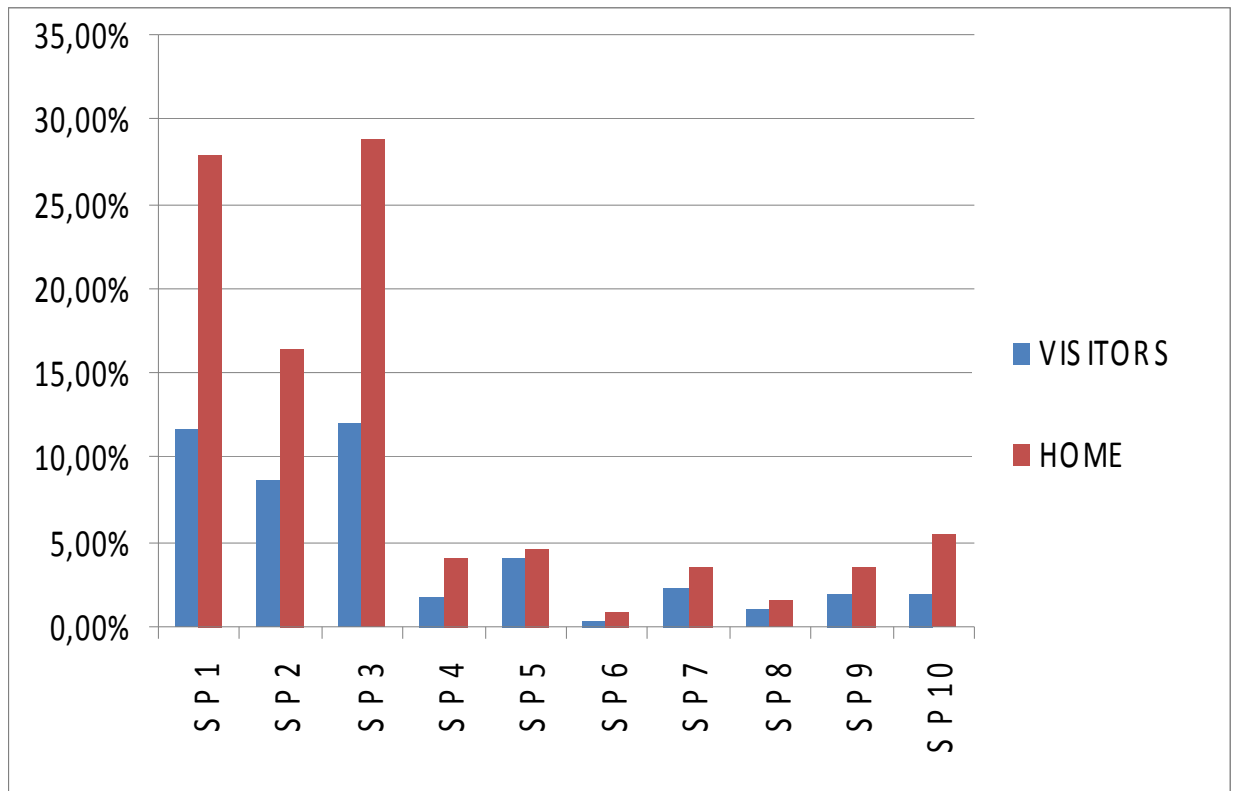
Σε αυτήν την ενότητα θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της έρευνας μας σχετικά με την συμπεριφορά των οπαδών εντός και εκτός έδρας. Θελήσαμε να διερευνήσουμε τη συμπεριφορά των Ελλήνων φιλάθλων στο συγκεκριμένο ζήτημα γιατί στην ξένη βιβλιογραφία καταγράφεται ότι οι οπαδοί δημιουργούν επεισόδια σε μεγαλύτερο βαθμό όταν οι ομάδα τους αγωνίζεται εκτός έδρας και θέλαμε να δούμε αν αυτό ισχύει στην Ελλάδα. Στον πίνακα 12 και στο γράφημα 13 παρουσιάζονται τα ποσοστά και οι απόλυτοι αριθμοί των συμβάντων βίας που προκαλούν οι οπαδοί των γηπεδούχων και φιλοξενούμενων ομάδων.

Πίνακας 12: Ποσοστά και απόλυτοι αριθμοί επεισοδίων των φιλοξενούμενων και των γηπεδούχων οπαδών ανά κατηγορία συμβάντος.

ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΒΙΑΣ	ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΜΕΝΟΙ		ΓΗΠΕΔΟΥΧΟΙ	
	ΑΠΟΛΥΤΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	ΑΠΟΛΥΤΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ
SP1	361	11,62%	869	27,98%
SP2	269	8,66%	511	16,45%
SP3	371	11,94%	895	28,82%
SP4	55	1,77%	126	4,06%
SP5	127	4,09%	142	4,57%
SP6	13	0,42%	27	0,87%
SP7	71	2,29%	110	3,54%
SP8	31	1,00%	47	1,51%
SP9	60	1,93%	111	3,57%
SP10	58	1,87%	172	5,54%

Παρατηρούμε (βλέπε πίνακα 12 και γράφημα 13) ότι οι Έλληνες οπαδοί προκαλούν περισσότερα περιστατικά βίας όταν βρίσκονται εντός έδρας παρά ως φιλοξενούμενοι. Το ίδιο συμπέρασμα προέκυψε όταν ελέγξαμε τα επεισόδια που έγιναν πριν και μετά το 2003 όποτε και απαγορεύτηκαν οι μετακινήσεις φιλάθλων σε αρκετούς αγώνες κάθε έτους. Φαίνεται ότι οι Έλληνες οπαδοί δεν έχουν τον ίδιο σεβασμό προς την έδρα τους και προπάντων στην ομάδα τους όπως οι Ευρωπαίοι οπαδοί.

Γράφημα 13: Ποσοστά επεισοδίων των φιλοξενούμενων και των γηπεδούχων ομάδων ανά κατηγορία συμβάντος

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΑΠΟ ΟΠΑΔΟΥΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΗΣ Α' ΕΘΝΙΚΗΣ

Σε αυτήν την ενότητα θα παρουσιάσουμε τις ομάδες της Α' Εθνικής και ποια επεισόδια δημιουργούν οι οπαδοί τους έτσι όπως τα έχουμε χωρίσει παραπάνω και σε τι ποσοστό. Πάντα μιλάμε για την χρονική περίοδο από το 1986 έως το 2009. Επειδή οι ομάδες της Α' Εθνικής δεν ήταν συνέχεια οι ίδιες, εκτός βέβαια από τις 8 πρώτες που πάντα πρωταγωνιστούσαν, δημιουργήσαμε δύο πίνακες όπου ξεκινάνε από τις ομάδες που έχουν τους περισσότερους αγώνες στο πρωτάθλημα και τελειώνουν στις ομάδες που έχουν τους λιγότερους. Σε αυτούς τους αγώνες έχουν υπολογισθεί και οι αγώνες των play-offs που είχαν θεσπιστεί από το 2007 για την κατάληψη των θέσεων από δύο έως πέντε. Ο πρώτος πίνακας (πίνακας 13) περιλαμβάνει τις πρώτες 21 ομάδες με τους περισσότερους αγώνες στα πρωταθλήματα της Α' Εθνικής και ο δεύτερος (πίνακας 14) τις ομάδες που έχουν αγωνιστεί από ένα έως πέντε πρωταθλήματα ξεκινώντας από την ομάδα με τους περισσότερους αγώνες και καταλήγοντας στην ομάδα με τους λιγότερους.

Οι κατηγορίες των επεισοδίων είναι χωρισμένες όπως και στο υπόλοιπο κεφάλαιο, δηλαδή σε μία κλίμακα δέκα επιπέδων που δημιουργήσαμε για την διευκόλυνση της στατιστικής μας έρευνας που ξεκινάει από το πιο ελαφριά περιστατικά βίας (λεκτική βία) και καταλήγει στα πιο βάρια (τραυματισμός).

Σύμφωνα με τους πίνακες 13 και 14 η ομάδα με τα μεγαλύτερα ποσοστά λεκτικής βίας μέσα στο γήπεδο είναι ο Ατρόμητος σε ποσοστό 23,33%, δηλαδή σε 1 τους 4 αγώνες παρόλο που έχει αγωνισθεί σε τρία πρωταθλήματα. Μετά ακολουθεί ο Ολυμπιακός με 21,51%, ο οποίος σύμφωνα με πολλές έρευνες έχει τους περισσότερους φιλάθλους στην Ελλάδα, και ύστερα ακολουθούν η ΑΕΚ (19%), Αστέρης Τρίπολης (18,33%), ΑΡΗΣ (17,41%), ΠΑΟΚ (17,39%), Παναθηναϊκός (15,09%) και ακολουθούν όλοι υπόλοιποι. Ξεχωρίζει, εκτός από την Κόρινθο που έχει αγωνισθεί σε ένα πρωτάθλημα και οι οπαδοί της δεν έχουν δημιουργήσει κανένα επεισόδιο βίας στην Α' Εθνική, η ομάδα του Αθηναϊκού που παρόλο που έχει αγωνισθεί σε 9 πρωταθλήματα έχει ποσοστά στα συνθήματα 0,75%! Ποσοστό που είναι πολύ μικρό αν το συγκρίνει κανείς με ομάδες όπως ο Πανθηρακικός όπου σε μόνο ένα πρωτάθλημα έχει φτάσει στο 6,67%. Βέβαια όλα αυτά είναι αρχικά σε συνάρτηση με τους φιλάθλους που έχει μία ομάδα και το πόσο δύναται να την ακολουθήσουν παντού όπου και να παίζει.

Πίνακας 13: Ποσοστά επεισοδίων φίλαθλων των ομάδων τις Α' Εθνικής.

ΟΜΑΔΕΣ	ΑΓΩΝΕΣ	SP1	SP2	SP3	SP4	SP5	SP6	SP7	SP8	SP9	SP10
ΑΕΚ	742	19,00%	18,46%	22,24%	1,75%	4,85%	1,08%	3,37%	2,29%	3,37%	3,64%
ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ	742	15,09%	13,48%	16,58%	2,02%	4,31%	0,54%	3,37%	1,48%	2,96%	2,56%
ΠΑΟΚ	742	17,39%	13,75%	18,87%	4,58%	7,01%	1,21%	2,96%	1,89%	2,96%	4,18%
ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ	730	21,51%	17,95%	25,07%	3,70%	5,75%	1,23%	4,79%	2,05%	4,79%	4,52%
ΟΦΗ	730	5,21%	3,29%	9,18%	1,23%	2,19%	0,00%	0,82%	0,00%	0,82%	2,60%
ΗΡΑΚΛΗΣ	700	11,71%	5,71%	8,29%	2,71%	1,86%	0,14%	2,00%	0,14%	1,14%	1,00%
ΑΡΗΣ	672	17,41%	9,97%	16,52%	2,68%	4,76%	0,74%	2,98%	1,19%	2,53%	3,87%
ΠΑΝΙΩΝΙΟΣ	668	10,18%	5,69%	10,33%	2,40%	2,25%	0,15%	1,80%	0,30%	1,50%	1,50%
ΞΑΝΘΗ	640	4,06%	1,41%	4,69%	0,16%	0,16%	0,00%	0,16%	0,00%	0,16%	0,94%
ΙΩΝΙΚΟΣ	512	10,35%	3,71%	9,38%	0,98%	1,37%	0,39%	1,37%	0,39%	1,17%	1,56%
ΛΑΡΙΣΑ	454	13,88%	3,96%	7,71%	2,20%	0,88%	0,22%	0,88%	0,44%	0,66%	1,54%
ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΘΗΝΩΝ	434	3,28%	0,27%	1,91%	0,27%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,37%
ΠΑΝΑΧΑΪΚΗ	388	2,06%	2,32%	6,96%	0,52%	0,52%	0,00%	0,26%	0,00%	1,29%	1,55%
ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΛΑΜ.	312	7,05%	1,60%	2,88%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,64%
ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ	302	0,75%	0,75%	1,49%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
ΕΘΝΙΚΟΣ	294	5,78%	1,36%	3,06%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,34%
ΛΕΒΑΔΕΙΑΚΟΣ	286	6,29%	1,75%	5,59%	0,35%	1,05%	0,00%	0,35%	0,00%	1,05%	1,05%
ΔΟΞΑ ΔΡΑΜΑΣ	264	3,03%	0,00%	2,27%	0,76%	0,00%	0,00%	0,00%	0,76%	0,00%	0,00%
ΠΑΝΗΛΕΙΑΚΟΣ	230	3,91%	0,87%	4,78%	0,00%	0,43%	0,00%	0,00%	0,00%	0,43%	1,74%
ΒΕΡΟΙΑ	192	8,33%	1,56%	8,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,52%
ΑΙΓΑΛΕΩ	176	6,82%	5,11%	8,52%	1,14%	1,70%	0,00%	0,57%	0,00%	0,57%	0,00%

Πίνακας 14: Ποσοστά επεισοδίων φίλαθλων των ομάδων που έχουν αγωνισθεί από 1 έως 5 πρωταθλήματα στην Α' Εθνική.

ΟΜΑΔΕΣ	ΑΓΩΝΕΣ	SP1	SP2	SP3	SP4	SP5	SP6	SP7	SP8	SP9	SP10	
ΕΔΕΣΑΪΚΟΣ	170	1,18%	0,00%	2,94%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	3 TO 5 PERIODS
ΚΑΒΑΛΑ	170	7,06%	4,12%	5,88%	0,59%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,59%	
ΚΑΛΑΜΑΤΑ	166	6,63%	3,01%	6,63%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,20%	0,00%	1,81%	
ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ	162	6,79%	1,85%	6,17%	0,00%	0,62%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,85%	
ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ	162	11,72%	3,13%	8,59%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ	124	1,61%	1,61%	5,65%	0,00%	0,00%	0,00%	1,61%	0,00%	1,61%	1,61%	
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	120	6,67%	5,00%	7,50%	0,83%	0,83%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΑΚΡΑΤΗΤΟΣ	116	0,00%	0,86%	0,86%	0,00%	0,86%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ	90	23,33%	15,56%	16,67%	2,22%	2,22%	0,00%	2,22%	0,00%	2,22%	1,11%	1 TO 3 PERIODS
ΔΙΑΓΟΡΑΣ	90	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,11%	0,00%	0,00%	
ΕΡΓΟΤΕΛΗΣ	90	2,50%	0,00%	1,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΚΟΡΙΝΘΟΣ	68	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΠΙΕΡΙΚΟΣ	68	2,94%	0,00%	8,82%	0,00%	0,00%	0,00%	2,94%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΓΙΑΝΝΙΝΑ	64	4,26%	4,26%	9,57%	1,06%	4,26%	0,00%	1,06%	1,06%	1,06%	1,06%	
ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΒΟΛ.	64	7,45%	0,00%	9,57%	1,06%	0,00%	0,00%	1,06%	1,06%	1,06%	2,13%	
ΑΣΤΕΡΑΣ ΤΡ.	60	18,33%	6,67%	6,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΚΕΡΚΥΡΑ	60	8,33%	0,00%	3,33%	0,00%	1,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΧΑΛΚΗΔΟΝΑ	60	0,00%	1,67%	1,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	34	2,94%	5,88%	11,76%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,94%	
ΝΑΟΥΣΑ	34	5,88%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΠΑΝΕΛΕΥΣ/ΚΟΣ	34	8,82%	2,94%	5,88%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,94%	
ΤΡΙΚΑΛΑ	34	5,88%	0,00%	8,82%	2,94%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ	30	3,33%	3,33%	3,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
ΠΑΝΘΡΑΚΙΚΟΣ	30	6,67%	0,00%	3,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	

Στο άναμμα φωτοβολίδων και βεγγαλικών, την πρωτοκαθεδρία κρατούν οι οπαδοί της Α.Ε.Κ. με ποσοστό 18,46% και ύστερα με μικρή διαφορά ακολουθούν του Ολυμπιακού με ποσοστό 17,95%. Αρκετά μεγάλο ποσοστό για ομάδα που έχει αγωνισθεί μόλις σε τρία πρωταθλήματα έχει πάλι η ομάδα του Ατρομήτου που φτάνει το 15,56%, ποσοστό μεγαλύτερο των μεγάλων ομάδων του πρωταθλήματος όπως είναι ο Π.Α.Ο.Κ. (13,75%), Παναθηναϊκός (13,48%) και Άρης (9,97%). Αυτό οφείλεται στο ότι η ομάδα του Ατρομήτου προέρχεται από το Περιστερί (δυτικά προάστια) τον δεύτερο μεγαλύτερο δήμο του Νομού Αττικής και είναι η αγαπημένη ομάδα του Δήμου Περιστερίου με τους περισσότερους φιλάθλους. Εκτός από τα συνθήματα και το άναμμα το φωτοβολίδων θα δούμε και στις πιο σοβαρές κατηγορίες βίας να πρωταγωνιστούν οι οπαδοί του Ατρομήτου με τις ενέργειές τους. Πολλές ομάδες, όπως ο Διαγόρας, Εργοτέλης, Κόρινθος, Πιερικός και άλλοι, που έχουν αγωνιστεί μόνο σε τρία πρωταθλήματα έχουν μηδενικά ποσοστά σε αυτήν την κατηγορία επεισοδίων.

Στην ρίψη αντικειμένων πρωταθλητές ανακηρύσσονται οι οπαδοί του Ολυμπιακού σε ποσοστό 25,07%, δηλαδή σε ένα στους τέσσερις αγώνες μέσα σε 23 πρωταθλήματα και τα ποσοστά θα ήταν πολύ πιο μεγάλα αν μετρούσαμε τις πέντε τελευταίες χρονιές. Αυτό βέβαια ισχύει γενικότερα για όλες τις ομάδες τις έρευνας που αγωνίζονταν στην Α' Εθνική αυτής της περιόδου. Μετά ακολουθούν σε διψήφια ποσοστά η Α.Ε.Κ. με 22,24%, ο Π.Α.Ο.Κ. με 18,87%, ο Παναθηναϊκός με 16,58% και με μικρή διαφορά ακολουθούν ο Ατρόμητος με 16,67% και ο Άρης με 16,52%. Ασυνήθιστα μεγάλο ποσοστό σε αυτήν την κατηγορία επεισοδίων έχει και η ομάδα τις Καστοριάς με 11,76% η οποία έχει αγωνισθεί μόλις σε 34 αγώνες. Αξιόλογο αναφοράς είναι το γεγονός ότι οι ομάδες με μηδενικό ποσοστό είναι μόλις τρεις, δηλαδή ο Διαγόρας, η Κόρινθος και η Νάουσα όπου ανήκουν στις ομάδες που έχουν αγωνισθεί μέχρι τρία πρωταθλήματα. Ακόμα, πολύ μικρό ποσοστό για ομάδα που έχει αγωνιστεί σε 9 πρωταθλήματα Α' Εθνικής είναι η ομάδα του Αθηναϊκού μόλις με 1,49% όπου γενικότερα έχει τα μικρότερα ποσοστά για την ιστορικότητά της.

Όταν πρόκειται για τις εισβολές φιλάθλων στον αγωνιστικό χώρο την πρώτη θέση κατέχουν οι χούλιγκανς του Π.Α.Ο.Κ. με ποσοστό 4,58% και έπειτα ακολουθούν οι οπαδοί του Ολυμπιακού με ποσοστό 3,70%. Την τρίτη θέση, προς έκπληξη όλων, έχουν οι οπαδοί των Τρικάλων με ποσοστό 2,94% αλλά φυσικά έχει αγωνισθεί μόλις σε ένα πρωτάθλημα άρα η τρίτη θέση είναι πλασματική σε αυτήν την περίπτωση. Έπονται, οι οπαδοί του Ηρακλή με ποσοστό 2,71% και ακολουθούν με

διαφορά μόλις λίγα χιλιοστά οι οπαδοί του Άρη με 2,68% και Πανωνίου με 2,40%. Σημαντικά μεγάλα ποσοστά έχουν οι οπαδοί της Λάρισας με 2,20% και του Ατρομήτου με 2,22%. Ο Παναθηναϊκός και η Α.Ε.Κ. βρίσκονται σε μέτρια επίπεδα σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ομάδες που προηγούνται δηλαδή στο 2,02% ο πρώτος και στο 1,75% ο δεύτερος. Πρέπει να αναφέρουμε ότι στις αποφάσεις δεν δικάζονται οι ομάδες για την είσοδο των φιλάθλων στον αγωνιστικό χώρο μετά το σφύριγμα του διαιτητή όπου αρκετές φορές μπαίνουν για να πανηγυρίσουν μία νίκη ή μια ενδεχόμενη πρόκριση ή τίτλο αλλά όταν εισέρχονται παρανόμως για να διακόψουν τον αγώνα.

Μετά ακολουθούν οι πιο βίαιες κατηγορίες συμβάντων όπου τα πράγματα αρχίζουν και σοβαρεύουν. Στην κατηγορία συμβάντων 5 που αφορούν τις ζημιές που κάνουν οι οπαδοί μέσα στα γήπεδα την πρώτη θέση για δεύτερη συνεχόμενη φορά έχουν οι οπαδοί του Π.Α.Ο.Κ. με ποσοστό 7,01%, μετά ακολουθούν οι οπαδοί του Ολυμπιακού με ποσοστό 5,75%, της Α.Ε.Κ. με ποσοστό 4,85% και του Άρη με ποσοστό 4,76%. Ύστερά από όλες τις μεγάλες ομάδες ακολουθούν οι οπαδοί του Παναθηναϊκού με ποσοστό 4,31%. Σημαντικά μεγάλο ποσοστό έχει η ομάδα των Γιαννίνων για τα μόλις δύο πρωταθλήματα που έχει αγωνισθεί και ανέρχεται στο 4,26%. Μετά από τους πίνακες 13 και 14 ακολουθούν όλες οι υπόλοιπες ομάδες χωρίς ιδιαίτερες εκπλήξεις.

Επίσης, παρατηρούμε ότι όσο σοβαρεύουν τα πράγματα τόσο περισσότερα μηδενικά ποσοστά βλέπουμε από τις μικρές ομάδες του πρωταθλήματος. Για του λόγου το αληθές, τα ποσοστά κατηγορίας των συμβάντων 6 δηλαδή για την επέμβαση της αστυνομίας εκτός του γηπέδου ξεκινάνε να είναι μηδέν από των Απόλλων Αθηνών και έπειτα. Αυτό σημαίνει προς το πραγματικό πρόβλημα ξεκινάει από τους οπαδούς των ομάδων του Ολυμπιακού που έχει ποσοστά 1,23%, του Π.Α.Ο.Κ. που ακολουθούν με 1,21%, της Α.Ε.Κ. με ποσοστά που αγγίζουν το 1,08% και γενικότερα όλων των μεγάλων ομάδων που μπορούν να μαζέψουν ένα σημαντικό ποσοστό ατόμων κάτω από την σημαία τους. Τα ποσοστά μετά πολλαπλασιάζονται όταν πρόκειται για την επέμβαση της αστυνομίας εντός του γηπέδου με πρώτους πάλι τους οπαδούς του Ολυμπιακού με 4,79% και μετά να ακολουθούν με το ίδιο ποσοστό 3,37% οι οπαδοί της Α.Ε.Κ. και του Παναθηναϊκού. Σημαντικά μεγάλα ποσοστά σε σχέση με το μέγεθος τους και τα πρωταθλήματα που έχουν αγωνισθεί έχουν ο Πιερικός με 2,94% και ο Ατρόμητος με 2,22%. Μετά από τους πρώτους με υψηλά ποσοστά ακολουθούν οι οπαδοί του Άρη με ποσοστό 2,98% και ακολουθούν με

ελάχιστη διαφορά οι οπαδοί του Π.Α.Ο.Κ. με ποσοστό 2,96%. Από εκεί και έπειτα ακολουθούν όλες οι μεγάλες ομάδες που αγωνίζονται πολλά χρόνια στο πρωτάθλημα και έχουν από πίσω τους πολλούς οπαδούς για να τους στηρίξουν.

Μετά πάμε στα βίαια επεισόδια εκτός γηπέδου όπου εδώ την πρωτιά την έχουν οι οπαδοί της Α.Ε.Κ. με ποσοστό 2,29% και μετά ακολουθούν οι οπαδοί του Ολυμπιακού με 2,05% και του Π.Α.Ο.Κ. με 1,89%. Στην τέταρτη θέση έρχονται οι οπαδοί του Παναθηναϊκού με 1,48% και στην πέμπτη οι οπαδοί του Άρη με 1,19%. Σε γενικές γραμμές σε αυτήν την κατηγορία έχουν ποσοστά όλες αυτές οι ομάδες που συμμετέχουν πολλά χρόνια στα πρωταθλήματα της Α' Εθνικής και τους υποστηρίζουν πολλοί φίλαθλοι. Παρόλα αυτά πολλοί υψηλά ποσοστά σε σχέση πάντα με το μέγεθος τους και τα πρωταθλήματα που έχουν αγωνιστεί παρουσιάζουν οι οπαδοί της Καλαμάτας με ποσοστό 1,20%, του Διαγόρα Ρόδου με 1,11%, των Γιαννίνων και του Ολυμπιακού Βόλου με 1,06%. Από εκεί και έπειτα όλες οι μικρές ομάδες παρουσιάζουν μηδενικά ποσοστά σε αυτήν την κατηγορία.

Για τα βίαια επεισόδια εντός του γηπέδου τα ποσοστά είναι μεγαλύτερα με την πρώτη θέση εδώ να έχουν οι οπαδοί του Ολυμπιακού με 4,79% και την δεύτερη οι οπαδοί της Α.Ε.Κ. με ποσοστό 3,37%. Στην τρίτη θέση έχουμε ισοβαθμία μεταξύ Παναθηναϊκού και Π.Α.Ο.Κ. να έχουν 2,96% και μετά να ακολουθεί η ομάδα του Άρη με ποσοστό 2,53%. Από εκεί και έπειτα οι ομάδες όπως ο Ηρακλής (1,14%), ο Πανιώνιος (1,50%), ο Ο.Φ.Η. (0,82%), ο Ιωνικός (1,17%) που αγωνίζονται πολλά χρόνια στο πρωτάθλημα και έχουν πολλούς οπαδούς λογικό είναι να έχουν και αυτοί μερίδιο σε αυτήν την κατηγορία. Πολύ μεγάλα ποσοστά έχει για άλλη μία φορά οι αγαπημένοι ομάδα του Περιστερίου ο Ατρόμητος με 2,22% και τα Γιάννινα με τον Ολυμπιακό Βόλου σε ποσοστό 1,06%. Επίσης, βλέπουμε και των Εθνικό Ασκήρ να έχει υψηλά ποσοστά στο 1,61% για τα τέσσερα πρωταθλήματα που έχει αγωνισθεί.

Αν συγκρίνουμε τα ποσοστά των βίαιων επεισοδίων με τα ποσοστά που αφορούν την επέμβαση της αστυνομίας εντός γηπέδου θα δούμε ότι σε πολλές ομάδες είναι ίδια όπως στην Α.Ε.Κ., στον Π.Α.Ο.Κ., στον Ολυμπιακό, στον Ο.Φ.Η., στον Εθνικό Ασκήρ και σε άλλες ομάδες όπως μπορούμε να δούμε στους πίνακες 13 και 14. Αυτό σημαίνει ότι η επέμβαση της αστυνομίας δεν απέτρεψε τους οπαδούς από το να έρθουν στα χέρια και να τα σπάσουν όλα μέσα στο γήπεδο.

Τέλος, είναι τα ποσοστά που αφορούν τους τραυματισμούς που γίνονται εντός και εκτός γηπέδου με πρώτο τον Ολυμπιακό σε ποσοστό 4,52% και μετά να ακολουθεί ο Π.Α.Ο.Κ. με 4,18%. Στην τρίτη θέση ακολουθεί ο Άρης με 3,87% και

έπεται η Α.Ε.Κ. με 3,64%. Όπως θα παρατηρήσουμε από τους πίνακες 13 και 14 υπάρχουν ομάδες με μηδενικά ποσοστά στις κατηγορίες των βίαιων επεισοδίων εντός και εκτός γηπέδου αλλά παρόλα αυτά έχουν τραυματισμούς ή θα δούμε ότι τα ποσοστά των τραυματισμών είναι μεγαλύτερα από αυτά των βίαιων επεισοδίων. Αυτό οφείλεται σε ένα μεγάλο βαθμό στην ρίψη αντικειμένων από τους φιλάθλους που αρκετές φορές τραυματίζουν κάποιον διαιτητή ή προπονητή ή ποδοσφαιριστή ή παράγοντα ή ακόμα και αστυνομικούς. Για την ακρίβεια το μεγαλύτερο μέρος του ποσοστού των τραυματισμών οφείλεται στην ρίψη αντικειμένων και όχι στα βίαια επεισόδια που γίνονται εντός και εκτός του γηπέδου.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΟΙΝΕΣ

Στους παρακάτω πίνακες (πίνακας 15, 16 και 17) αναλύονται οι οικονομικές ποινές ανά ομάδα και ανά έτος. Συγκεκριμένα, στον πίνακα 15 αναλύονται αρχικά στην δεύτερη στήλη οι συνολικές χρηματικές ποινές των ομάδων ανά έτος, στην τρίτη στήλη αναγράφεται ο συνολικός αριθμός των αγώνων των ομάδων της Α' Εθνικής ανά έτος και στην τέταρτη στήλη ο μέσος όρος των ποινών ανά έτος. Ενώ, στις στήλες πέντε και έξι περιλαμβάνεται ο αριθμός των αγώνων με ποινές και μέσος όρος ανά προβληματικό αγώνα αντίστοιχα.

Στους πίνακες 16 και 17 αναλύονται τα οικονομικά πρόστιμα ανά ομάδα αλλά επειδή οι ομάδες είναι πάρα πολλές αναγκαστήκαμε να δημιουργήσουμε δύο πίνακες. Στην δεύτερη στήλη αναγράφονται οι αγώνες που έχει αγωνισθεί οι κάθε ομάδα στην Α' Εθνική, στην τρίτη στήλη τα συνολικά χρηματικά πρόστιμα ανά ομάδα και στην τέταρτη στήλη ο μέσος όρος των χρηματικών ποινών ανά αγώνα. Πάλι στις στήλες πέντε και έξι αναγράφονται οι αγώνες που τιμωρήθηκε οι κάθε ομάδα κατά την διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου (1986-2009) και μέσος όρος των χρηματικών ποινών ανά αγώνα αντίστοιχα.

Τα χρηματικά ποσά που παρουσιάζονται στους πίνακες έχουν προκύψει από τις δικαστικές αποφάσεις. Αρχικά τα χρηματικά πρόστιμα για την χρονική περίοδο από το 1986 μέχρι το 2002 έχουν μετατραπεί από δραχμές σε Ευρώ και ύστερα έχουν αποπληρωριστεί με την βοήθεια εξίσωσης από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία.

Τα χρήματα από τα πρόστιμα που προκύπτουν πριν το 2006 κατέληγαν στην διοργανώτρια αρχή (η Ε.Π.Α.Ε. εκείνη την περίοδο) όπου τα μοίραζε ισόποσα στις ομάδες. Για παράδειγμα, αν αγωνιζόντουσαν 16 ομάδες στο πρωτάθλημα μοιραζόντουσαν τα χρήματα δια του 16. Για την περίοδο από το 2006 έως το 2009 το 30% των χρημάτων τα έπαιρνε η ΕΠΟ και το 70% η διοργανώτρια αρχή (Superleague) όπου μετά τα μοίραζε ισόποσα στις ομάδες της Α' Εθνικής. Τέλος, για την χρονική περίοδο από το 2009 έως το 2011 το 70% των χρημάτων καταλήγουν στην ΕΠΟ και το υπόλοιπο 30% στην διοργανώτρια αρχή (Superleague) όπου μετά το διανέμει ισόποσα πάλι στις ομάδες τις Α' Εθνικής.

Πίνακας 15: Οικονομικές Ποινές Ομάδων ανά Έτος (Πρόστιμα).

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΠΟΙΝΕΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΓΩΝΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΓΩΝΩΝ ΜΕ ΠΟΙΝΕΣ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΝΑ ΑΓΩΝΑ ΜΕ ΠΟΙΝΕΣ
1986-87	385.342,00 €	240	1.605,59 €	15	25.689,47 €
1987-88	99.485,10 €	240	414,52 €	32	3.108,91 €
1988-89	226.566,60 €	240	944,03 €	67	3.381,59 €
1989-90	102.425,80 €	306	334,72 €	57	1.796,94 €
1990-91	97.920,50 €	306	320,00 €	34	2.880,01 €
1991-92	60.022,40 €	306	196,15 €	30	2.000,75 €
1992-93	51.350,00 €	306	167,81 €	20	2.567,50 €
1993-94	93.093,40 €	306	304,23 €	49	1.899,87 €
1994-95	137.382,40 €	306	448,96 €	81	1.696,08 €
1995-96	234.453,70 €	306	766,19 €	69	3.397,88 €
1996-97	193.235,00 €	306	631,49 €	87	2.221,09 €
1997-98	204.352,80 €	306	667,82 €	57	3.585,14 €
1998-99	885.959,00 €	306	2.895,29 €	87	10.183,44 €
1999-00	590.868,00 €	306	1.930,94 €	89	6.638,97 €
2000-01	313.396,00 €	240	1.305,82 €	41	7.643,80 €
2001-02	278.206,53 €	182	1.528,61 €	42	6.623,97 €
2002-03	480.122,76 €	240	2.000,51 €	56	8.573,62 €
2003-04	299.277,06 €	240	1.246,99 €	39	7.673,77 €
2004-05	1.030.753,64 €	240	4.294,81 €	71	14.517,66 €
2005-06	1.092.360,02 €	240	4.551,50 €	106	10.305,28 €
2006-07	1.537.299,95 €	240	6.405,42 €	83	18.521,69 €
2007-08	375.583,13 €	252	1.490,41 €	81	4.636,83 €
2008-09	1.396.351,66 €	252	5.541,08 €	137	10.192,35 €
ΣΥΝΟΛΟ	10.165.807,44 €	6212	1.636,48 €	1430	7.108,96 €

Πίνακας 16: Οικονομικές Ποινές ανά Ομάδα (Πρόστιμα) μέρος 1^ο.

ΟΜΑΔΕΣ	ΑΓΩΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΣΤΙΜΑ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΝΑ ΑΓΩΝΑ	ΑΓΩΝΕΣ ΠΟΥ ΤΙΜΩΡΗΘΗΚΕ Η ΟΜΑΔΑ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ
ΑΕΚ	742	1.400.398,43 €	1.887,33 €	274	5.110,94 €
ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ	742	1.294.991,93 €	1.745,27 €	242	5.351,21 €
ΠΑΟΚ	742	1.765.006,96 €	2.378,72 €	248	7.116,96 €
ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ	730	1.665.004,40 €	2.280,83 €	298	5.587,26 €
ΟΦΗ	730	402.320,47 €	551,12 €	133	3.024,97 €
ΗΡΑΚΛΗΣ	700	561.409,92 €	802,01 €	192	2.924,01 €
ΑΡΗΣ	672	758.164,68 €	1.128,22 €	211	3.593,20 €
ΠΑΝΙΩΝΙΟΣ	668	498.605,30 €	746,42 €	160	3.116,28 €
ΞΑΝΘΗ	640	116.268,08 €	181,67 €	104	1.117,96 €
ΙΩΝΙΚΟΣ	512	219.288,87 €	428,30 €	123	1.782,84 €
ΛΑΡΙΣΑ	454	394.797,82 €	869,60 €	103	3.832,99 €
ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΘ.	434	35.977,20 €	82,90 €	58	620,30 €
ΠΑΝΑΧΑΪΚΗ	388	94.792,20 €	244,31 €	54	1.755,41 €
ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΛ.	312	64.758,89 €	207,56 €	51	1.269,78 €
ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ	302	2.727,80 €	9,03 €	34	80,23 €
ΕΘΝΙΚΟΣ	294	13.549,00 €	46,09 €	37	366,19 €
ΛΕΒΑΔΕΙΑΚΟΣ	286	59.816,53 €	209,15 €	58	1.031,32 €
ΔΟΞΑ ΔΡΑΜΑΣ	264	7.222,00 €	27,36 €	14	515,86 €
ΠΑΝΗΛΕΙΑΚΟΣ	230	26.266,80 €	114,20 €	36	729,63 €
ΒΕΡΟΙΑ	192	36.807,92 €	191,71 €	28	1.314,57 €
ΑΙΓΑΛΕΩ	176	141.309,61 €	802,90 €	38	3.718,67 €

Πίνακας 17: Οικονομικές Ποινές ανά Ομάδα (Πρόστιμα) μέρος 2^ο.

ΟΜΑΔΕΣ	ΑΓΩΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΣΤΙΜΑ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΝΑ ΑΓΩΝΑ	ΑΓΩΝΕΣ ΠΟΥ ΤΙΜΩΡΗΘΗΚΕ Η ΟΜΑΔΑ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ
ΕΛΕΣΑΪΚΟΣ	170	3.600,80 €	21,18 €	20	180,04 €
ΚΑΒΑΛΑ	170	21.391,50 €	125,83 €	25	855,66 €
ΚΑΛΑΜΑΤΑ	166	27.534,50 €	165,87 €	26	1.059,02 €
ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ	162	49.359,54 €	304,69 €	29	1.702,05 €
ΠΑΝΣΕΡΡΑΪΚΟΣ	162	45.879,11 €	283,20 €	30	1.529,30 €
ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΣΤ.	124	46.903,58 €	378,25 €	18	2.605,75 €
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	120	55.011,25 €	458,43 €	20	2.750,56 €
ΑΚΡΑΤΗΤΟΣ	116	5.144,75 €	44,35 €	12	428,73 €
ΑΤΡΟΜΗΤΟΣ	90	184.401,03 €	2.048,90 €	38	4.852,66 €
ΔΙΑΓΟΡΑΣ	90	2.774,00 €	30,82 €	5	554,80 €
ΕΡΓΟΤΕΛΗΣ	90	9.866,94 €	109,63 €	25	394,68 €
ΚΟΡΙΝΘΟΣ	68	- €	- €	1	- €
ΠΕΡΙΚΟΣ	68	1.841,80 €	27,09 €	4	460,45 €
ΓΙΑΝΝΙΝΑ	64	35.936,21 €	561,50 €	9	3.992,91 €
ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ Β.	64	6.696,80 €	104,64 €	17	393,93 €
ΑΣΤΕΡΑΣ ΤΡ.	60	32.255,82 €	537,60 €	25	1.290,23 €
ΚΕΡΚΥΡΑ	60	18.267,08 €	304,45 €	14	1.304,79 €
ΧΑΛΚΗΔΟΝΑ	60	1.319,38 €	21,99 €	6	219,90 €
ΚΑΣΤΟΡΙΑ	34	9.913,00 €	291,56 €	8	1.239,13 €
ΝΑΟΥΣΑ	34	2.298,60 €	67,61 €	3	766,20 €
ΠΑΝΕΛΕΥΣ/ΚΟΣ	34	19.780,00 €	581,76 €	6	3.296,67 €
ΤΡΙΚΑΛΑ	34	17.040,00 €	501,18 €	4	4.260,00 €
ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ	30	4.743,20 €	158,11 €	7	677,60 €
ΠΑΝΘΡΑΚΙΚΟΣ	30	4.363,74 €	145,46 €	12	363,65 €

VII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο χουλιγκανισμός παρουσιάστηκε ως φαινόμενο στην Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του '80 και μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα εξελίχθηκε ραγδαία σε ανησυχητικό φαινόμενο. Έκτοτε έχει ξεπεράσει το αρχικό του στάδιο προ πολλού, ενώ έχει αφήσει πίσω του και τη φάση της ενηλικίωσης της δεκαετίας του 1990. Έχει ενταχθεί σε μια νέα εποχή και έχει εξελιχθεί στα πρότυπα του Βρετανικού και Ολλανδικού χουλιγκανισμού όπως αυτός εμφανίστηκε τα τελευταία 10 χρόνια, διατηρώντας βέβαια τις ιδιαιτερότητές του, πολλές από τις οποίες οφείλονται στην προχειρότητα και στον ερασιτεχνισμό που χαρακτηρίζει τις Ελληνικές Αρχές στον τρόπο αντιμετώπισής του.

Η βία στα γήπεδα εκτός ότι έχει αναγνωρισθεί σαν ένα πολύ σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα έχει και μεγάλο οικονομικό αντίκτυπο στις ομάδες και γενικότερα στο κράτος. Η πολιτεία και οι διοργανώτριες αρχές για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν το συγκεκριμένο πρόβλημα έχουν δημιουργήσει μία πλειάδα αθλητικών νόμων από το 1974 μέχρι και σήμερα που έχουν σαν σκοπό την καταστολή του φαινομένου μέσω αυστηρών χρηματικών ποινών στις ομάδες. Εντούτοις, η συνεχής νομοθετική δραστηριότητα δεν έχει φέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα και οι εκδηλώσεις βίαιων περιστατικών σε ποδοσφαιρικές συναντήσεις δεν έχουν υποχωρήσει ιδιαίτερα, αντιθέτως η πολυνομία που έχει δημιουργηθεί συντελεί στην ελάφρυνση των ποινών και πολλές φορές στην αδυναμία επιβολής της τάξης από την αθλητική δικαιοσύνη για την πάταξη του χουλιγκανισμού.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι κατά την έρευνά μας διαπιστώσαμε ότι τα βίαια συμβάντα που λαμβάνουν τις περισσότερες φορές στους αθλητικούς χώρους και τείνουν να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του ελληνικού ποδοσφαίρου είναι κυρίως τα υβριστικά συνθήματα, το άναμμα βεγγαλικών και οι ρίψεις αντικειμένων. Σε αυτές τις παραβάσεις υποτροπιάζουν επανειλημμένως οι οπαδοί όλων των ομάδων. Η μόνη αλλαγή που υπάρχει σε κάθε ομάδα είναι η συχνότητα εμφάνισης αυτών των γεγονότων όπου παρατηρούμε ότι είναι σε συνάρτηση με το μέγεθος της ομάδας και τους φιλάθλους που την ακολουθούν.

Επίσης, οι καταστροφές των γηπέδων, η επέμβαση της αστυνομίας και τα βίαια επεισόδια εντός και εκτός του αγωνιστικού χώρου μπορεί να εμφανίζονται σε μικρότερα ποσοστά σε σύγκριση με τις πρώτες κατηγορίες, όμως το ποσοστό 8,21% είναι πολύ υψηλό και δυσφημίζει το ελληνικό ποδόσφαιρο σε μία εποχή που στις

περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες τέτοιου είδους θέματα έχουν σχεδόν επιλυθεί.

Ένα άλλο σημαντικό συμπέρασμα είναι ότι παρόλο που στο εξωτερικό οι οπαδοί των ομάδων δημιουργούν επεισόδια όταν βρίσκονται εκτός της έδρας τους, στην Ελλάδα συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο. Οι Έλληνες φίλαθλοι προτιμούν να καταστρέφουν τα γήπεδα τους και να δημιουργούν προβλήματα όταν η αγαπημένη τους ομάδα παίζει εντός έδρας. Αυτό εικάζουμε ότι οφείλεται εξαιτίας της απαγόρευσης μετακίνησης των φιλάθλων που ισχύει από το 2003. Έτσι, για να δείξουν την απογοήτευσή και την αγανάκτησή οι οπαδοί των ομάδων «σπάνε» τα δικά τους γήπεδα.

Ένα τελευταίο συμπέρασμα που προκύπτει από την έρευνα μας είναι ότι οι χούλιγκανς των πέντε μεγάλων ομάδων, Ολυμπιακού, Παναθηναϊκού, ΑΕΚ, ΠΑΟΚ και Άρη αποδεικνύεται ότι προκαλούν τα περισσότερα περιστατικά χουλιγκανισμού στην Ελλάδα. Αυτό είναι λογικό και αναμενόμενο να συμβαίνει αφού αυτές οι πέντε ομάδες συγκεντρώνουν κάτω από τις σημαίες τους συνολικά το 96% του ελληνικού φίλαθλου πληθυσμού που παρακολουθεί ποδόσφαιρο. Εκεί όμως βρίσκεται και η λύση του προβλήματος, αν αυτές οι ομάδες έδωχαν από τις τάξεις τους εκείνα τα άτομα που δημιουργούν τα προβλήματα πιστεύω πως ο χουλιγκανισμός θα σταματούσε να υφίσταται στην Ελλάδα.

Παρ' όλα αυτά, η έρευνά μας υπόκειται σε κάποιους περιορισμούς. Δεν κατέστη δυνατό να υπολογισθεί η ένταση των επεισοδίων διότι στην υπό εξέταση περίοδο (1986-2009) οι αθλητικοί δικαστές αντικαθίστανται κάθε δύο χρόνια με αποτέλεσμα ο καθένας από αυτούς να συντάσσει τις αποφάσεις και να καταγράφει τα γεγονότα με διαφορετικό τρόπο. Έτσι, συναντάμε αποφάσεις, κυρίως παλαιότερων ετών, όπου αναφέρονται μέσα σε μία παράγραφο περιληπτικά τα συμβάντα που πήραν μέρος μέσα στο γήπεδο και σε άλλες μεταγενέστερες αποφάσεις να αναλύονται ενδελεχώς τα πάντα μέχρι την παραμικρή λεπτομέρεια.

Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε είναι ότι η πηγή μας (δικαστικές αποφάσεις) δεν μας επιτρέπει να έχουμε εικόνα του χουλιγκανισμού εκτός γηπέδου. Οι ομάδες είναι υπόλογες μόνο για περιστατικά εντός και πλησίον του γηπέδου. Επίσης, οι αποφάσεις δεν μπορούν να μας παρέχουν μία πλήρη εικόνα του τι συμβαίνει εντός των γηπέδων διότι δεν καταγράφονται όλα τα περιστατικά στα έγγραφα που έχουν στη διάθεσή τους οι αθλητικοί δικαστές. Η ύπαρξη πολυνομίας στην αθλητική νομοθεσία και η υποκειμενικότητα των δικαστών πρέπει να ληφθεί υπόψη στην εξέταση των δικαστικών αποφάσεων. Τέλος, τα ποσοστά θα ήταν

μεγαλύτερα εάν κάποιες περιόδους οι αθλητικοί δικαστές δικάζαν όχι μόνο με βάση τις εκθέσεις του παρατηρητή αλλά και με τις εκθέσεις της Δ.Ε.Α.Β. και της Αστυνομίας.

Για περαιτέρω συνέχεια της παρούσης έρευνας, ίσως θα άξιζε να ασχοληθεί κάποιος μελλοντικά με το συνολικό οικονομικό κόστος του χουλιγκανισμού που επιβαρύνει όχι μόνο τις Ελληνικές ομάδες αλλά γενικότερα την Πολιτεία όσον αφορά τους πόρους που δαπανώνται για προστασία, δικαιοσύνη, νοσηλεία και πολλούς άλλους παράγοντες. Όπως επίσης θα άξιζε να ασχοληθεί κανείς με το οικονομικό κόστος πάλι του χουλιγκανισμού στις ομάδες των μικρότερων κατηγοριών του ελληνικού ποδοσφαίρου ή και σε άλλα αθλήματα όπως είναι το μπάσκετ, το βόλεϊ, το πόλο.

VII. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Armstrong, G. (1991). Football hooligans. Vol. 39, No.3, Sociological Review.
- Bowlby, J. (2009). The making and breaking of affectional bonds, London: Tavistock.
- Brown, A. (1998). Fanatics! Power, identity & fandom in football. London, Routledge, pp. 89.
- Cantelon, H., & Gruneau, R. (1982). Sport, culture and the modern state. Toronto, University of Toronto Press.
- Compact Oxford English Dictionary. Oxford English Dictionary. Retrieved 2008-10-15.
- Dunning, E. (1986). Spectator violence at football matches: towards a sociological explanation. London, The British Journal of Sociology, Vol. 37, No. 2, pp. 221-244.
- Dunning, E. (1998). Κοινωνικός δεσμός και βία στον αθλητισμό, στο: Elias, N., & Dunning, E. (1999). Αθλητισμός και ελεύθερος χρόνος στην εξέλιξη του πολιτισμού. Αθήνα, Δρομέας, σσ. 289-312.
- Dunning, E., Murphy, P., και Williams, J. (1986a). Spectator violence at Football Matches: Towards a Sociological Explanation. The British Sociological Review, Vol. XXXVII, No 2.
- Dunning, E., Murphy, P., & Williams, J. (1986b). Casuals, Terrace Crews and Fighting Firms: Towards a Sociological Explanation of Football Hooligan Behaviour. D. Riches (Ed.): The Anthropology of Violence. Oxford and N.Y., Basil Blackwell.
- Elias, N., & Dunning, E. (1998). Αθλητισμός και ελεύθερος χρόνος στην εξέλιξη του πολιτισμού. Αθήνα, Εκδόσεις Δρομέας, σελ .291.
- Free, M. (2009). Settling Accounts with Hooligans. Limerick, University of Limerick.
- Frosdick, S., & Marsh, P., (2005). Football Hooliganism. UK, CMC.
- Frosdick, S., & Marsh, P. (2005). Football Hooliganism. UK, Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies.
- Frosdick, S., & Newton, N. (2006). The Nature and Extent of Football Hooliganism in England and Wales. London, Soccer and Society, Vol. 7, No. 4, pp. 403–422.
- Gelles, R. (2004). Through a Sociological lens: Social Structure and family violence. R.J.Gelles & D.R.Loseke, Current Controversies.

- Gentles, R.J., & Cornell, C.P. (2005). *Intimate Violence in Families*. Newbury Park, Sage Pub.
- Gilgun, J.F.(2001). Resilience and the Intergenerational Transmission of Child Sexual Abuse. M.Q. Patton, *Family Sexual Abuse: Frontline Research and Evaluation*. Newbury Park, Sage pub, (pp. 93-105).
- Goode, W. (2001). Force and Violence in the family. *Journal of Marriage and the family*, 33, 624-636.
- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., & Roberts, B. (1998). Policing the crisis: Mugging, the state and law and order. London, Macmillan, pp.251-252.
- Hart, S.D., Dutton, D.G., & Newlove, T. (2003). The prevalence of personality Disorder Among Wife assaulters. *Journal of Personality Disorders*, 7, 328-340. doi: 10.1521/pedi.1993.7.4.329.
- History of football (2003). Retrieved September 16, 2010, from: www.footballnetwork.org/dev/historyoffootball.
- Jones, N. (2009). Football Violence & Top 10 Worst Football Riots. Retrieved on March 5th, 2009 from <http://soccerlens.com/football-violence-worst-football-riots/23093/>.
- Lovie, P., & Lovie, A.D. (1996). Charles Edward Spearman FRS (1863–1945). Notes and Records of the Royal Society of London. London, Royal Society, 50, pp.75– 88.
- Marsh, P. (1990). *The illusion of violence*. London, Dent.
- O' Neil, M. (2010). *Policing football in Scotland, The Forgotten Team*. UK, University of Sheffield.
- Mignon, S.I., Larson, C.J., & Holmes, W.M. (2001). Family abuse: Consequences, theories and Responses. Allyn & Bacon, 2002: Yick A.G. Feminist Theory and Status Inconsistency Theory, *Violence Against Women*, 7, 5, 545-562.
- Moskowitz, T., & Wertheim, J. (2011). *SCORECASTING: The Hidden Influences Behind How Sports Are Played and Games Are Won*. Crown Archetype.
- Pearson, G. (2007). Fig fact-Sheet four: Hooliganism. Football Industry Group, University of Liverpool. Retrieved February 8, 2011, from: www.liv.ac.uk/footballindustry/hooligan.html
- Poulton, E. (2005). Fantasy football hooliganism in popular media. London, Thousand Oaks and New Delhi, UK SAGE Publications, Vol. 29(1), pp. 151–164.

- Professional Football Researchers Association, (no date). A Friendly Kind of Fight: The Origins of Football to 1633, 4-5.
- Robins, D., & Cohen, P. (1978). Knuckle Sandwich: Growing up in the working class city. Harmondsworth, Penguin Books.
- Superleague ΟΠΑΠ. Retrieved March 10, 2010 from: www.superleaguegreece.net.
- Wolfgang, M.E., & Ferracuti, F. (2005). Η υποκοουλτούρα της βίας. Αθήνα, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αυγερινός, Θ. (2007). Κοινωνιολογία του Αθλητισμού. Θεσσαλονίκη, UNIVERSITY STUDIOS PRESS, σελ. 509.
- Γιωτάκου, Κ. (2010). Αθλητισμός και Βία. Αθήνα, Ημερίδα Εκπαιδευτήρια Καίσαρη.
- Εθνικό Παρατηρητήριο για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. (2004). Διδακτικό Υλικό για τα μαθήματα Φύλο και κοινωνική πολιτική και Πολιτικές Ισότητες των Φύλων, Ανάκτηση στις 5-12-2008 από http://www.genderpanteion.gr/gr/didaktiko_pdf/Ekthesi_Paratiririoy_Gia_Tin_Antimetopisi_Tis_Vias_Kata_Twn_Gynaikwn.pdf.
- Δωδεκανησιακό Ποδόσφαιρο. Η πύλη. Κανονισμός Αγώνων Ποδοσφαίρου (2004). Retrieved February 12, 2011, from: www.12soccer.gr/KAP_Details.php?A_ID=29.
- Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία. Retrieved April 02, 2010, from: www.epo.gr.
- Ιωαννίδης, Κ. (2003). Το φαινόμενο της βίας στα γήπεδα. Ερμηνευτικές και νομοθετικές προσεγγίσεις, στο: Κουράκης Ν., (επιμ.), Κουλούρης Ν., (συν.), Αντεγκληματική Πολιτική ΙΙΙ: (Δεκατέσσερις νεότερες εργασίες με θεωρητικούς προβληματισμούς και ζητήματα πρακτικής εφαρμογής). Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Σάκουλας, σελ. 74.
- Κανονισμός Αγώνων Ποδοσφαίρου (Κ.Α.Π.), άρθρα 29 και 30, 2004-2011.
- Κιντής, Β. (2007). Έρευνα τη Superleague στους φιλάθλους. Retrieved April 10, 2011, <http://www.sport24.gr/football/ellada/SuperLeague/article286617.ece>.
- Κουράκης, Ν., και Συνεργάτες (1991). Έκθεση για την βία στα ελληνικά γήπεδα. Πορίσματα από επτά ειδικότερες έρευνες και γενικά συμπεράσματα. Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Τομέας Εγκληματολογίας.
- Μαλάτος Α. (2009), ο Αθλητικός Νόμος 2725/1999 όπως ισχύει σήμερα, Αθήνα.

- Μαυρομάτης, Α. (2006). Αθλητικά Εγκλήματα. Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλας, σελ. 54.
- Μίχας, Π. (2011). Γιατί οι κάφροι κυριαρχούν! Retrieved March 26, 2011, from: www.protagon.gr.
- Μπιτζούνης, Ι. (2009). Ο χουλιγκανισμός στην Ελλάδα του σήμερα. Αθήνα, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού.
- Μπογιόπουλος, Ν. (2008). Ποδόσφαιρο, μια θρησκεία χωρίς άπιστους. Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνης.
- Νόμος 75/1975, άρθρο 61, παράγραφοι 1,2 και 3.
- Νόμος 1646/1986, άρθρα 1,2,3,4 και 6, (ΦΕΚ Α/138/18-9-1986).
- Παναγιωτόπουλος, Δ. (1988). Αθλητικός Κώδικας. Αθήνα, Σάκκουλας, σελ. 88.
- Παναγιωτόπουλος, Δ. (2005). Αθλητικός Κώδικας (Παράρτημα). Αθήνα, Σάκκουλας.
- Παναγιωτόπουλος, Δ. (2005). Αθλητικό Δίκαιο Συστηματική Θεμελίωση – Εφαρμογή. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκης, σελ. 475-476.
- Παναγιωτόπουλος, Δ. (2009). Αθλητικός Κώδικας-Κώδικας Αθλητικού Δικαίου. Αρχείο Βουλής των Ελλήνων, Εισηγητική Έκθεση του Ν.75/1975. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 540.
- Παναγιωτόπουλος, Δ. (2009). Αθλητικός Κώδικας-Κώδικας Αθλητικού Δικαίου. Αρχείο Βουλής των Ελλήνων 1986, Εισηγητική Έκθεση Ν.1646/86. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 556.
- Παπαγεωργίου, Δ. (1998). Μια «άλλη» Κυριακή: «τρέλα» και «αρρώστια» στα ελληνικά γήπεδα. Θεσσαλονίκη, εκδόσεις Επίκεντρο, σελ. 55-56, 58-60.
- Πειθαρχικός Κώδικας Ε.Π.Ο. (Π.Κ.), άρθρα 14, 15, 17, 18 και 19, Ιούνιος 2007.
- Πειθαρχικός Κώδικας Ε.Π.Ο. (Π.Κ.), άρθρα 14, 15, 17, 18 και 19, Ιούνιος 2008.
- Πειθαρχικός Κώδικας Ε.Π.Ο. (Π.Κ.), άρθρα 14, 15, 17, 18 και 19, Ιούνιος 2010.
- Στυλιανούδη, Λ., & Αστρινάκης, Α. (1996). Χέβι Μέταλ, Ροκαμπίλι και Φανατικοί Οπαδοί: Νεανικοί πολιτισμοί και υποπολιτισμοί στην Δυτική Αττική. Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, σελ. 382, 478-489.
- Τσαλίκोगλου, Φ. (1989). Μυθολογίες βίας και καταστολής. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήσης
- Χαϊνάς, Ε. (2007). Η βία στους ελληνικούς αθλητικούς χώρους: θεωρητικές επισημάνσεις, ερευνητικές διαπιστώσεις και τρόποι αντιμετώπισης. Retrieved March 20, 2011, from <http://www.theartofcrime.gr/assets/via%20gipeda.doc>. σελ. 3-4, 35-36.